

VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSOIKEUDEN LAITOS

Maritta Hintsala

**KOMMANDIITTIYHTIÖN JA OSAKEYHTIÖN EDULLISUUDEN
VERTAILU OMISTAJAYRITTÄJÄN KANNALTA TARKASTELTUNA**

Talousoikeuden
pro gradu-tutkielma

VAASA 2007

	sivu
SISÄLLYSLUETTELO	1
LYHENTEET	7
TIIVISTELMÄ	9
1. JOHDANTO	11
1.1. Tutkimusongelma	11
1.2. Tutkimustehtävä ja sen rajaus	11
1.3. Tutkimuksen rakenne	12
2. KOMMANDIITTIYHTIÖ	14
2.1. Kommandiittiyhtiön organisaatio ja osakkaiden asema yhtiössä	14
2.1.1. Kommandiittiyhtiön synty, yhtiömiehet ja yhtiömiesten vastuu	14
2.1.2. Yksityisliikkeen muodostaminen kommandiittiyhtiöksi sekä kommandiittiyhtiön muodostaminen osakeyhtiöksi	17
2.1.3. Kommandiittiyhtiön purkautuminen	18
2.1.4. Kommandiittiyhtiöiden määrän kehitys	20
2.2. Kommandiittiyhtiö verotuksellisen aseman kehitys	21
2.2.1. Kommandiittiyhtiö erillisenä verovelvollisena	22
2.2.2. Kommandiittiyhtiö puolitetttavana verovelvollisena	22
2.2.3. Kommandiittiyhtiön tulon verotus yhtiömiesten tulona	23
2.3. Kommandiittiyhtiöstä saadun tulon verotus	24
2.3.1. Jako ansio- ja pääomatuloon	24
2.3.2. Pääomatuloprosenttien kehitys	28
2.3.3. Nettovarallisuuden laskenta	28
2.4. Kommandiittiyhtiön ja osakkaan väliset varallisuuden siirrot	31
2.4.1. Varojen sijoitus yhtiöön	31
2.4.2. Omaisuuden ottaminen yhtiöstä	32
2.4.3. Omaisuuden osto tai myynti yhtiöstä	34
2.4.4. Verotukselliset seuraamukset em. varallisuuden siirrosta	36
2.5. Kommandiittiyhtiön osuuden luovuttamisesta aiheutuvat verotukselliset seuraamukset	37
2.5.1. Luovutus myymällä – luovutusvoittoverotus	37
2.5.2. Sukupolvenvaihdos	39

3. OSAKEYHTIÖ	44
3.1. Osakeyhtiön rakenne ja osakkaan asema yhtiössä	44
3.1.1. Osakepääoman minimimäärien kehitys	46
3.1.2. Osakeyhtiöiden määrän kehitys	47
3.1.3. Harvainyhtiö	49
3.2. Osakeyhtiön verotuksellisen aseman kehitys	49
3.2.1. Yhteisöveroprosenttien kehitys	49
3.2.2. Ulkomaisten yhtiöiden verotus	50
3.2.3. Osakeyhtiön sivuttaminen verotuksessa	54
3.3. Osakeyhtiöstä saadun tulon verotus	56
3.3.1. Palkkatulon verotus	56
3.3.2. Osinkojen verotus	57
3.3.3. Osinkojen verotuksen kehitys	59
3.3.4. Peitelty osingonjako	65
3.3.5. Jako ansio- ja pääomatulo-osinkoihin	69
3.4. Osakeyhtiön ja osakkaan väliset varallisuuden siirrot	72
3.4.1. Varojen sijoittaminen yhtiöön	73
3.4.2. Omaisuuden ottaminen yhtiöstä	75
3.4.3. Yhtiön ja osakkaan väliset oikeustoimet	77
3.5. Osakkeiden luovutuksen verotus	80
3.5.1. Osakkeiden myynti	81
3.5.2. Sukupolvenvaihdos	81
3.5.3. Osakkeiden vaihto	85
3.5.4. EVL:n mukaiset fuusiot yms. toimet	86
3.5.5. Yhtiön lopettaminen	91
4. KOMMANDIITTIYHTIÖN JA OSAKEYHTIÖN EDULLISUUDEN ARVIOINTI OSAKKAAN (OMISTAJAN) NÄKÖKULMASTA	94
4.1. Yhtiöstä saadun tulon verotuksellinen edullisuus	94
4.2. Yhtiön helppohoitoisuus (organisaationäkökulma)	100
4.3. Osakkaan ja yhtiön välisten siirtojen välinen näkökulma	104
4.4. Osakkeiden luovutuksen näkökulma – edullisuus helppous	108
LÄHDELUETTELO	111

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1: Kommandiittiyhtiöiden lukumäärien kehitys	20
Kuvio 2: Osakeyhtiöiden lukumäärien kehitys	47
Kuvio 3: Yhteisöverokannat	49
Kuvio 4. Listaamattomasta yhtiöstä saadun osingon verokohtelu	71

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1: Tulolähdejako	23
---------------------------	----

LYHENTEET

AKYL	Laki avoimesta ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389
EOYL	Osakeyhtiölaki 29.9.1978/734 (kumottu lailla 624/2006)
ETVL	Tulo- ja varallisuusverolaki 29.12.1988/1240 (kumottu TVL:lla 1535/92)
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KRA	Kaupparekisteriasetus 23.2.1979/208
KRL	Kaupparekisterilaki 2.2.1979/129
KVL	Keskusverolautakunta
MK	Maakaari 12.4.1995/540
MVL	Maatalouden tuloverolaki 15.12.1967/543
OYL	Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378
TOL	Tulo- ja omaisuusverolaki 19.11.1943/888 (kumottu lailla 1043/74)
TVL	Tuloverolaki 20.12.1992/1535
VAL	Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142
VerL	Verotuslaki 12.12.1958/482 (kumottu lailla 1558/95)
VML	Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558
VVL	Varallisuusverolaki 30.12.1992/1537 (kumottu lailla 1142/05)
YHL	Laki yhtiöveron hyvityksestä 29.12.1988 (kumottu lailla 30.7.2004/725)

VAASAN YLIOPISTO**Kauppätieteellinen tiedekunta**

Tekijä:	Maritta Hintsala
Tutkielman nimi:	Kommandiittiyhtiön ja osakeyhtiön edullisuuden vertailu omistaja-yrittäjien kannalta tarkasteluna
Ohjaajan nimi:	Asko Lehtonen
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri
Laitos:	Talousoikeuden laitos
Oppiaine:	Talousoikeus
Linja:	Lakiekonomin koulutusohjelma
Opintojen aloitusvuosi:	1996
Valmistumisvuosi:	2007

Sivumäärä: 117

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tavoitteena on vertailla kommandiittiyhtiötä ja osakeyhtiötä verotuksellisesti ja hallinnollisesti. Tuloverotuksen ja hallinnon lisäksi tutkitaan verotusta yhtiön ja osakkaan välisissä siirroissa sekä tilanteessa, jossa yhtiö luovutetaan myymällä, fuusiolla tai sukupolvenvaihdoksella.

Perustettavan yrityksen yhtiömuoto nykyisin on usein osakeyhtiö. Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esiin kommandiittiyhtiön ja osakeyhtiön hallinnoinnin eroavuuksia perustamisvaiheessa sekä liiketoimintaa harjoitettaessa, voitonjaon ja luovutuksen verotusta. Tutkimuksen aineisto koostuu alan lainsäädännöstä, oikeuskäytännöstä ja kirjallisuudesta, laskelmista sekä Patentti- ja rekisterihallituksen tilastoista.

Ratkaisu edullisemmasta yhtiömuodosta ei ole yksiselitteinen. Keskeinen tekijä molempien yritysten tuloverotuksessa on nettovarallisuus, joka määrää pääomaverotettavan tulon määrän. Jotta osakeyhtiötä ja kommandiittiyhtiötä voitaisiin vertailla, pitää osakeyhtiön verolaskelmissa huomioida sekä osakkaan että yhtiön verotus kokonaisuudessaan. Jos yrityksen voitto jaetaan osakeyhtiössä kokonaan osakkaalle, osakeyhtiön edullisuus heikkenee sitä mukaa, mitä pienempi on yrityksen nettovarallisuus. Osakeyhtiön edullisuus kasvaa, kun yrityksen voittoa ei tarvitse jakaa kokonaisuudessaan osinkona osakkaille.

AVAINSANAT: Verotus, osakeyhtiö, henkilöyhtiö

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusongelma

Tilitoimistotyöskentely oli hyvä ympäristö seurata 90-luvun taitteessa verotuksen tuomia muutoksia. Siihen aikaan tyypillinen yritysmuoto oli kommandiitti- tai avoinyhtiö, osakeyhtiö oli harvinaisempi. Henkilöyhtiöiden verotus oli edullista erityisesti silloin, kun tulo jaettiin yhtiömiehen ja yhtiön kesken. Henkilöyhtiö oli muutenkin sopiva yhtiömuoto *pienyrittäjälle* ilman suurempaa byrokratiaa, jota osakeyhtiössä oli huomatta-vasti enemmän. Omistajalle ei kannattanut maksaa palkkaa verotuksellisista syistä, vaan he tekivät yksityisnostoja, joilla hoitivat yksityistalouttaan. Näiden nostojen seurauksena hyvin monen henkilöyhtiön oma pääoma oli reilusti *negatiivinen*. Vuoden 1993 vero-uudistus ei tuonut tähän helpotusta, päinvastoin. Verouudistuksen myötä henkilöyhtiön tulos verotetaan yhtiömiehellä ja verojen maksuun yhtiömies joutuu nostamaan rahat yksityisnostona. Mitä parempi tulos, sitä suuremmat verot ja yksityisnostot – oravan-pyörä on valmis. Verouudistus sai aikaan myös sen, että suuri määrä henkilöyhtiöitä muutettiin osakeyhtiöiksi ja uudet perustettavat yhtiöt olivat suurimmaksi osaksi osake-yhtiöitä. Yleinen vallitseva ilmapiiri oli, että osakeyhtiö on edullisempi verotuksellisesti, mikä kyllä pitääkin paikkansa, mutta ei aina eikä automaattisesti. Tutkielmassa pureudutaan juuri tähän kysymykseen: vertailemaan kommandiittiyhtiötä ja osakeyhtiötä sekä erilaisia tilanteita kummankin yhtiön eduksi. Uuden näkökulman vertailuun toi viimeisin 1.1.2005 voimaan astunut verouudistus, jolloin osakeyhtiöstä saadut osingot joutuivat taas kahdenkertaisen verotuksen piiriin. Verotuksen lisäksi on uudistettu myös osakeyhtiölakia, jossa mm. helpotettiin osakeyhtiön perustamisen byrokratiaa. Muutosten myötä osakeyhtiöstä tulee helpompi hallinnoitava kuten henkilöyhtiöstäkin. Siirrytäänkö nykyisten ja tulevien lakimuutosten jälkeen pikkuhiljaa pienosakeyhtiömuotoon, joka on henkilöyhtiön kaltainen, mutta yhtiössä on sidottu pääoma, se jää nähtäväksi.

1.2. Tutkimustehtävä ja sen rajaus

Tutkimuksessa tehtävänä on selvittää henkilöyhtiön ja osakeyhtiön hallinnollisia ja verotuksellisia *eroja* sekä tilanteita, milloin kommandiittiyhtiö on edullisempi yhtiömuoto ja milloin taas etu on osakeyhtiöllä. Tutkimuksen kohteena ovat erilaiset tilanteet yrityksen elinkaareissa, kuten perustaminen, yhtiömuodon muutos, sukupolven vaihdos ja lopettaminen. Jotta yhtiöiden *verotuksesta* saisi kokonaiskuvan, tutkielmassa

on katsaus verotuksen historiassa tapahtuneisiin muutoksiin: kommandiittiyhtiön ja osakeyhtiön verotuksellisen aseman kehitykseen ja osakepääoman minimimäärien kehitykseen. Tutkimuksesta löytyvät kaaviot, joista voi tulkita muutosten vaikutuksia eri yhtiömuotojen lukumääriin. Yhtiö toimii ensisijaisesti yrittäjän elinkeinotulolähteenä, josta yrittäjä nostaa itselleen rahaa joko palkkana tai osinkona henkilökohtaiseen talouteensa. Sen vuoksi on tarpeellista tutkia miten yrittäjä voi tehdä varallisuussiiroja yhtiön ja osakkaan välillä. Siirtoja tehtäessä ja suunnitellessa, joudutaan usein miettimään niiden aiheuttamaa verotusta. Sen vuoksi tutkimuksessa on kappaleet, joissa käsitellään yhtiöstä saadun tulon verotusta niin kommandiittiyhtiössä kuin osakeyhtiössäkin. Lopuksi tutkimuksessa arvioidaan yhtiöiden *edullisuutta* omistajan näkökulmasta katsottuna.

1.3. Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen kohteeksi on otettu kommandiittiyhtiö ja osakeyhtiö, joiden kesken vertailu tehdään. Tutkimus lähtee liikkeelle kronologisessa järjestyksessä yrityksen *perustamisesta*, yhtiömuodon *muuttamisesta* ja viimeisenä on yrityksen *lopettaminen*. Lopettamisen yhdeksi muodoksi on katsottu sukupolvenvaihdos, joka on tällä hetkellä erittäin ajankohtainen kysymys monessa yrityksessä. Perustamisvaiheessa ja vastuissa tutkitaan yritysmuotojen hallinnollista erilaisuutta ja yhtiömiesten erilaista vastuuta. Kommandiittiyhtiön organisaatio voi olla hyvinkin yksinkertainen ja osakeyhtiössä sen sijaan jo perustamisvaihe on hieman monimutkaisempi ja myös yrityksen toimiessa tarvitaan toimielimiä kuten hallitus ja toimitusjohtaja tekemään päätöksiä yrityksen puolesta. Henkilöyhtiö mielletään erittäin vastuulliseksi yhtiömuodoksi, koska yhtiömies vastaa koko omaisuudellaan yhtiön veloista. Usein kuitenkin unohdetaan, että käytännössä sama tilanne on osakeyhtiötä perustettaessa ja myös toiminnan aikana, koska myös sen osakas joutuu vastuuseen yhtiön veloista, mutta hieman eri tavalla, nimittäin takaajana. Verotuksen vertailu tapahtuu käymällä läpi eri aikakausien verotusta, millaisia erilaisia kehitysvaiheita verotuksessa on ollut. Kehityksen kulusta saa kuvan, miten henkilöyhtiön ja osakeyhtiön verotukset poikkeavat toisistaan ja miten henkilö-yhtiön verotuksellista asemaa kiristettiin 1993 verouudistuksessa. Tärkeä osa yrityksen verotusta on myös luovuttamisesta aiheutuneet verot. Henkilöyhtiön luovutus on yksin-kertaisempi tapahtuma ja osakeyhtiön *luovutus* voi taas tapahtua usealla eri tavalla. Viimeaikoina päivän polttava aihe on ollut *sukupolvenvaihdos*, joka on myös yhteiskunnallisesti merkittävä tapahtuma. Sukupolvenvaihdoksessa on mahdollista saada tällä hetkellä verohuojennus ja uusi hallitus on suunnitellut verotuksen poistamista kokonaan sukupolvenvaihdoksista.

Tutkimuksessa vertaillaan varallisuuden siirtoja yksityistalouteen ja toisaalta varallisuuden sijoittamista henkilöyhtiöön ja osakeyhtiöön. Tutkimuksessa selviää, miten omaisuutta voi siirtää henkilöyhtiössä yrityksen ja omistajan välillä ja kuinka tämä tapahtuu osakeyhtiössä, jossa noudatetaan velkojainsuojaperiaatetta. Molemmista yhtiömuodoista käydään läpi, miten yhtiö ja yhtiömies maksaa voitosta veroa. Tutkimuksessa ei vertailla vain yhtiön tai osakkaan verotusta toisiinsa, vaan haetaan vastausta kokonaisuuteen eli yhtiön ja yhtiömiehen verotukseen yhteensä. Viimeisessä luvussa on esimerkein laskettu veron määrää eri kokoisissa yrityksissä sekä tuotu esille, miten vahva tase eli nettovarallisuuden määrä vaikuttaa verotuksessa. Ajankohtaista oli tuoda esiin verouudistuksen tuomat muutokset, jotka koskevat suurelta osin osakeyhtiöitä. Niiden osalta on palattu osingon kahdenkertaiseen verotukseen, joka kiristää oleellisesti omistajien verotusta ja palauttaa verosuunnittelun osaksi yrityksen tilinpäätöstä.

2. KOMMANDIITTIYHTIÖ

2.1. Kommandiittiyhtiön organisaatio ja osakkaiden asema yhtiössä

Kommandiittiyhtiötä sääntelevä laki astui voimaan 1.1.1989. Ennen lain voimaan tuloa avointa yhtiötä koskeva lainsäädäntö perustui 1734-vuoden kauppakaaren 15 luvun säännösten varaan ja kommandiittiyhtiötä koskeva lainsäädäntö asetukseen äänettömistä eli kommandit-yhdyskunnista vuodelta 1864 (HE 1987/6).

2.1.1. Kommandiittiyhtiön synty, yhtiömiehet ja yhtiömiesten vastuu

Kommandiittiyhtiö syntyy, kun kaksi tai useampi henkilö harjoittaa sopimuksen perusteella yhdessä elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi ja sopimuksessa on rajoitettu yhden tai useamman yhtiömiehen vastuu sopimuksen osoittaman omaisuuspanoksen määrään (AKL 1:1,1). Kommandiittiyhtiössä on vähintään yksi vastuunalainen yhtiömies eli *komplementääri* ja vähintään yksi äänetön yhtiömies eli *kommanditääri*. Yhtiösopimukselle ei ole määrätty muotoa, joten kommandiittiyhtiö voi perustua myös suulliseen tai konkludenttiseenkin (=hiljaiseen) sopimukseen. Yhtiösopimuksesta on kuitenkin käytävä ilmi jokaisen yhtiömiehen yhtiömiesasema: onko kyseessä vastuunalainen vai äänetön yhtiömies. Jos mitään oikeustoimitahtoa yhtiösuhteen perustamiseksi ei voida osoittaa, ei yhteistoimintaa voida pitää kommandiittiyhtiönä. Kommandiittiyhtiön voi perustaa luonnolliset tai oikeushenkilöt. Vajaavaltaisen puolesta yhtiösopimuksen tekee hänen edunvalvojansa. Henkilöyhtiö, johon myös edunvalvoja tulee yhtiömieheksi tai on jo siinä yhtiömiehenä, vajaavaltaisen puolesta sopimuksen tekee uskottu mies (Wilhelmsson & Jääskinen 1992: 45). Kommandiittiyhtiön perusilmoitukseen on liitettävä yhtiösopimus alkuperäisenä KRA 9 §:n mukaan. AKYL:ssa ei ole yhtiösopimuksen vähimmäissisältöä koskevia säännöksiä. Kaupparekisteriin merkitseminen vaatii kirjallista muotoa yhtiösopimukselta. Rekisterimerkinnällä ei kuitenkaan ole oikeutta luovaa eli *konstitutiivista* merkitystä (Koski & Immonen 1990: 24). Kaupparekisterilain 6 § :ssä on annettu määräykset perusilmoituksessa ilmoitettavista seikoista.

1. Yhtiön toiminimi,
2. päivä, jona yhtiösopimus on allekirjoitettu,
3. kaikkien yhtiömiesten henkilötiedot,
4. yhtiön toiminnan laatu,
5. kunta, josta yhtiön toimintaa johdetaan,
6. yhtiön postiosoite,
7. äänettömien yhtiömiesten omaisuuspanosten arvo rahassa ilmaistuna,
8. kuka tai ketkä vastuunalaisista yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön nimen,
9. jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot.

Sopimusvapaus on hyvin laaja. Sitä rajoittavat kuitenkin eräät henkilöyhtiölain pakottavat säännökset. Mm. yhtiömiehen oikeutta tarkastaa yhtiön kirjanpitoa, saada yhtiön toiminnasta tietoa sekä yhtiömiehen oikeutta moittia yhtiön tilinpäätöstä, ei voida sopimalla poistaa (AKYL 2: 15-16 §). Yhtiösopimus on siis vapaamuotoinen sopimus, mutta kirjallisen sopimuksen tekemistä voidaan puoltaa monella eri perusteella. Kirjallisen sopimus pakottaisi yhtiömiehet huomioimaan etukäteen keskinäiset suhteensa sekä luomaan sisäiset normit yhtiön toimintaa varten. Kirjallinen muoto edistää sopimusosapuolten vakaata harkintaa ja yhtiömiesten keskinäisiin suhteisiin liittyvien seikkojen toteamista. (Villa 2002: 33). Yhtiösopimuksessa mainituilla seikoilla on myös verotuksellista vaikutusta. Esimerkiksi voitonjakoa ja yhtiöosuuksia koskevat määräykset ovat sellaisia. (Järvenoja 1993: 13.)

Kommandiittiyhtiön vastuunalaisella yhtiömiehellä on yksilöllinen, henkilökohtainen toimivalta hoitaa yhtiön asioita ilman toisten yhtiömiesten myötävaikutusta. Yleisinä rajoitteina toimivallalle ovat yhtiön tarkoitus, toimiala ja yhtiömiesten *yhdenvertaisuusperiaate*. Keskeisenä kommandiittiyhtiön piirteenä voidaan pitää sitä, että vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat yhtiön velvoitteista ja veloista henkilökohtaisesti. Vastuunalainen yhtiömies vastaa yhtiön velvoitteista niiden täyteen määrään niin kuin omasta velastaan kaikella henkilökohtaisella omaisuudellaan (AKYL 1:1). Jokaisen yhtiömiehen velkavastuu yhtiön velvoitteista on samanlaista. Yhtiön luottokelpoisuus on sidoksissa yhtiömiesten taloudelliseen asemaan osakkaiden velkavastuun johdosta. Vastuunalaisen yhtiömiehen vastuuta ei voida rajata koskemaan vain tiettyjä yhtiön velkoja. Yhtiön velkoja voi velan perinnässä kääntyä suoraan vastuunalaisen yhtiömiehen puoleen vastuun ollessa ensisijaista. Vastuun ollessa solidaarista, velkoja voi periä saatavansa täysimääräisesti yhdeltäkin vastuunalaiselta yhtiömieheltä. Jokainen vastuunalainen vastaa yhtiön veloista omasta ja toisten yhtiömiesten puolesta. Hyvän liiketavan mukaista on kuitenkin kohdistaa maksuvaatimus ensin yhtiöön ja sen jälkeen

yhtiömiehille, jos yhtiöstä ei saada vapaaehtoista suoritusta. Velkavastuu eroaa tavanomaisesta yhteis-velallisen vastuusta regressioikeuden osalta. Yhtiön velan maksanut yhtiömies saa *regressioikeuden* yhtiötä kohtaan (Villa 2002: 67–69).

Yhtiömiehen velkavastuu alkaa perustettaessa yhtiö tai kun yhtiömies liittyy myöhemmin yhtiöön. Uusi yhtiömies vastaa kaikista yhtiön veloista, jotka yhtiöllä oli hänen siihen liittyessään (AKYL 4:1.1). Yhtiömies ei erotessaan vapaudu vastaamasta yhtiön veloista, elleivät velkojat erikseen vapautta häntä niistä. Velkojiin nähden yhtiömiehet eivät voi keskinäisellä sopimuksella vapauttaa eronnutta yhtiömiestä vastaamasta yhtiön veloista. Jos velkoja ei tiennyt yhtiömiehen eroamisesta yhtiöstä ennen velvoitteen syn-tymistä, yhtiömies vastaa myös tällaisesta velasta (AKYL 4.1.2). Kaupparekisteriin merkityn yhtiömiehen eron ja kuuluttamisen jälkeen syntyneistä velvoitteista yhtiömies ei ole enää vastuussa. Yhtiömies vastaa kuitenkin verosta ja julkisoikeudellisesta mak-susta, joka on kertynyt ennen sen tilikauden päättymistä, jonka aikana yhtiömies on eronnut (Koski ym. 1990: 178).

Äänettömällä yhtiömiehellä tarkoitetaan yhtiömiestä, jolla ei ole oikeutta eikä velvollisuutta osallistua yhtiön hallintoon ja päätöksentekoon ellei toisin ole sovittu muussa yhteydessä tai yhtiösopimuksessa. Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole oikeutta kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä yksittäiseen toimenpiteeseen. Tätä oikeutta kutsutaan *kielto-oikeudeksi* (AKYL 7:3.1). Vastuunalaisen yhtiömiehen erottamiseen ei tarvita äänettömän yhtiömiehen suostumusta eikä myöskään prokuran antamiseen (AKYL 7:5.2). Äänetön yhtiömies vastaa yhtiön velvoitteista vain yhtiöön sijoittamallaan pääomapanoksella. Henkilökohtaisesti äänetön yhtiömies ei ole vastuussa yhtiön sitoumuksista, ellei hän ole ottanut vastuuta vapaaehtoisesti esim. antamalla takauksen tai pantin yhtiön puolesta. Äänettömän yhtiömiehen yhtiöoikeudellinen velkavastuu täyttyy suorittamalla yhtiösopimuksen mukaisen pääomapanoksensa vähentämättömänä yhtiölle (AKYL 7:6.1). Äänettömän yhtiömiehen panos on oltava omaisuuspanos, työsuoritus ei kelpaa. Muu kuin rahapanos pitää arvostaa korkeintaan käypään hintaan. Äänettömällä yhtiömiehellä on oikeus tarkistaa yhtiön hallintoa (AKYL 2:15) ja oikeus moittia yhtiön tilinpäätöstä (AKYL 2:16 ja 7:7). Yhtiösopimuksen muuttamiseen ja yhtiöosuuden luovuttamiseen tarvitaan äänettömän yhtiömiehen suostumus (AKYL 1:14). Sama koskee yhtiön tarkoituksen vastaisia ja toimialan ulkopuolelle meneviä toimenpiteitä (HE 6/1987).

2.1.2. Yksityisliikkeen muodostaminen kommandiittiyhtiöksi sekä kommandiittiyhtiön muodostaminen osakeyhtiöksi

Kommandiittiyhtiön perustamista koskevia säännöksiä sovelletaan muutettaessa yksityisliike kommandiittiyhtiöksi. Muutoksen tekemisestä ei ole erillisiä yhtiöoikeudellisia säännöksiä. Liikkeenharjoittaja tekee yhtiösopimuksen yhden tai useamman yhtiöön tulevan yhtiömiehen kanssa. Muutos voidaan suorittaa myös yhdistämällä kaksi tai useampi yksityisliike. Verotuksessa edellytyksenä on, että liikkeenharjoittajat tulevat yhtiöön vastuunalaisiksi yhtiömiehiksi ja mukaan otetaan äänettömäksi yhtiömieheksi vähintään yksi ulkopuolinen henkilö (TVL 24 §).

Verotuksellisen identtisuuden säilyminen edellyttää, että yksityisliikkeen varat ja velat siirtyvät kirjanpitoarvoistaan toimintaa jatkavalle yhtiölle. Yhdistymisessä tasearvoja ei saa muuttaa liikkeiden osalta esimerkiksi KHO 1980 II 534 Dnro 2846/25/80. Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva isä oli vuokrannut kaivinkonekalustonsa pojalleen, joka harjoitti maa- ja vesirakennusurakointia noilla vuokratoneilla ja omalla kalustollaan. Kun isän ja pojan yksityiset toiminnot yhdistettiin avoimeksi yhtiöksi, tuosta yritysmuodon muutoksesta ei aiheutunut käyttöomaisuuden poistojen palautumista yksityisliikkeiden verotuksessa. Ennakkotieto. Verovuosi 1980. Verovuosi 1981. Liikevarallisuutta voidaan muutoksen yhteydessä jättää liikkeenharjoittajan yksityiseksi omaisuudeksi esim. kiinteistö, auto tai arvopapereita. Yhtiön perustamisen täytyy perustua todellisiin lähtökohtiin, jotta sitä ei sivuuteta verotuksessa (VML 28 §). Se ei saa olla esimerkiksi välivaihe liikeomaisuuden myynnissä (KHO 1985 II 513 (4850) tai sillä yritettäisiin muovata veronalainen myyntivoitto verovapaaksi osingoksi (Koski 1990: 260 –261).

AKYL 8:3 §:n mukaan kommandiittiyhtiö voidaan muuttaa suoraan osakeyhtiöksi säilyttäen yhtiöoikeudellinen identiteetti. Päätös yhtiömuodon muuttamisesta on tehtävä siinä järjestyksessä, jossa yhtiösopimusta muutetaan. Noudatettaessa AKYL 8:3–4 §:n mukaista menettelytapaa yhtiömuodon muutoksessa, jolloin yhtiön varat ja velat siirtyvät kirjanpitoarvostaan, säilyy yleensä myös yhtiön verotuksellinen identtisyys. Ensimmäisenä edellytyksenä yhtiömuodon muutoksessa on, että muutokset on merkitty kaupparekisteriin. Yhtiömuodon muutoksesta päättävät sekä vastuunalaiset että äänettömät yhtiömiehet kaikki yhdessä. Päätöksen on oltava *yksimielinen*, jollei yhtiösopimus mahdollista yhtiösopimuksen muuttamista enemmistöpäätöksellä tai muulla vastaavalla menettelyllä (AKYL 8:3.1). Yhtiömuodon muutospäätöksen yhteydessä yhtiölle pitää hyväksyä OYL:n mukaisesti laadittu yhtiöjärjestys. Muutosta koskevasta

päätöksestä on laadittava *erityinen asiakirja*, joka sisältää yhtiöjärjestyksen. Yhtiöjärjestyksessä on mainittava kunkin osakkaan nimi, osoite sekä hänelle tulevien osakkeiden määrä. Yhtiön osakepääomasta ja sille siirtyvästä omaisuudesta on asiakirjassa annettava apporttisijoitusta vastaava selvitys noudattaen soveltuvin osin OYL 2.4 §:n säännöksiä. Asiakirjaan on liitettävä yhtiömuotoaan muuttavan henkilöyhtiön tilinpäätösasiakirjat kahdelta viimeksi päättyneeltä tilikaudelta sekä tämän jälkeen mahdollisesti laaditut osavuosikatsaukset (OYL 2:4.3). Kaikki vastuunalaiset yhtiömiehet allekirjoittavat asiakirjan. Muutospäätöksestä tarvitaan kaikkien yhtiömiesten allekirjoittama asiakirja, elleivät myös äänettömät yhtiömiehet allekirjoita yhtiöjärjestystä (Koski & Sillanpää 2007).

Osakeyhtiön osakepääoma muodostetaan henkilöyhtiöstä siirtyvien varojen ja velkojen erotuksesta. Henkilöyhtiön oman pääoman riittäessä 8400 euron osakepääomaan, muutos ei edellytä yhtiömiehiltä lisäpanosta osakepääoman muodostamiseksi. Osakkeet jaetaan suhteellisesti sen arvon mukaan, mikä yhtiöosuuksilla oli viimeksi hyväksytyn tilinpäätöksen mukaan, ellei yhtiösopimuksessa ole määräyksiä jako-osuuksien laskeamisen perusteista yhtiömuodon muutoksen varalle tai ellei toisin sovita. Yhtiömuodon muutoksesta päätettäessä voidaan sopia, että joku yhtiömiehistä ei tule mukaan osakeyhtiöön. Muutoksen yhteydessä ei voida kuitenkaan ottaa mukaan ulkopuolisia osakkeenomistajaksi. Uudet osakkaat on otettava jo ennalta henkilöyhtiöön ja ilmoitettava kaupparekisteriin ennen muodonmuutosta tai heidät otetaan yhtiöön vasta muodonmuutoksen jälkeen osakepääomaa korottamalla tai osakkeita luovuttamalla (Koski 1990: 269). Perustamiskokouksessa valitaan hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenet sekä tilintarkastajat. Yhtiömuodon muutos on ilmoitettava kaupparekisteriin. Muutosilmoituksen allekirjoittavat vastuunalaiset yhtiömiehet ja osakeyhtiölle valitut hallituksen jäsenet. Ilmoitukseen liitetään hallituksen kaikkien jäsenten vakuutus sekä tilintarkastajan todistus, että osakepääoma on maksettu. KHT tai HTM-tilintarkastajan on tarkastettava henkilöyhtiö, sen varat ja velat, kirjanpito ja asiakirjat lausunnon antamista varten (Koski 1990: 270).

2.1.3. Kommandiittiyhtiön purkautuminen

Yhtiön toiminnan ja olemassaolon lopullinen päättyminen voi tapahtua monesta eri syystä ja eri tavoin. Yhtiön purkamiseen voi johtaa fuusio eli sulautuminen toiseen yhtiöön, selvitystila, konkurssi tai yhtiön poistaminen rekisteristä viranomaisen toimesta. Yhtiön liiketoimintojen lopettaminen, yhtiömuodon muutos tai yhtiömiesten

lukumäärän alentuminen alle lakisääteisen vähimmäismäärän, voivat myös johtaa yhtiön toiminnan lopettamiseen.

Absortiofuusiossa yhden tai useamman yhtiön varat ja velat siirtyvät selvitystilamenettelyttä vastaanottavalle yhtiölle. *Kombinaatiofuusiossa* vähintään kaksi yhtiötä yhtyy perustamalla uuden yhtiön, jolle niiden varat ja velat siirtyvät osakkeita tai osuuksia vastaan. Fuusio voi tapahtua vain samaa oikeudellista muotoa olevien yhtiöiden kesken (Koski 1990: 237). Yhtiön selvitysmenettely voi tapahtua vapaaehtoisesti, jolloin yhtiömiehet haluavat lopettaa yhtiön. Yhtiön taloudellinen tila selvitetään menettelyssä; toiminta lopetetaan, omaisuus muutetaan rahaksi tarvittavassa määrin, velat maksetaan pois ja jäljelle jäänyt netto-omaisuus jaetaan yhtiömiesten kesken. Joissakin tilanteissa selvitystilaan asettaminen voi olla lain tai yhtiösopimuksen mukaan pakollista. Yhtiön konkurssi johtaa yhtiön purkautumiseen, jos yhtiöomaisuutta ei ole konkurssin päättyessä jäljellä. Konkurssihallinto antaa lopputilityksen ja ilmoittaa sen kaupparekisteriin. Konkurssihallinto on velvollinen tekemään myös purkautumisilmoituksen lopputilityksen osoittaessa yhtiön varattomaksi (Wilhemsson & Jääskinen 1992: 223).

Yhtiömiehellä on lain mukaan oikeus vaatia kommandiittiyhtiön purkamista, kun sovittu yhtiökausi on päättynyt tai hän on irtisanonut yhtiösopimuksen ja irtisanomisaika on kulunut. Yhtiö voidaan purkaa, jos edellytykset yhtiön toiminnalle ovat rauenneet, esimerkiksi urakka on valmistunut. Oikeus purkamiseen syntyy myös, jos toinen yhtiömies joutuu konkurssiin tai hänen yhtiöosuutensa ulosmitataan, toinen yhtiömies on kuollut eikä yhtiön toiminnan jatkamisesta ole sovittu. Yhtiömiehen konkurssi- tai kuolinpesä taikka ulosmitatun yhtiöosuuden ostaja voivat esittää purkamisvaatimuksen (AKYL 5:1). Toisen yhtiömiehen rikkoessa olennaisesti yhtiösuhteeseen perustuvia velvollisuuksiaan tai tämä jatkuvasti käyttää asemaansa yhtiössä yhtiön edun vastaisesti, oikeuttaa yhtiömiehen vaatimaan yhtiön purkamista. Purkamista voi vaatia myös jos yhtiön toiminnan jatkamista on pidettävä kohtuuttomana, kun huomioidaan yhtiömiehen oma tai toisen terveydentila, taloudellinen asema tai muun vastaavan seikan suhteen tapahtunut muutos tai yhtiön muiden toimintaedellytysten olennainen huonontuminen (AKYL 5:5). Yhtiö katsotaan purkautuneeksi eli lopullisesti lakanneeksi, kun se poistetaan rekisteristä (KRL 24 §). Rekisteriviranomainen voi omasta aloitteesta poistaa toimintansa lopettaneen yrityksen rekisteristä, jos yhtiöstä ei ole viimeksi kuluneen kymmenen vuoden aikana tullut ilmoitusta kaupparekisteriin. Sitä ennen rekisteriviranomainen suorittaa tiedustelu- ja kuulutusmenettelyn. Jos kommandiittiyhtiön yhtiömiesten lukumäärä alentuu yhteen, yhtiö katsotaan purkautuneeksi. Henkilöyhtiö voi kuitenkin väliaikaisesti toimia yhdenyhtiönä, jos yhtiö-

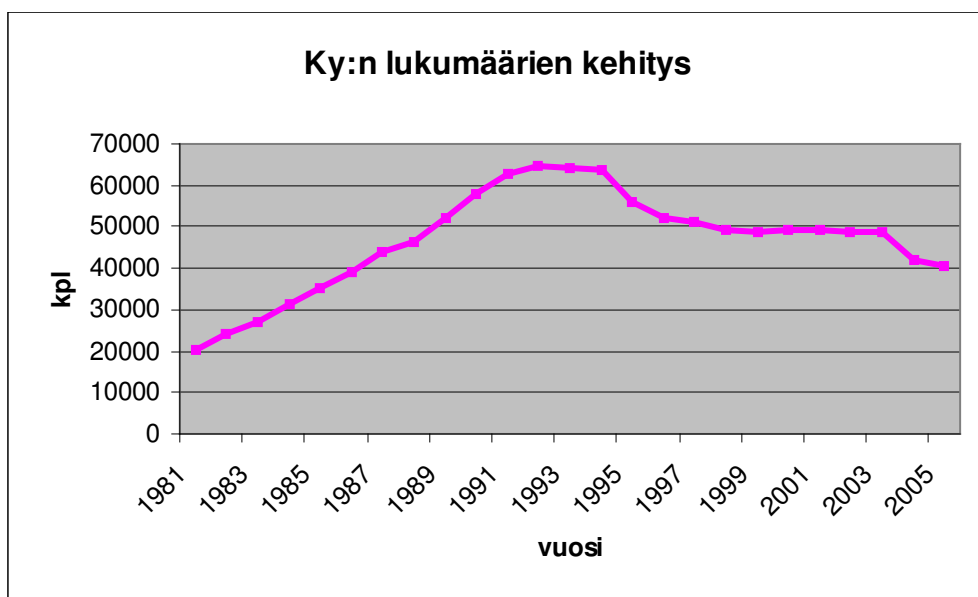
miesten lukumäärä on alentunut yhteen esim. testamentin, kaupan, lahjan tai lunastuksen kautta. Yhtiömiehellä on tällöin vuosi aikaa hankkia uusia yhtiökumppaneita (AKYL 5:9). Kommandiittiyhtiötä ei voida vaatia purettavaksi sen vuoksi, että äänetön yhtiömies kuolee, joutuu konkurssiin tai että hänen yhtiöosuutensa ulosmitataan. Yhtiössä jatkavilla yhtiömiehillä on oikeus lunastaa äänettömän yhtiöosuus (Koski 1990: 227).

2.1.4. Kommandiittiyhtiöiden määrän kehitys

Euroopan Yhteisön Komissio antoi 25.5.1994 suosituksen pienten ja keskisuurten yritysten verotuksesta (94/390/EC). Suosituksessa mm kehoitettiin jäsenvaltioita ryhtymään toimenpiteisiin yksityisten elinkeinonharjoittajien ja henkilöyhtiöiden veroprogression negatiivisten vaikutusten oikaisemiseksi investoitavien voittojen osalta. Hallitus ilmoittikin esityksessään tuloverolaksi (HE 200/1992 v.p), että nyt ehdotettu osakasverotus merkitsee henkilöyhtiöiden verotuksen lähentämistä yksityisten elinkeinonharjoittajien verotukseen, mikä on monien yhtiöiden osalta perusteltua. HE:n mukaan aitamalli tarjoaa kuitenkin kiistattomia etuja yhtiöiden pääomarakenteen parantamiseksi. Hallitus tulee käynnistämään jatkovalmistelun, jossa selvitetään mahdollisuudet vapaaehtoisen aitamallin käyttöönotolle samalla kun ehdotettu yhtiömienvähennys alkaisi pienentyä verovuonna 1995, todettiin HE:ssä. Valtiovarainvaliokunta kiirehti mietinnössään ns. vaihtoehdoisen aitamallin selvittämistä, eli kukin henkilöyhtiö saisi valita osakeyhtiötyyppisen verotuksen osakasverotuksen sijasta. Eduskunta kantoi vastauksessaan hallituksen tulo-verolakiesitykseen myös erityistä huolta suurituloisten omistajayrittäjien asemasta (Rehbinder 1993: 60).

Eduskunta on siis ollut ainakin vuonna 1993 toteutettuun pääomaverotukseen saakka todella aktiivisesti kiinnostunut henkilöyhtiöiden tulevaisuudesta. Joitakin suppeita uudistuksia on tehty, mm. muuttamalla vuoden 1997 alusta nettovarallisuuden laskentasaantöä (TVL 40 ja 41.6 §). Aitamallia ei toteutettu sen saaman kritiikin vuoksi, vaan tuloverolaissa päädyttiin tavallaan hyvityksenä sille mm. siirtymäkauden yhtiömienvähennykseen, jonka vaikutukset loppuivat vuonna 1998. Konkreettisempaan hankkeena tuloverolain antamisen jälkeen voitaneen nähdä pienyritysten verotuksen uudistamisryhmän selvitys (Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 1996:7, jälj. työryhmämuistio). Siinä katsottiin, että parhaat lähtökohdat pienyritysten verotuksen uudistamiseen tarjoaa laajennusrahastomalli. Hallitukset eivät ole lunastaneet lupauksiaan ja uudistamisintokin näyttää laanteen. Seurauksena on jo ollut ja tulee varmasti olemaan, että ainakin perinteisten henkilöyhtiöiden merkitys tulee vähenemään,

kuten kuviosta ky:n lukumäärien kehitys ilmenee. Vuoden 1993 lopussa kommandiittiyhtiöitä oli 64 347 ja vuoden 2005 lopussa 40 412. Kun aikanaan pienyhtiöiden veroeduista pyrittiin lainsäädännössä huolehtimaan, perusteluna käytettiin erityisesti sitä, että henkilöyhtiö on pienyritystoimintaan hyvin soveltuva ja että henkilöyhtiöiden perustamista kannustamalla voitaisiin estää osakeyhtiöiden perustamista tarpeettomassa määrin (Toivonen 2000: 208).

Kuvio 1. Kommandiittiyhtiöiden lukumäärien kehitys

2.2. Kommandiittiyhtiö verotuksellisen aseman kehitys

Vuoden 1989 alussa korvattiin vuoden 1974 tulo- ja varallisuusverolaki (ETVL) uudella 1988 yksivuotisena (1240/88) säädetyllä tulo- ja varallisuusverolailla (TVL). Vuoden 1990 alusta laki tuli voimaan pysyvänä (1335/89). Tulo- ja varallisuusverolaki on yleislaki, jota sovelletaan kaikkia verovelvollisia verotettaessa. TVL:ssä ovat kaikki verovelvollisuutta, sekä Suomen verotusvallan kansainvälistä ulottuvuutta että eräiden kotimaisten yhteisöjen verovapautta koskevat säännökset. Muitakin verolakeja sovellettaessa on lähdettävä TVL:n säännöksistä. TVL:n säännöksistä käy selville, mitkä yhtiöt ovat osasta tuloaan erillisiä verovelvollisia. Verotuksessa tulolaji ja tulolähde ovat

merkittäviä käsitteitä. Tulot voidaan jakaa lajeihin seuraavasti: maatilatalouden tulo (maatalous ja metsäkiinteistö), muun kiinteistön tuottama tulo (ei maatila), elinkeinotoiminnasta eli liikkeestä ja ammatista saatu tulo, epäitsenäisestä työstä ja siihen rinnastettava tulo, pääomasta saatu tulo sekä satunnaiset tulot.

2.2.1. Kommandiittiyhtiö erillisenä verovelvollisena

Maatilataloudesta saadusta tulosta on säädetty laki MVL 1967 ja elinkeinotoiminnasta saatavasta tulosta EVL 1968. Näiden kahden lain nettotulon laskentaa koskevat säännökset korvasivat kaikissa suhteissa TVL:n vastaavat säännökset. Nettotulo vahvistettiin *tulolähteittäin*. Tulolähteen puhdas nettotulo saattoi olla kaikkien tulolähteiden osalta negatiivinen, jos vähennyskelpoisten tulon hankkimis- ja säilyttämismenojen määrä oli suurempi kuin veronalaisten tulojen. Eri tulolähteiden tulokset yhdistettiin valtionverotuksessa, jolloin ylijäämät ja tappiot kuittaantuivat (TVL 104 §, EVL 56.2§). Kunnallisverotuksessa kutakin tulolähdettä verotettiin erikseen. Kun tulolähteen nettotulo oli vahvistettu EVL:n mukaan, palattiin TVL:iin. Kokonaistuloista voitiin tehdä TVL:n mukaan vähennyksiä erikseen valtion ja kunnan tuloverotuksessa. Vähennyksillä pyrittiin huomioimaan sellaiset menot, jotka olivat vaikuttaneet verovelvollisen veronmaksukykyyn, mutta eivät olleet tulon hankkimis- tai säilyttämismenoja esimerkiksi korot, lasten elättäminen, invaliditeetti. Kunnallisverotuksessa TVL 113.2 §:n mukaan kokonaistulosta tehtävät vähennykset voitiin tehdä kaikista verovelvollisen tuloista, vähennykset tehtiin kuitenkin ensisijaisesti kotikunnassa verotettavien tulojen yhteismäärästä. Kokonaistulosta tehtävien vähennysten jälkeen voitiin joutua vähentämään vielä TappTasL:in mukainen tappio. Tämän jälkeen laskettiin valtion tuloveron määrä. Yhteisön veroa laskettaessa sovellettiin TVL 148 §:n mukaista suhteellista verokantaa ja kunnallisverotuksessa laskettiin veroäyrien määrä, jossa 1 mk = 1 äyri (Andersson 1990: 3–5).

2.2.2. Kommandiittiyhtiö puolitettavana verovelvollisena

Vuoden 1988 kokonaisverouudistuksessa (1249/98, HE 109/1988) säädettiin, että kommandiittiyhtiö verotetaan puolitettavana yhtiönä, kun se on merkitty kaupparekisteriin ennen verovuoden loppua ja se harjoittaa liiketoimintaa tosiasiallisesti koko verovuoden. Molempien ehtojen oli täytyttävä. Uuden TVL 35.2 §:n mukaan avoimen ja kommandiittiyhtiön verotettavasta tulosta jaettiin siis puolet verotettavaksi yhtiön omana tulona ja puolet yhtiömiesten tulona (TVL 35.1 §). Jako tehtiin osakkaiden kesken niiden osuuksien mukaan, mikä heillä oli yhtiön tuloon. Varallisuus jaettiin

osakkaille sellaisenaan ilman puolittamista. Tällaiset yhtiöt olivat laskentasubjekteja koko tulostaan, mutta verosubjekteja vain verotettavan tulon puolikkaasta. Yhtiötä verotettiin EVL:n tuloksen laskemista koskevien säännösten mukaisesti, jolloin vero puolesta verotettavasta tulosta määrättiin progressiivisen veroasteikon mukaan (Koski ym. 1990: 57– 58).

2.2.3. Kommandiittiyhtiön tulon verotus yhtiömiesten tulona

Vuoden 1993 alusta voimaan tulleen uuden tuloverolain (TVL 1992/1535) 4 §:n mukaan kommandiittiyhtiöt ovat elinkeinoyhtymiä. Kesällä 1992 päätettiin henkilöyhtiöiden verotus järjestää vastaamaan yksityisliikkeiden verotusta (TVL 16 §). Henkilöyhtiö ei ole erillinen verosubjekti, vaan sille vahvistetaan elinkeinotoiminnan tulos. Tulos jaetaan verotettavaksi osakkaiden tulona niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtymän tuloon ja myös varat jaetaan verotettavaksi osakkailla. Henkilöyhtiön tulolähteitä voivat olla: elinkeinotoiminnan tulolähde, maatalouden tulolähde ja henkilökohtaisen tulon lähde. Kunkin tulolähteen tulos vahvistetaan erikseen ja eri tulolähteiden tappioita ei voi vähentää keskenään, vaan ne vahvistetaan ja vähennetään tulolähteittäin. Elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulos jaetaan osakkaan verotuksessa pääoma- ja ansiotulo-osiin, kun yhtiömiehenä on luonnollinen henkilö tai kotimainen kuolinpesä. Henkilökohtaisen tulolähteen tulo on kokonaan pääomatuloa (TVL 40.5 §). Elinkeinotoiminnan tuloksesta katsotaan pääomatuloksi määrä, joka vastaa osakkaan osuudelle yhtymän elinkeinotoimintaan verovuotta edeltäneen verovuoden päättyessä kuuluneesta nettovarallisuudesta laskettavaa 20 prosentin vuotuista tuottoa (TVL 40.1 §). Yhtiön kaikki tulot ja menot sekä varat ja velat pitää kohdistaa oikeisiin tulolähteisiin, jotta henkilöyhtiön tulo voidaan verottaa oikein. Sen jälkeen selvitetään osakaskohtaisesti, mikä on kunkin osakkaan osuus voittoon ja kuinka suuri yhtiöosuuden nettoarvojen arvo on tulolähteittäin laskettuna. Henkilöyhtiön nettovaroilla tarkoitetaan VAL 3:15 §:n mukaan veronalaisten varojen ja velkojen erotusta. Varoina pidetään rahoitusomaisuutta, vaihto-omaisuutta, käyttöomaisuutta ja sellaisia pitkävaikutteisia menoja, jolla on varallisuusarvoa. Varallisuuden arvostaminen säädellään VAL 3 §:ssä. TVL:iin otettiin siirtymäsäännöksiä, joiden avulla oli tarkoitus keventää henkilöyhtiöiden osakkaiden verotusta. Yhtiömiesvähennyksellä pyrittiin keventämään verotuksen kiristymistä tapauksissa, joissa yhtiön tulon puolituksesta luopuminen kiristäisi verotusta (TVL 148 §). Ansiotulo-osuudesta tehtiin yhtiömieskohtainen vähennys vuosina 1993 – 1998, joka oli enimmillään 30 000 markkaa (TVL 148 §). Verovuosina 1993 –1997 osakkaiden yhdessä esittämästä vaatimuksesta jätettiin nettovarallisuutta laskettaessa vähentämättä 50 prosenttia

pitkäaikaisista korollisista veloista, kuitenkin enintään 500 000 markkaa (TVL 149 §). Tällä pyrittiin kasvattamaan pääomatuloa. Uudessa järjestelmässä tuloerotuksesta on tehty tasesidonnaista ja nettovarallisuuden arvo on saanut tärkeän aseman. Verojen määrä riippuu paitsi tulojen määrästä myös nettovarojen arvosta (Rehbinder 1993:60–65).

2.3. Kommandiittiyhtiöstä saadun tulon verotus.

Elinkeinoyhtymää käsitellään verotuksessa kokonaan jaettavana yhtymänä. Myös liike-toimintaa harjoittavan avoimen ja kommandiittiyhtiön tulo jaetaan verotettavaksi osakkaiden tulona niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtymän tuloon. Elinkeinoyhtymällä on yleensä ainoastaan elinkeinotuloa. Jos elinkeinoyhtymällä on kuitenkin lisäksi maatalouden tuloa ja muun toiminnan (henkilökohtaista) tuloa, yhtymälle on erikseen vahvistettava maatalouden ja henkilökohtaisen tulolähteen tulo tai tappio, kuten alla olevasta taulukosta ilmenee. Henkilökohtaisen tulolähteen tappio voi myös muodostua siksi, että yhtymällä on korkomenoja, jotka eivät kuulu elinkeinotoimintaan. Avoimen ja kommandiittiyhtiön osakkaiden tulo-osuudet määräytyvät yleensä yhtiösopimuksessa sovitulla tavalla, joten yhtiömiehillä on katsottava olevan vastaavat osuudet yhtymän tulolähteiden tuloihin (Arvela 1993: 12 –15).

Taulukko 1. Tulolähdejako.

Elinkeinotoiminnan tulolähde		Maatalouden tulolähde		Muun toiminnan Tulolähde
Tulo-osuus		Tulo-osuus		Tulo-osuus
Ansiotulo-osuus	Pääoma-Tulo-osuus	Ansiotulo-osuus	Pääomatulo-osuus	Pääomatulo

2.3.1. Jako ansio- ja pääomatuloon

Pääomatulo määritellään TVL 32 §:ssä. Pääomatuloa on mm. yhtymän osakkaan tulo-osuuden pääomatulo-osuus. TVL 62 §:n mukaan loppuosa osakkaan tulo-osuudesta on

ansiotuloa. Luonnollisen henkilön osuus elinkeinoyhtymän elinkeinotoiminnan tuloksesta katsotaan pääomatuloksi siihen määrään saakka, joka vastaa hänen osuudellaan yhtymän elinkeinotoimintaan edellisen verovuoden päättyessä kuuluneesta nettovarallisuudesta laskettua 20 %:n (ennen verovuotta 2005 18 %:n) vuotuista tuottoa (TVL 40 §). Huomioon otetaan kunkin osakkaan osuus yhtymän elinkeinotoiminnan nettovarallisuudesta edellisen verovuoden päättyessä (TVL 40.1 §). Jos elinkeinoyhtymällä on maatalouden tuloa, maataloustulon pääomatulo-osuus lasketaan maatalouden nettovarallisuuden perusteella. Elinkeinoyhtymän muu tulo on pääomatuloa. Vuodelta 1997 toimitettavasta verotuksesta lähtien elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan nettovarallisuuteen lisätään 30 % maksetuista palkoista. Elinkeinoyhtymän elinkeinotoimintaan kuuluvien osakkeiden osinkotulo sisällytetään kokonaan yhtymän elinkeinotuloon. Osinkotulon osittainen tai täysi verovapaus toteutetaan osakkaalla vähentämällä hänen tulo-osuudestaan osingon verovapaa osa (TVL 16.3 §) (Andersson & Linnakangas 2002: 171–173).

Nettovarallisuuden laskennasta säädetään TVL 41 §:ssä. Elinkeinoyhtymän elinkeinotoimintaan kuuluva nettovarallisuus lasketaan samoin kuin elinkeinonharjoittajan nettovarallisuus VAL:n säännösten mukaan. Yritystulon pääomatulo-osuuden laskennan perustan muodostaa yrityksen nettovarallisuus, joka saadaan laskemalla varojen ja velkojen erotus verovuoden päättyessä (VAL 15.1 §). Yrityksen nettovarallisuuden arvon määrää se yritystulon osa, joka verotetaan pääomatulona 28 %:n verokannan mukaan. Kun pääomatulon erottamisen jälkeinen osa yritystulosta on ansiotuloa, nettovarallisuus määrää myös sen yritystulon osan, joka tulee verotetuksi progressiivisen veroasteikon mukaan. Marginaalivero enimmillään voi olla yli 60 %, kun huomioidaan kunnallisvero, kirkollisvero ja sairausvakuutusmaksu. Nettovarallisuus on verotusta ajatellen keskeisessä asemassa, koska se määrää olennaisilta osin yrityksen omistajan verorasituksen. TVL 40.1 §:n mukaan elinkeinoyhtymän osakkaan osuus elinkeinoyhtymän elinkeinotoiminnan tuloksesta jaetaan pääoma- ja ansiotuloksi pitäen perustana osakkaan osuutta yhtymän elinkeinotoiminnan nettovarallisuudesta edellisen verovuoden päättyessä. Voitto-osuus on saajansa verovapaata tuloa, ja tulo-osuus on yhtiömiehen veronalaista tuloa. Voitto-osuus ja tulo-osuus poikkeavat toistaan jaettavassa henkilöyhtiössä, koska verotettava tulo poikkeaa usein kirjanpidollisesta voitosta. Kussakin yhtiön tulolähteessä lasketaan oma nettovarallisuutensa. Elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulolähteiden tulo-osuudet jaetaan pääoma- ja ansiotuloksi yhtiömiehen osuuden mukaan näiden tulo-lähteiden nettovarallisuuteen. Tulo-osuuden jakaminen pääoma- ja ansiotuloon koskee vain yhtiömiehinä olevia luonnollisia henkilöitä ja kuolinpesiä. Henkilökohtaisen tulo-lähteen verotettava tulo

jaetaan yhtiömiesten tulona verotettavaksi heidän osuuksien mukaisesti. Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän tulo-osuus muusta kuin elinkeino-tulosta ja maatalouden tulosta on aina pääomatuloa riippumatta tulolähteen nettovarallisuudesta (TVL 40 §). Mitä enemmän yhtiöllä on varallisuutta, sitä suurempi osa tulosta on 28 %:n mukaan verotettavaa pääomatuloa. Yritystulo verotetaan kokonaan progressiivisesti verotettavan ansiotulon mukaan, jos pääoma on negatiivinen tai nolla. Nettovarallisuuden laskennallinen 20 %:n vuotuinen tuotto on pääomatuloa. Osan vuotta toimineen yhtiön tuloksesta pääomatulo-osuudeksi voidaan vahvistaa vain suhteellisesti laskettu osa. Jos yhtiö on toiminut vain kuusi kuukautta, pääomatuloksi voidaan katsoa 10 prosenttia nettovarallisuudesta. Jos yhtiön ensimmäinen tilikausi on 18 kuukautta, pääomatulon määrä on 30 prosenttia nettovarallisuudesta (Penttilä 2003: 35–48).

TVL 16 §:n mukaan elinkeinoyhtymän eri tulolähteiden tulokset jaetaan verotettavaksi osakkaiden tulona niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtymän tuloon. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiesten tulo-osuudet määräytyvät yleensä yhtiösopimuksessa sovitulla tavalla, joten yhtiömiehillä on katsottava olevan vastaavat osuudet yhtiön tulolähteiden tuloihin (HE 200/92 :31). Voitonjakoperusteita koskevat määräykset löytyvät henkilöyhtiön yhtiösopimuksesta. Avoimessa yhtiössä voitto on sovittu jaettavaksi yhtiömiesten kesken murtolukuina ilmaistujen yhtiöosuuksien suhteessa. Kommandiittiyhtiössä voitosta jaetaan usein äänettömille yhtiömiehille sijoitetulle pääomalle tietyn korkoprosentin suuruinen voitto-osuus. Loput voitosta kuuluu vastuunalaisille yhtiömiehille heidän yhtiöosuuksien suhteessa. Vastuunalaisen yhtiömiehen osuus voidaan sopia tietyksi rahamääräksi tai kytkeä sijoitettuun pääomapanokseen. (Tikka & Nykänen & Juusela 2007). Jos yhtiösopimuksessa ei ole sovittu voitonjakoperusteista, sovelletaan AKYL:n tahdonvaltaisia säännöksiä. Näiden säännösten mukaan suoritetaan ensin hyvitys pääomapanokselle ja sen jälkeen tasajako vastuunalaisen yhtiömiesten kesken. Korvaus työpanokselle suoritetaan ennen voiton syntymistä, joten työpanos ei vaikuta voitonjakoperusteisiin AKYL:n mukaan. Yhtiömiehet voivat sopia, että työstä maksettu palkka sisältyy voitto-osuuteen. Tämä on usein edullista osakasverotuksen vuoksi ja sosiaaliturvamaksut huomioon ottaen. Äänetön yhtiömies, jonka voitto-osuus ei määräydy tavanomaisesti korkona sijoitetulle pääomalle, vaan esim. samalla tavalla kuin vastuunalaisen yhtiömiehen voitto-osuus, on yhtiön tuloa jaettaessa samassa asemassa kuin vastuunalainen yhtiömies. Äänettömän yhtiömiehen tulo-osuuden määräytyessä korkona pääomalle, hänen verotettava tuloosuutensa ei voi olla yhtiöstä saatua osuutta suurempi. Rajoitusta ei kuitenkaan voida tulkita siten, että se tarkoittaisi äänettömän yhtiömiehen konkreettisesti nostamaa

voitto-osuutta, sillä äänettömällä yhtiömiehellä on saamisoikeus kirjanpidolliseen voitto-osuuteensa (VEROH:n kirje 21.4.1989 nro 706/41/89 ja KVL 1989/101).

Esimerkki 1. Äänettömän yhtiömiehen tulo-osuuden laskeminen verotuksessa

	€
Äänettömän yhtiömiehen sijoitus	500
Voitto-osuus 20 % pääomalle	100
Yhtiön voitto	200
Jaettava yritystulo	1 000
Tulo-osuudet verotuksessa:	
Ääneton yhtiömies	200
Vastuunalainen yhtiömies	800

Henkilöyhtiön omistamat osakkeet kuuluvat joko sen elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan tulolähteeseen. Tällä on merkitystä osinkotulon verotukseen. Elinkeino-toiminnan tulolähteeseen kuuluvat osingot ovat henkilöyhtiön veronalaista tuloa. Osinko sisältyy siten tulo-osuuteen. Tulo-osuuksista on TVL 16.3 §:n mukaan verovapaata tuloa se osa osuuksiin sisältyvästä osinkotulosta, joka osakkaan verotusta koskevien säännösten mukaan on verovapaata tuloa. Jos yhtiömiehenä on luonnollinen henkilö verovapaata on 30 prosenttia tulo-osuuteen sisältyvästä osinkotulosta. Yhtiömiehen tulo-osuus voi olla pienempi kuin hänen osuutensa sisältyvä osinkotulo. Tällöin tulo-osuudesta vähentämättä jäänyt osinkotulon osa vähennetään tulo-osuudesta kymmenen seuraavan verovuoden aikana sitä mukaa kuin tulo-osuutta kertyy. Vähentämättä jäänyttä määrää ei voi vähentää yhtiömiehen muista tuloista, koska henkilöyhtiön tappiotakaan ei vähennetä yhtiömiehen tulosta. Jos yhtiömies on luonnollinen henkilö, vähennetään vähentämättä jäänyt määrä yhtiömiehen osuudesta elinkeinotoiminnan tuloon ennen pääomatulo-osuuden laskemista. Jos yhtiömiehiä vaihtuu ja osa osinkotulon verovapaudesta on hyödyntämättä yhtiömiehen tulo-osuuden verotuksesta, ongelma olisi ilmeisesti johdonmukaisimmin korjattavissa siten, että yhtiömies voisi omassa verotuksessaan vähentää tulo-osuudesta vähentämättä jääneen osinkotulon osan. Henkilöyhtiön muun toiminnan tulolähteeseen kuuluvia osinkoja ei oteta huomioon laskettaessa tulolähteen verotettavaa tuloa. Osingot jaetaan yhtiömiesten tulona verotettavaksi niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtymän tuloon ja verotetaan yhtiömiesten tulona heitä koskevien TVL:n säännösten mukaan (Järvenoja 2005: 231–232).

2.3.2. Pääomatuloprosenttien kehitys

Vuoden 1992 loppuun saakka verotettiin luonnollisten henkilöiden ansio- ja pääomatuloja jokseenkin samalla tavalla progressiivisen veroasteikon mukaan. Verotus kohdistui inflaatiosta riippumatta koko nimelliseen tuloon. Pääomatulojen kohdalla tämä voi pahimmassa tapauksessa johtaa siihen, että vero on reaalista pääomatuloa suurempi. Pääomatulojen verotus oli epäneutraalia, koska eri pääomatuloja verotettiin eri perusteiden mukaan. Pääomatulojen verotus ei ollut kattavaa ennen vuoden 1993 verouudistusta, tärkeimpänä syynä olivat inflaatioon liittyvät tekijät. Verouudistuksen tärkein uudistus oli pääomatulojen ja ansiotulojen verotuksen eriyttäminen toisistaan. Pääomatuloihin alettiin soveltaa ensin 25, sitten 28 ja 29 prosentin sekä vuodesta 2005 jälleen 28 prosentin verokantaa, joka kohdistuu yhtäläisesti kaikkiin pääomatuloihin. Vero maksetaan vain valtiolle. Melko alhaista pääomatuloveroa puoltavat inflaationsyyt sekä pääomatuloihin kohdistuva kansainvälinen verokilpailu. Liian ankara verotus saattaisi karkottaa pääomat Suomessa. Käytössä olevan pääomatuloverotuksen edellytyksenä on myös inflaation pysyminen kohtuullisissa lukemissa; inflaation kiihtymisen vaarana on, että verotus syö koko reaalisien arvonnousun, erityisesti luovutusvoittojen osalta (Andersson 2005:31–32).

2.3.3. Nettovarallisuuden laskenta

Yhtiömiehen nettovarallisuusosuus lasketaan yhtiön elinkeinotoimintaan kuuluneesta nettovarallisuudesta edellisen verovuoden päättyessä (TVL 40.1 §). Verovuoden lopun tilanne ratkaisee sekä nettovarallisuuden arvostamisen sekä nettovarallisuuden laajuuden. Pääomapanoksen suuruutta voidaan henkilöyhtiössä vapaasti muuttaa, lukuun ottamatta kommandiittiyhtiön äänetöntä yhtiömiestä. Yhtiöön verovuoden päättymisajankohtana rahana tai muussa muodossa tehtyjä lisäpanoksia, jotka tilikauden vaihduttua otetaan takaisin yhtiöstä, ei välttämättä hyväksytä yhtiön nettovarallisuuden lisäyksinä. Veroodun vuoksi yhtiössä kierrätettyjen varojen ei voida katsoa kuuluvan elinkeinotoiminnan käytössä olleisiin varoihin. Tällaisiin järjestelyihin voidaan puuttua veronkiertosäännöksen perusteella. Sen yksi tyypillinen soveltamisalue ovat juuri edestakaiset oikeustoimet. Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän osuus henkilöyhtiön elinkeinotoiminnan tuloksesta katsotaan pääomatuloksi siihen määrään saakka, joka vastaa hänen osuudelleen yhtiön elinkeinotoimintaan kuuluneesta nettovarallisuudesta laskettua 20 %:n vuotuista tuottoa (TVL 40.1 §) (Tikka yms. 2007).

Nettovarallisuuden laskennasta poiketaan TVL 41 §:n mukaan, jolloin laskennassa ei

huomioida saamia yhtiömiehiltä. Osakaslainan korollisuudella tai korottomuudella ei ole lain lopullisen muodon mukaan merkitystä. Hallituksen esityksen 200/92 mukaan edellytyksenä olisi ollut, että lainasta peritty korko alittaa Suomen Pankin (nykyisen valtio-varainministeriön) vahvistaman peruskoron lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä. Jos osakassaamisiin voidaan kohdistaa yhtiön velkoja, myös nämä on nettovarallisuuslaskennassa siirrettävä henkilökohtaisen tulon tulolähteeseen. Tällainen yhtiön velkojen kohdistaminen osaksi henkilökohtaiseen tulolähteeseen on ilmeisen perusteltua esim. silloin, kun yhtiön korkomenoista jätetään osa negatiivisen oman pääoman vuoksi vähentämättä elinkeinotulolähteessä (EVL 18.2 §; ks VEROH:n ohjekirja 18.4.1994 nro 3520/345/94). TVL 41. 4 §:n mukaan yhtymän elinkeinotoiminnan varoihin kuuluva asunto, jota osakas on verovuonna käyttänyt omana tai perheensä asuntona, vähennetään osakkaan osuudesta yhtymän varoihin tulo-osuuden pääomatulo-osuutta laskettaessa. Lainmuutoksella 1126/96, jota on sovellettu verovuodesta 1997 alkaen, poistettiin TVL 41.4 §:stä viittaus vakituisen asunnon luovutusta koskevaan TVK 48 §:ään. Poistaminen merkitsee sitä, että pääomatulo-osuutta laskettaessa vähennetään mikä tahansa asunto, jota yhtymän osakas on verovuonna käyttänyt omana tai perheensä asuntona. Erityisesti vapaa-ajan asumiseen soveltuvan asunnon osalta voi käytännössä syntyä ongelmia siitä, onko asuntoa katsottava verovuonna käytetyn osakkaan tai hänen perheensä asuntona vai esim. vain edustustarkoituksiin. Asunnon käyttäminen edustustarkoituksiin ei vielä sinänsä estä asunnon vähentämistä osakkaan varoista, jos osakas on verovuonna käyttänyt asuntoa myös omana tai perheensä vapaa-ajan asuntona eikä myöskään kommandiittiyhtiön omistaman asunnon arvoa, jota osakas on verovuonna käyttänyt omana tai perheensä asuntona. Vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöosuuden hankintaan käytetty korollinen velka vähennetään myös hänen osuudestaan yhtiön elinkeinotoiminnan varoihin ja nettovarallisuuteen lisätään vielä 30 %:n verovuoden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksettujen elinkeinotoiminnan ennakonpidätyksen alaisten palkkojen määrästä. Henkilöyhtiössä myös palkat vaikuttavat nettovarallisuuden määrään, jolloin kannattaa selvittää yrityskohtaisesti, onko palkan maksaminen omistajille verotuksellisesti edullista tai muutoin tarpeen esimerkiksi yhtiömiesten osuuksien oikeuden-mukaisuuden vuoksi. Yhtiömiehille voi maksaa palkkaa enintään sen verran kuin ulko-puoliselle vastaavasta työsuorituksesta olisi maksettava. Kommandiittiyhtiön vastuun-alaisella yhtiömiehellä on mahdollisuus nostaa palkan sijaan pääomapalautuksia. Pääomapalautukset pienentävät välittömästi nettovarallisuutta (Leppiniemi 2002: 151).

Yhtiön nettovarallisuus siis jaetaan yhtiömiesten kesken. Nettovarallisuusosuuden osakaskohtaisella määrittelyllä on merkitystä erityisesti äänettömien yhtiömiesten

verotuksessa. Äänettömän yhtiömiehen osuus yhtymän varoihin on yleensä hänen maksamansa yhtiöpanos. Hallituksen esityksen 200/92 (s 36) mukaan äänettömän yhtiömiehien osuus henkilöyhtiön varoista voi olla positiivinen, vaikka yhtiön nettovarallisuus olisi negatiivinen. Aivan selvää tämä ei kuitenkaan ole, sillä TVL 40.1. §:ssä puhutaan tuotosta osuudelle yhtiön nettovarallisuudesta. Jos nettovarallisuutta ei ole, on vaikea puhua osuudestaan . Eri asia on, että äänettömän yhtiömiehen osuus yhtiön nettovarallisuudesta erotetaan ensin, mikä voi johtaa siihen, ettei vastuunalaisille yhtiömiehille jää enää osuutta. Toisaalta, jos äänettömän yhtiömiehen tulo-osuus on yli 18 % hänen osuudestaan yhtiön nettovarallisuudesta, ylimenevää osaa verotetaan ansiotulona. TVL 40.4. §:n mukaan osakkaan osuus elinkeinoyhtymän elinkeinotoiminnan tuloksesta katsotaan nettovarallisuudesta riippumatta pääomatuloksi siihen määrään saakka, joka vastaa hänen osuuttaan elinkeinotoiminnan käyttöomaisuuteen kuuluvien kiinteistöjen ja arvopapereiden luovutusvoitoista. Tämä lakiin eduskunnassa tehty lisäys on sen perusajatuksen mukainen, että henkilöyhtiön osakkaan pääomatulo-osuuden tulisi määräytyä samalla tavalla kuin elinkeinonharjoittajan pääomatulo-osuus (Järvenoja 1993: 44).

Elinkeinoyhtymän nettovarallisuutta laskettaessa tulkintaongelman muodostaa ns. taselainattujen erien käsittely. Taselainauksella tarkoitetaan tavallisimmin tilannetta, jossa henkilöyhtiön osakkaan omistama kiinteistöä käytetään yhtiön elinkeinotoiminnassa. Taselainausasetelma syntyy usein yritysmuodon muutoksessa, kun yksityisen liikkeenharjoittajan omistama kiinteistö on siirretty henkilöyhtiön taseeseen ilman MK 2:1:ssä säädetyssä määrämuodossa tehtävää luovutuskirjaa. Verotuksessa kiinteistöä on käsitelty yhtiön käyttöomaisuutena, ja yhtiö on saanut tehdä rakennuksesta poistoja. Poistojen tekemistä koskeva verotuskäytäntö huomioon ottaen on johdonmukaista katsoa, että taselainatut erät ovat mukana yhtiön nettovarallisuutta laskettaessa (Penttilä 2003: 93–98). Elinkeinotulolähteen pääomatulo-osuuden laskentaperusteeseen kuuluu vain elinkeinotoiminnan nettovarallisuus. Rajausongelmia voi käytännössä syntyä varojen ja velkojen kohdistamisessa elinkeinotulolähteeseen ja henkilökohtaiseen tulolähteeseen. TVL 41 §:ään sisältyy elinkeinoyhtymän ja osakkaan nettovarallisuuden laskentaa täydentäviä säännöksiä. (Tikka ym. 2007).

2.4. Kommandiittiyhtiön ja osakkaan väliset varallisuuden siirrot

Kommandiittiyhtiön pääoma on vastuunalaisten yhtiömiesten vapaasti määrättävissä olevaa pääomaa. Yhtiösopimusta muuttamalla tai asiasta yksimielisesti sopimalla, pääomapanokset voidaan nostaa yhtiöstä milloin tahansa. Yhtiölainsäädäntö ei rajoita varojen siirtoa yhtiömiehille. Oikeuskäytännössä voidaan yhtiön konkurssissa soveltaa takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (785/1991) säännöksiä takaisinsaannista konkurssipesään, jos varojen nostoilla ja muilla toimilla loukataan yhtiön velkojien oikeutta. Vastuunalaiset osakkaat liikuttelevat oman pääoman varoja henkilökohtaisella velkavastuulla, joka vaatii osakkaiden yksimielisyyttä. Yhtiön kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä varallisuuden siirrot käsitellään niiden luonteen mukaisesti voitonjakona, oman pääoman palautuksena, muuna rahoituksen yksityisottona tai yhtiön lainanantona yhtiömiehille. Jos yksityinen elinkeinonharjoittaja ottaa liikkeestä hyödykkeen yksityistalouteensa tai muutoin yksityiskäyttöön, jolloin hyödykkeellä ei tavoitella enää tuloa, kyseessä on EVL 51b §:ssä tarkoitettu yksityiskäyttönotto (Järvenoja 1993:205–206).

2.4.1. Varojen sijoitus yhtiöön

Yhtiön perustamisen yhteydessä tai myöhemmin yhtiösopimuksessa sovitaan kunkin yhtiömiehen yhtiöpanoksesta, jonka hän on oikeutettu ja velvollinen sijoittamaan yhtiöön. Yhtiöpanosten laadusta, suoritustavasta ja -ajasta voidaan sopia vapaasti ja määräykset voivat olla eri yhtiömiesten osalta samanlaisia tai halutulla tavalla erilaisia. Yhtiöpanos voi olla omaisuus-, työpanos tai molempia. Omaisuuspanoksen pitää olla tietynsuuruinen rahamäärä tai sillä pitää olla *varallisuusarvoa*, joka voidaan merkitä yhtiön kirjanpitoon ja esittää taseessa yhtiön varoina. Omaisuuden on lisäksi oltava yhtiön toiminnalle *tarpeellista* ja *hyödyllistä*. Tällaista apporttiomaisuutta ovat esimerkiksi kiinteistöt, kalustot, koneet, osakkeet ja muut arvopaperit sekä immateriaaliset oikeudet, kuten patentti tavaramerkki- ja kustannusoikeudet. Yhtiöpanoksena voidaan luovuttaa vain käyttö- tai hallintaoikeus tiettyyn esineeseen antamatta yhtiölle omistusoikeutta siihen. Esimerkkinä voidaan mainita kiinteistön, joka ”lainataan” yhtiön taseeseen, luovuttamatta omistusoikeutta (Järvenoja 1993: 13). Yhtiömies voi sijoittaa yhtiöön myös siihen asti harjoittamansa yksityisliikkeen varoineen ja velkoineen. Know how kelpaa yhtiöpanokseksi edellyttäen, että sillä on yhtiölle todellista arvoa ja että se voidaan aktivoida taseeseen. Yhtiöpanokset arvioidaan aina rahassa, jotta ne voidaan merkitä yhtiön kirjanpitoon. Yhtiömiesten osallisuus yhtiöön voi muodostua pelkästään työpanoksestakin. Työpanoksena voi olla mikä tahansa työ,

jota yhtiömies on velvollinen tekemään yhtiön hyväksi yhtiösopimuksen mukaisesti. Työpanoksia ei voida merkitä yhtiön kirjanpitoon (Koski 1990:91–92).

Äänettömien yhtiömiesten panokset on ilmaistava yhtiösopimuksessa täsmällisenä rahamääränä. Ääneton yhtiömies voi sijoittaa yhtiöpanoksena apporttiomaisuutta, jonka arvo on aina otettava yhtiösopimukseen euromääräisenä. Äänettömän yhtiömiehen panos ei voi koostua yhtiölle suoritettavasta työstä tai muista palveluista. Yhtiösopimuksessa tai muutoin voidaan kuitenkin sopia, että ääneton yhtiömies tekee työtä yhtiön hyväksi työntekijänä tai esimerkiksi erillisten toimeksiantojen suorittajana (Koski & Sillanpää 2006). Yhtiöpanokset on suoritettava yhtiölle sovitun mukaisesti. Rahapanos suoritetaan siirtämällä se yhtiön tilille tai luovuttamalla se yhtiön asioita hoitavan yhtiö-miehen haltuun. Myös muu omaisuuspanos siirretään yhtiölle viimeksi mainitulla tavalla. Luovutuskirja tai yhtiösopimus on laadittava MK 2:1:n määrämuotoa noudattaen ja saannosta on suoritettava varainsiirtovero, kun yhtiölle siirretään yhtiöpanoksena omaisuutta. Yhtiön asioita hoitava yhtiömies voi ottaa yhtiön puolesta vastaan myös oman omaisuuspanoksensa tekemällä asianmukaiset tili- ja omaisuussirrot ja kirjaamalla ne yhtiön kirjanpitoon. Yhtiömiehillä on oikeus kuitata panoksensa yhtiöltä olevalla vastasaamisella, jos kuittauksen yleiset edellytykset ovat olemassa. Suoritettuaan yhtiöpanoksensa yhtiömies ei ole velvollinen eikä oikeutettukaan ilman muiden yhtiömiesten suostumusta lisäämään panostaan yhtiössä (Koski 1990: 92–93).

Verovelvollinen voi siirtää hyödykkeitä myös muusta tulolähteestä tai yksityistaloudesta elinkeinotulolähteeseen. Hankintameno elinkeinotulon verotuksessa määräytyy tällaisessa tapauksessa EVL 51a.2 §:n mukaan. Pääsäännön mukaan verovelvollisen toisesta tulolähteestä elinkeinotulolähteeseen siirtämän omaisuuden hankintamenoksi katsotaan hankintameno verotuksessa poistamatta oleva osa tai sitä korkeampi toisessa tulolähteessä veronalaiseksi luovutushinnaksi luettava määrä. Verovelvollisen siirtäessä yksityistaloudesta hyödykkeitä elinkeinotoimintaansa katsotaan hyödykkeen hankintamenoksi alkuperäinen hankintameno tai sitä alempi hyödykkeen todennäköinen luovutushinta siirtohetkellä (51a.3 §). Elinkeinotulolähteessä käytettävää poistopohjaa alentaa yksityistaloudessa tapahtunut arvon alentuminen, mutta yksityistaloudessa tapahtunut arvonnousu ei nosta poistopohjaa (Tikka 1995: 209).

2.4.2. Omaisuuden ottaminen yhtiöstä

Yksityiskäyttöönoton verokohtelusta säädetään EVL 51b §:ssä. Säännöstä sovelletaan, jos henkilöyhtiön yhtiömies ottaa yksityisottona henkilöyhtiöstä hyödykkeitä. Yksityis-

käyttöön otossa etuuden tai oikeuden luovutushinnaksi katsotaan alkuperäistä hankintamenoa vastaava määrä tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta. EVL 51b §:n soveltaminen ei johda arvonnousun tuloutumiseen, vaan seurauksena on vain ennenai-kaisten kulukirjausten tuloutuminen. Jos hyödykkeen arvo on laskenut, tuloutusta ei tältä osin tapahdu, sillä käypää arvoa sovelletaan verovelvollisen eduksi, kun se on hyödykkeen alkuperäistä hankintamenoa alempi. Luovutushinnan tuloutus edellyttää, että yksityiskäyttöön otettavalla hyödykkeellä on hankintameno. Jos esimerkiksi hammaslääkäri korjaa perheenjäsentensä hampaat, tuloutus kohdistuu aineiden ja tarvikkeiden hankintamenoon, koska työsuorituksella ei ole hankintamenoa. Yksityiskäyttöön ottoon voidaan ottaa myös käyttöomaisuuteen kuuluva henkilöauto. Jos auto on hankittu 20 000 €:lla, sen menojäännökseen sisältyvä hankintameno on 8000 € ja todennäköinen luovutushinta 14 000 €, veronalaisena luovutushintana ja menojäännöstä laskettaessa vähennettävänä eränä pidetään 14 000 euroa. Ennenaikaisia poistoja palautuu verotuksessa epäsuorasti 6000 euroa (Tikka 1995: 210–211). Yksityisotot ilmoitetaan yhtiön taseessa oman pääoman ryhmässä myös silloin kun ne ylittävät oman pääoman ellei niitä ole kirjattu lainaksi. Yhtiön tappiot ja yksityisotot saattavat muuttaa yhtiön oman pääoman negatiiviseksi (Kila 1986/834). Yhtiöoikeus tai kirjanpitolainsäädäntö eivät estä negatiivisen oman pääoman muodostumista tai olemassaoloa johtuen yhtiömiesten henkilökohtaisesta, ensisijaisesta ja rajattomasta vastuusta. Negatiivinen oma pääoma voi aiheuttaa kuitenkin verotuksellisia seurauksia; esimerkiksi yhtiöosuuden luovutuksessa estää yhtiön muuttamisen osakeyhtiöksi ilman lisäsjouituksia tai rajoittaa korko-kulujen vähennysoikeutta (Tikka ym. 2007).

Hyödykkeet voivat siirtyä verovelvollisen elinkeinotoiminnasta henkilökohtaiseen tulolähteeseen esimerkiksi elinkeinotoimintaa palveleva kiinteistö. Tulolähdesiirroissa ei tapahdu omistajavaihdosta, sillä kysymyksessä ovat sisäiset järjestelyt yhden verovelvollisen piirissä. Siirrettäessä omaisuus elinkeinotulolähteestä muuhun tulolähteeseen, pitää määrittää hankintameno myös uudessa tulolähteessä. TVL 25 § koskee siirtoja TVL:n mukaan verotettavaan tulolähteeseen. Uudessa tulolähteessä hankintamenoksi katsotaan hankintamennon poistamatta oleva osa tai sitä korkeampi määrä, joka on luettu toisessa tulolähteessä veronalaiseksi luovutushinnaksi. Sääntely johtaa arvojen vastaavuuteen luovuttavassa ja vastaanottavassa tulolähteessä. Verovelvollisen elinkeinotulolähteestä toiseen tulolähteeseen siirtämän rahoitus-, vaihto ja sijoitusomaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi katsotaan alkuperäinen hankintameno tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta (EVL 51a.1 §). Tärkein tulolähdesiirto on yrityksen käyttöomaisuuteen kuuluneen kiinteistön siirtyminen TVL:n mukaan verotettavaan henkilökohtaiseen tulolähteeseen. Käyttöomaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi

katsotaan hankintamenon poistamatta oleva osa, jolloin käyttöomaisuuden poistot eivät palaudu tulolähdesiirrossa eivätkä myöskään omaisuuslajisiirrossa. Tulolähdesiirrossäännöstä EVL 51a.1 §) sovelletaan mm. silloin, kun osakeyhtiön tai henkilöyhtiön liiketoimintaan kuuluva kiinteistö siirtyy vuokralle antamisen vuoksi erilliseksi tulolähteeksi ja liiketoiminta jatkuu (Tikka 1995: 207–208).

Henkilöyhtiön yhtiömiehet voivat nostaa lainana yhtiön rahavaroja itselleen vapaasti riippumatta yhtiön pääomarakenteesta tai yksityistiliensä saldoista. Käytännössä varojen siirrot kirjataan yksityisotoiksi eikä lainasaamisiksi. Yksityisotoista mahdollisesti aiheutuvan negatiivisen oman pääoman johdosta elinkeinotoiminnan tulolähteessä vähennyskeltottomiksi katsottavat korkokulut sekä yhtiöosuuden luovutusvoittoon lisättävä negatiivinen yksityistili saattavat aiheuttaa paineita muuttaa tätä kirjaamiskäytäntöä. Ainakin räikeimmissä tapauksissa tähän lienee mahdollisuus puuttua VML 29 §:n nojalla, jos aitoa takaisinmaksutarkoitusta ei voida todeta olevan. Elinkeinoyhtymän osakkaalla on työpanoksensa rajoissa oikeus ja mahdollisuus valita, nostaako hän yhtymästä tuloa voitto-osuutena vai palkkana. Elinkeinoyhtymällä on oikeus vähentää tulon-hankinnassaan työskennelleelle osakkaalleen maksama kohtuulliseksi katsottava palkka. Rahapalkan lisäksi yhtiömiehelle voidaan antaa luontoisetuja. Luontoisedusta on kysymys, kun työnantaja luovuttaa omistamansa tai muutoin hallitsemansa hyödykkeen työntekijän käyttöön vastikkeeksi työstä tai työnantaja valmistaa tai hankkii hyödykkeen tai palveluksen luovutettavaksi työn vastikkeeksi. Yhtiömiehen palkka voi muodostua myös pelkästään luontoiseduista, eikä tähän voida verotuksessa puuttua, mikäli ne on myös kirjanpidossa kirjattu palkaksi. Henkilöyhtiö ja sen yhtiömies voivat tehdä keskenään erilaisia oikeustoimia, kuten esimerkiksi solmia vuokrasopimuksen. Yhtiömies voi vuokrata yhtiölle esimerkiksi sen toimitilat, jotka voivat sijaita yhtiömiehen kotonakin. Vuokraus voi tapahtua kohtuullista vastiketta vastaan. Yhtiön tulosta vähennyskelpoisen vuokramenon yläraja on käypä vuokra (Järvenoja 1993: 264–283).

2.4.3. Omaisuuden osto tai myynti yhtiöstä

Yhtiö ja yhtiömies voivat tehdä erilaisia sopimuksia. Yhtiömies voi siten myydä yhtiölle omaisuuttaan ja päinvastoin. Näissä kaupoissa voidaan käyttää normaaleja kauppaehtoja. Henkilöyhtiön luovuttaessa jonkin hyödykkeen yhtiömiehelleen ei oikeus- tai verotuskäytännössä ole vaadittu käyvän arvon noudattamista. Alimpana hyväksyttävänä hintana henkilöyhtiön myydessä hyödykkeen yhtiömiehelleen pidetään EVL 51b §:n mukaista arvoa. Kun yhtiömies myy yhtiölle jonkin hyödykkeen käypää

arvoa korkeammasta hinnasta, katsotaan käyvän arvon ylittävä osa kauppahinnasta vähennyskelvottomaksi voitonjaoksi. Yhtiömiehen tehdessä pääomasijoituksen yhtiöön omistusaika ei katkea EVL 46.3 §:n mukaan. Pääomasijoituksen yhteydessä yhtiön hankintamenoksi muodostuu yhtiömiehen todellisen hankintamenon poistamatta oleva määrä, jos kiinteistö kirjataan tähän arvoon yhtiön kirjanpidossa. Yhtiömiehen verotuksessa syntyy luovutusvoitto, jos kiinteistön hankintamenoksi kirjataan korkeampi arvo. Yritysvarallisuuden hankintameno siirtyy sellaisenaan yhtiömuotoon yritysmuodon muutoksissa. Kaupalla hankitun kiinteistön hankintameno on käytetty kappahinta tai vaihdossa saadun kiinteistön käypä arvo. Tehdyt poistot alentavat poistamattoman hankintamenon määrää ja lisäävät luovutuksessa yhtiölle tuloutuvaa määrää. Muun elinkeinotoimintaan kuuluvan yritysvallisuuden luovutuksista poistamattoman hankintamenon ylittävä osuus on yhtiön veronalaista tuloa. Irtaimen käyttöomaisuuteen kuuluneen koneen tai laitteen myyntihinta tuloutetaan epäsuorasti vähentämällä se menojäännöksestä. Käyttöomaisuusarvopaperien luovutukset verotetaan samoin kuin kiinteistön luovutukset (Tikka ym. 2007).

Kommandiittiyhtiön kiinteistön myyntiin voi liittyä verotuksellisia ongelmia, kun kiinteistö on sijoitettu yhtiöön eikä siitä ole tehty MK 1:2 mukaista kauppakirjaa. Liikeomaisuuteen kuulumattomasta luovutuksesta saatu luovutusvoitto verotetaan TVL:n mukaan. Luovutusvoiton laskennassa käytetään TVL 46.1 §:n mukaan hankintamenon poistamatta olevaa osaa. Omaisuuden perusparannusmenot luetaan mukaan hankintamenuon verovelvollisen omistus-aikana (TVL 47.1 §). Omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta vähennetään omaisuuden hankintamenon poistamatta olevan osan ja voiton hankkimisesta olleiden menojen yhteismäärä. Muun verovelvollisen kuin yhteisön tai avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön saamasta luovutushinnasta vähennettävä määrä on aina vähintään 20 prosenttia ja, jos luovuttajalla on ollut luovutettu omaisuus vähintään 10 vuotta, vähintään 40 prosenttia luovutushinnasta (TVL 46.1 §). Elinkeino-toimintaan kuuluneen kiinteistön luovutushinta on kokonaan yhtiön veronalaista tuloa. EVL:n mukaisessa verotuksessa kiinteistön omistuksella ei ole merkitystä. Tulolähde-siirrot elinkeinotulolähteestä henkilökohtaiseen tulolähteeseen tai päinvastoin eivät aiheuta EVL 51a §:n mukaan poistojen palautumista, kun siirrot voidaan tehdä poistamatta olevan hankintamenon mukaisiin arvoihin. Yhtiömiehen sijoittaessa henkilöyhtiöön kiinteistön siirtämättä omistusoikeutta MK 1:2:n mukaisesti, omistusoikeus säilyy yhtiömiehellä. Verotuksessa kiinteistöä käsitellään yhtiön varallisuutena ja yhtiön tulosta hyväksytään rakennuksesta tehdyt poistot. Myytäessä ”taseeseen lainattu” kiinteistö, luovutusvoiton *veroseuraamukset* kohdistetaan *yhtiöön*. Irtaimen käyttöomaisuuteen kuuluneen koneen tai

laitteen sekä käyttöomaisuusarvopapereiden luovutukset verotetaan vähentämällä myyntihinta menojäännöksestä. Poistamattoman hankintamenon ylittävä osuus on yhtiön veronalaista tuloa (Järvenoja 1993: 289–291).

2.4.4. Verotukselliset seuraamukset em. varallisuuden siirrosta

EVL 51a.1 §:ssä säädetään tulolähdesiirroista, jotka tehdään verovelvollisen elinkeinotoiminnan tulolähteestä toiseen tulolähteeseen. EVL 51a.3 §:ssä säädetään verovelvollisen toisesta tulolähteestä elinkeinotoiminnan tulolähteeseen siirtämän omaisuuden hankintamenosta ja verovelvollisen omistamastaan elinkeinotoimintaan kuulumattomasta metsästä elinkeinotoimintaan siirtämän puutavaran vähennyskelpoisesta hankintamenosta. EVL 51a.3 § säädetään verovelvollisen yksityistaloudestaan elinkeinotoimintaan siirtämien hyödykkeiden hankintamenosta. EVL 51a.1 §:n mukaan verovelvollisen elinkeinotulolähteestä toiseen tulolähteeseen siirtämän rahoitus-, vaihto- ja sijoitusomaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi katsotaan alkuperäinen hankintameno tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta. Käyttöomaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi katsotaan kuitenkin hankintamenon verotuksessa poistamatta oleva osa. Tämä merkitsee sitä, että käyttöomaisuuden poistot eivät tulolähdesiirrosta palaudu. TVL 25 § koskee tulolähdesiirtoja, joissa omaisuus siirretään TVL:n mukaan verotettavaan tulolähteeseen. Hankintamenoksi katsotaan tällöin hankintamenon poistamatta oleva osa tai sitä korkeampi määrä, joka on luettu toisessa tulolähteessä veronalaiseksi luovutushinnaksi. Käytännössä tärkein tulolähdesiirto on yrityksen käyttöomaisuuteen kuuluneen kiinteistön siirtyminen TVL:n mukaan verotettavaan henkilökohtaiseen tulolähteeseen. Vastaanottavassa tulolähteessä poistopohjaksi tulee kiinteistön poistamatta oleva hankintameno, eivätkä elinkeinotoiminnassa tehdyt poistot palaudu. EVL 51a.1 §:ää sovelletaan esim. silloin, kun osakeyhtiön tai henkilöyhtiön liiketoimintaan kuuluva kiinteistö siirtyy vuokralle antamisen vuoksi henkilökohtaiseen tulolähteeseen ja liiketoiminta jatkuu. Jos liiketoiminta päättyy ja toiminta jatkuu vuokraustoimintana, on erikseen arvioitava, säilyykö EVL:n mukainen tulolähde vai muodostuuko pysyväksi tarkoitettua vuokraustoiminnasta TVL:n mukaan verotettava henkilökohtainen tulolähde. Kummassakaan tapauksessa käyttöomaisuuskiinteistöstä tehdyt poistot eivät palaudu, mutta perusteltua on katsoa, että tulolähdettä koskeva ratkaisu määräisi myös sen, sovelletaanko myöhempään mahdolliseen luovutukseen EVL:n vai TVL:n säännöksiä. Verovelvollinen voi siirtää hyödykkeitä myös muusta tulolähteestään elinkeinotulolähteeseen. EVL 51a.2 §:ssä on säännökset siitä, mikä arvo tällaisessa tapauksessa on katsottava elinkeinotulon verotuksessa hyödykkeen hankintamenoksi. Lainkohdan mukaan verovelvollisen toisesta tulolähteestään elinkeinotulolähteeseen

siirtämän omaisuuden hankintamenoksi katsotaan hankintamenon verotuksessa poistamatta oleva osa tai sitä korkeampi toisessa tulolähteessä veronalaiseksi luovutushinnaksi luettava määrä (Myrsky & Linnakangas 2006: 251–253).

2.5. Kommandiittiyhtiön osuuden luovuttamisesta aiheutuvat verotukselliset seuraamukset

Substanssikaupassa toteutuu ostajan tavoittelema kauppahinnan ja rahoituskustannusten vähennyskelpoisuus. Kaupan kohteena voi olla yrityksen käyttö-, vaihto ja rahoitusomaisuus ja se voi olla myös liikeomaisuuden luovuttamistapa.

2.5.1. Luovutus myymällä – luovutusvoittoverotus

Henkilöyhtiön negatiivinen pääoma voi olla syynä substanssikauppaan. EVL 18.2 §:n mukaan negatiivisen pääoman jäännös siirtyy jatkajalle yhtiöosuuskaupan jälkeenkin. Yrityksen substanssi voidaan myydä jatkajalle tai jatkajan yhtiölle, jolloin korkojen vähennysoikeutta ei rajoiteta luovuttajan pääomapanosta ja kertyneiden voittovarojen ylittävien yksityisottojen johdosta. Substanssikaupat voivat olla myös perusteltuja, jos yhtiöllä on vähentämättömiä tappioita. Käyttöomaisuuden luovutushinta voidaan käyttää niiden kattamiseen. Mikäli yli puolet yhtiön osuuksista on vaihtanut omistajaa muun saannon kuin perinnön tai testamentin vuoksi, tappioiden vähennysoikeus menetetään (TVL 122.1§). Erillisten omaisuserien kaupat ovat edullisia ostajan kannalta, kun ostaja saa lukea hyväkseen käyttöomaisuuden uuden poistokelpoisen hankintamenon. Liikeomaisuudesta saatu luovutushinta on myyjän veronalaista elinkeinotuloa substanssikaupassa. Käyttöomaisuudesta tehdyt poistot palautuvat tuloon samoin mahdollinen arvonnousu ja varaukset purkautuvat. Varojen ja velkojen erotus, joka ylittää kauppahinnan on liikearvon luovutushintaa (good will arvo) ja täysin veronalaista tuloa. Muodostamalla jälleenhankintavaraus toimitilarakennuksen ja toimitilaosakkeiden luovutusvoitosta myyjän jatkaessa liiketoimintaa, tuloutus tapahtuu epäsuorasti. Kauppakirjassa on syytä kiinnittää huomiota kauppahinnan jakoon, koska myydyn omaisuuden hankintamenot ovat vähennyskelpoisia. Laskettaessa pääomatulo-osuuden määrää, käyttöomaisuuteen kuuluneet kiinteistöjen ja arvopapereiden luovutusvoitot verotetaan aina pääomatulona, huolimatta liikkeen nettovarallisuuden määrästä (Järvenoja 1999:216–217).

Luonnollisen henkilön tai kuolinpesän myydessä yhtiöosuuden, kauppaan sovelletaan TVL:n säännöksiä myös silloin, kun osuudet eivät kuulu myyjänä olevan yhtiön liikeomaisuuteen. Jos osuudet kuuluvat omistajan liikeomaisuuteen, luovutukseen sovelletaan EVL:n säännöksiä. Tällöin luovutushinnasta vähennetään poistamaton hankintameno. Luonnollinen henkilö ja kuolinpesä voivat käyttää todellisen hankintamenon vaihtoehtona hankintameno-olettamaa, joka on 40 %, kun yhtiö on omistettu vähintään 10 vuotta ja 20 % alle 10 vuoden omistuksesta. Omistusaika alkaa yhtiön perustamisesta eikä yksityisliikkeenä toimittua aikaa huomioida (KVL 1978/748 ja KHO 1985/748). Todellisen hankintamenon ylittäessä prosenttimäärät, luovutushinnasta vähennetään todellinen hankintameno. Hankintameno-olettamaa ei käytetä, jos yhtiöosuus on liikeomaisuutta tai myyjänä on muu kuin luonnollinen henkilö tai kuolinpesä. Osuuden luovutuksesta saatu voitto saadaan, kun luovutushinnasta vähennetään osuuden hankintamenon ja voiton hankkimisesta aiheutuneiden menojen yhteismäärä. Hankintamenoon luetaan pääomasijoitusten lisäksi nostamatta jätetty voitto-osuus yhtiöön sijoitettuna määränä (KHO 1979/2805 ja 1980/2545a). Kesken tilikauden myytyyn yhtiöosuuden hankintamenoon voidaan lisätä myyntihetkeen mennessä kerääntynyt voitto-osuus ja ostajan tulona verotetaan luovutustilikauden tulo-osuus. Jos näin ei ole sovittu, luovutusvuoden tulo-osuus jaetaan myyjän ja ostajan kesken omistusaikojen mukaisesti. Myyjän tulo-osuus jaetaan edellisen verovuoden nettovarallisuuden perusteella pääoma- ja ansiotulo-osuuksiin (Myrsky 2006: 378–380).

Ostaja ei voi saada pääomatulo-osuutta, koska hänellä ei ole edelliseltä vuodelta nettovarallisuutta. Ostettuun yhtiöosuuden hankintamenoon kuuluvat kauppahinta, asianajopalkkiot, välitys- ja konsulttipalkkiot. Kaikki kauppakirjassa myydyn osuuden lisäksi tulevat korvaukset verotetaan kauppahinnassa. Vastikkeetta saadun yhtiöosuuden hankintamenoa käytetään perintö- tai lahjaverotuksen verotusarvoa (TVL 47.1§). Osuuden kauppakirjaa ei tarvitse tehdä MK 2:1:ssä säädettyssä määrämuodossa, vaikka yhtiö omistaisi kiinteistön. Osuus on irtainta omaisuutta. Yhtiöosuuden luovutuksesta saatu voitto verotetaan TVL:n luovutusvoittojen verottamista koskevien säännösten mukaan, ellei yhtiöosuus poikkeuksellisesti kuulu liikeomaisuuteen, jolloin luovutukseen sovelletaan EVL:a. Ylisuuret yksityisötöt (yksityisötöt > vuotuiset voitto-osuudet ja sijoitukset) lisätään luovutusvoiton määrään ja ne lasketaan yhtiömieskohtaisesti. Luovutustappio voi näin muuttua voitoksi. Luovutusvoitto verotetaan sen verovuoden tulona kokonaan, jolloin kauppa on tehty, vaikka kauppahintaa ei olisi kokonaan maksettukaan. Jos kauppahinta on sidottu yrityksen tulokseen, niin että kauppahinta määräytyy osaksi seuraavien tilikausien tuloksen mukaan, kauppahinta luetaan kokonaisuudessaan myyntivuoden tuloksi. Tämä

edellyttää, että kauppahinta on tiedossa ennen myyntivuoden verotuksen päättymistä. Kauppahinta verotetaan tarkistusvuoden tulona, jos se selviää vasta myöhemmin (KHO 1995 T 6806 ja 6807). Myyjän kannalta kauppa kannattaisi jakaa osittain osuuden kaappoihin ja osittain substanssikaappoihin, koska se saattaa nostaa yrityksestä maksettavaa kokonaiskauppahintaa. (Järvenoja 1999: 220–221).

Kirjanpidon ja verotuksen jatkuvuus säilyy, vaikka osuuden omistus vaihtuu. Myynti ei aiheuta myöskään käyttöomaisuuspoistojen palautumista eikä varausten purkautumista verotettavaan tuloon (KVL 1974/100). Yhtiö purkautuu, jos kaikki yhtiömiehet myyvät osuutensa samanaikaisesti yhdelle ulkopuoliselle ostajalle. Veronalaista tuloa yhtiölle on käyttö- ja vaihto-omaisuuden alkuperäinen hankintameno tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta (KHO 1977/1078). Kiinteistön, rakennuksen, rakennelman, arvopaperin ja oikeuden osalta sovelletaan käyvän arvon periaatetta. Henkilöyhtiö voi toimia yhdenyhtiönä vuoden ajan, jona aikana ostaja voi korjata puutteen ja välttää purkautumisen (AKYL 5.9 §). Kaikki yhtiöosuudet voidaan myydä samalle ostajalle ilman, että henkilöyhtiö purkautuu välittömästi. Purettua kommandiittiyhtiötä käsitellään verotuksessa yksityisliikkeenä (VML 28 §). Kaupan kohteena voivat olla yhtiöosuudet purkamisesta huolimatta (KHO 1980/1124). Yhtiömiehet voivat ottaa liikeomaisuutta yksityiskäyttöön ennen osuuksien luovutusta. EVL 51b.3 §:n mukaan kiinteistön, rakennuksen, rakennelman, arvopaperin tai oikeuden siirtoarvona käytetään todennäköistä luovutushintaa. Muun omaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi katsotaan edelleen alkuperäinen hankintameno tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta. Esimerkiksi kiinteistö voidaan jättää yrityskaupan ulkopuolelle ja vuokrata takaisin yhtiölle osuuksien kaupan jälkeen, jolloin vuokratulo on myyjälle pääomatuloa ja ostajan osuus kauppahinnasta alenee (Koski & Sillanpää 2006).

2.5.2. Sukupolvenvaihdos

Termillä sukupolvenvaihdos tarkoitetaan prosessia, jossa omistajajohtoisen yrityksen omistus vaihtuu joko alkuperäisen omistajan elinaikana tai sen jälkeen, ja jossa yritystoiminnan jatkajaksi ryhtyy alkuperäisen omistajan lähisukulainen tai muu henkilö. Sukupolvenvaihdoksessa voidaan käyttää apuna erillisen yhtiön kautta tapahtuvaa välillistä omistusta. Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu on usein vaikea ja monimutkainen tehtävä, johon liittyy sekä henkisiä että oikeudellisia ongelmia. Vaihdos on yksilöllinen tapahtuma yrityksessä ja sen toteuttamiseen vaikuttavat verotuskysymykset, yrityksen luopujan taloudellisen aseman järjestäminen, toimintaa jatkavan varallisuus- asema sekä kanssaperillisten aseman järjestäminen. Sukupolvenvaihdoksessa yritys

siirretään toimintaa jatkavalle lapselle tai muulle lähisukulaiselle omistajan elinaikana tai hänen kuoltua. Veroseuraamukset kohdistuvat yritykseen, yrityksen luovuttajaan ja luovutuksensaajaan. Yrittäjän elinaikana sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa kaupalla, lahjalla tai lahjanluonteisella kaupalla. Yrittäjän kuoleman jälkeen vaihdos tapahtuu perintönä tai testamentilla. Vaihdokseen valmistaudutaan usein hyvissä ajoin esimerkiksi ottamalla yritystoimintaa jatkava kommandiittiyhtiöön yhtiökumppaniksi uudella pääomapanoksella tai luovuttamalla hänelle aiempia yhtiöosuuksia. Yhtiömuotoinen yritys on usein luopujan ja jakajan kannalta helpompi ja parempi yritysmuoto, koska luopujalle se mahdollistaa verovapaan luovutusvoiton saannin. Varallisuuden siirto seuraavalle sukupolvelle voidaan toteuttaa laajempina esimerkiksi yritysvarallisuuden vyörytyksellä useamman vuoden aikana. Yrityksen raskas tase on jatkajalle kalliimpi hankintakohde ja vaikeampi realisointikohde. Edellytyksenä voi olla taseen muokkaaminen, ”siivoaminen” elinkeinotoimintaan kuulumattomasta omaisuudesta, ennen sukupolvenvaihdosta, jotta jatkaja kykenee selviytymään yrityksen hankinnan aiheuttamista vero- ja rahoituseuraamuksista. Yhtiökumppanuusjärjestelyssä pääomasisjoituksen tai –luovutuksen jälkeen, voidaan luopujan yhtiöosuutta alkaa pienentämään tulevan lahja- tai perintöveron pienentämiseksi. Luopuja voi nostaa yhtiöstä voittoosuuden ja jatkaja taas jättää sen nostamatta, jotta hänen yhtiöosuutensa kasvaisi (Verohallituksen ohje 24.6.2004 Dnro 535/345/2004).

Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa myymällä yhtiöosuus jatkajalle käypään hintaan. Käyvän hinnan käyttämiseen joudutaan usein luopujan eläketurvan tyydyttämisen vuoksi. Sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen substanssikauppana saattaa joissakin tilanteissa olla huomioon otettava vaihtoehto yhtiöosuuden kaupalle. Syynä substanssikauppaan voi olla esimerkiksi henkilöyhtiön negatiivinen pääoma. EVL 18.2 §:n mukaan negatiivisen pääoman jäännös siirtyy nykyisin jatkajalle yhtiöosuuskaupan jälkeenkin. Jatkaja ei useinkaan halua, että korkojen vähennysoikeutta rajoitetaan luovuttajan pääomapanosta ja kertyneiden voittovarojen ylittävien yksityisottojen johdosta. Tällöin voidaan myydä yrityksen substanssi jatkajalle tai jatkajan yhtiölle. Kun yrityksellä on tappiota, joiden vähennysoikeus katkeaisi yhtiöosuuksien myynnillä, voi olla järkevää tehdä substanssikauppa. Jos substanssin myynti tuottaa myyjäyhtiölle voittoa, se voi käyttää tämän vanhojen tappioiden kattamiseen. Sukupolvenvaihdoksessa käytetään usein yhdistettyä substanssi- ja yhtiöosuuskauppaa. Substanssikaupan rinnakkaisena luovutusmuotona käyttäminen perustuu mahdollisuuteen saada korkeampi poistopohja jatkajan yhtiössä. Joskus jatkaja otetaan ensin yhtiömieheksi ja sen jälkeen pyritään vyöryttämään yhtiöosuuksia hänelle. Vuosien mittaan jatkajan yhtiöosuutta kasvatetaan ja jossain vaiheessa luopuja luopuu yhtiöosuudestaan

kokonaisuudessaan joko kaupalla tai lahjalla tms. vastaavalla tavalla. Jatkaja voi ryhtyä yhtiömieheksi ilman pääomapanostakin. Panoksena voi olla hänen edustamansa asiantuntemus, vastuunkantokyky ja työpanos. Ongelmana on kuitenkin niiden arvostaminen. Jos yhtiöön liittyneen jatkajan panos ei vastaa hänen saamaansa yhtiöosuutta, lahjaverotetaan häntä yhtiöosuuden vastikkeettomasta arvosta. Eräänä vaihtoehtona toteuttaa vaihdos on myydä kommandiittiyhtiön yhtiöosuus alihintaisella kaupalla jatkajalle. PerVL 55.3 §:n mukaan, jos alihintaisessa kaupassa vastike on enemmän kuin 50 prosenttia käyvästä arvosta, jätetään lahjaverot kokonaan maksuunpanematta. Luopujan ja jatkajan on sovittava hintatasosta. Tähän vaikuttavat luopujan rahantarve sekä mahdollinen luovutusvoittoverotus. Mikäli sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapaussäännös ei sovellu luovuttajaan, hän joutuu maksamaan vastikkeellisesta osuudesta luovutusvoittoveroa, jos kauppa on voitollinen. Jatkajalle on edullista, että kauppahinta ylittää 50 prosenttia yrityksen arvosta, jotta hän välttyy lahjaverolta, johon hän tosin voi siinä tapauksessa saada verohuojennusta PerVL 55–57 §:n perusteella (Järvenoja 1999: 260–272).

Omaisuuksien luovutuksesta saatu voitto on pääsääntöisesti veronalaista tuloa, josta suoritettava vero on 28 %. Yritysomaisuuden luovutusta koskevat sukupolvenvaihdosluovutukset, eivät ole veronalaisia (TVL 48.1,3 §). Verovapaus koskee mm. kommandiittiyhtiön osuutta, joka oikeuttaa vähintään 10 %:n omistusoikeuteen yhtiössä, jos saajana on yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa luovuttajan lapsi, tämän rintaperillinen, sisar, veli, sisar- tai velipuoli tai luovutettava omaisuus on ollut yhteensä yli kymmenen vuotta luovuttajan tai hänen ja sen henkilön omistuksessa, jolta hän sai omaisuuden vastikkeettomasti (TVL 48 §). TVL 48.5 §:n jatkoluovutussäännöksellä on pyritty estämään kiertotie verovapauteen, joka on tarkoitettu lähiomaisille. Jos isä myy yritysosuutensa verovapaalla voitolla pojalleen ja tämä luovuttaa osuuden edelleen samalla hinnalla ulkopuoliselle lyhyen ajan kuluessa, on tapahtunut veronkierto. Kun luovutuksen-saajan saannosta ei ole kulunut vielä viittä vuotta ja omaisuus luovutetaan edelleen, verovapaus menetetään. Viiden vuoden jälkeen tapahtuvassa lähiomaisen jatkoluovutuksessa verottamatta jäänyttä voittoa ei voida enää huomioida. Jos edelleen luovutus koskee vain osaa ostetusta omaisuudesta, luovuttajan hankintamenosta vähennetään vastaava suhteellinen osuus saantomieheltä verottamatta jääneestä luovutusvoitosta. Lahjalla, testamentilla tai perinnöllä sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa vastikkeettomasti. Perintö- tai lahjaveron määrää voidaan pienentää, kun omaisuuden tuotto-oikeus pidätetään muulle kuin uudelle omistajalle. Perintönä, testamentilla tai lahjana saadun omaisuuden arvosta pääomitetään ArVL 15 §:n mukaan ja vähennetään PerVL 9.3 §:n mukaan pidätetyn oikeuden vuosituotto. Komman-

diittiyhtiön yhtiöosuuden siirtyminen vastikkeetta ei vaikuta yleensä yhtiön eikä luovuttajan verotukseen ellei yli puolet osuuksista ole vaihtanut omistajaa lahjoituksen kautta. Tällöin tappion vähennysoikeus katkeaa (TVL 122.1 §). Luovutuksensaaja suorittaa perintö- tai lahjaveroa yhtiö-osuuden käyvästä arvosta, joka on yhtiöosuutta vastaava määrä yhtiön nettovarallisuudesta (Tikka ym. 2007).

Veronhuojennussäännöksen tarkoituksena on estää, ettei yrityksen jatkuvuus vaarantuisi perintö- tai lahjaveron vuoksi, joka tulee jatkajalle vastikkeettoman varallisuuden siirron johdosta. Perintö- tai lahjaveron on huojennuksen piirissä olevan yritysvarallisuuden osalta käytännössä määrätty varallisuuden käyvän arvon sijasta sen varallisuusverotusarvojen perusteella. Huojennus myönnetään maksuunpanohuojennuksena. Lahja- tai perintöverotuksen perustana on aina se nettovarallisuusmassa, joka siirtyy perilliselle. Jos perusteeksi otettaisiin verovelvollisuuden alkamisvuotta edeltävän vuoden varallisuusverotusarvo, verovelvollista saatettaisiin verottaa lahjaan tai perintöön sisällyttömästä omaisuudesta. Tänä aikana yritysvarallisuudessa on voinut tapahtua oleellisia muutoksia, eikä se olisi verovelvollisen edun mukaista. Yritykseen kuuluva yritysvarallisuus arvostetaan toiminnan jatkajan perintöverotuksessa määrään, joka vastaa 40 %:ia verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitetussa varallisuusverotuksessa noudatettujen perusteiden mukaisesta määrästä. Yrityksen varat kuolinhetkellä arvostetaan 40 %:iin edellisen vuoden verotusarvoista. Yritystoiminnan vähennettävä velka perintöverotuksessa on 40 %:ia huojennuksen kohteena olevaan yritykseen kuolinhetkellä kohdistuvasta yritys-toiminnan velasta. Luovutettaessa lahjana yritykseen kuuluvaa yritysvarallisuutta tämä veronhuojennuksen piiriin kuuluva omaisuus arvostetaan määrään, joka vastaa 40 %:iin edellisen vuoden varallisuusveroarvoista. Tässäkin tapauksessa verotuksen perusteen muodostavat tosiasiallisesti lahjoituksena uudelle omistajalle siirtyvät varat, jotka arvostetaan 40 %:iin edellisen vuoden varallisuusveroarvoista. Säännökseen ei ole tullut muutosta, jonka mukaan ns. lahjanluontoisissa kaupoissa ei veroteta lahjasta, jos kauppahinta on enemmän kuin puolet veroviranomaisen määrittämästä yrityksen käyvästä arvosta. Tapauksissa, joissa kauppahinta on enintään puolet käyvästä arvosta, huojennettu lahjaveron lasketaan siten, että 40 % varallisuusverotusarvosta kerrotaan lahjan suhteellisella osuudella käyvästä arvosta. Huojennussäännöstä ei sovelleta, kun perintö- tai lahjaveron jää käyvän arvon mukaan enintään 850 euroon. Jos perintö- tai lahjaveron jää käyvän arvon mukaan on yli 850 euroa, mutta huojennussäännöksen mukaan sen alle, lahjaveron peritään 850 euroa, kunnes vero huojennussäännöstä soveltaenkin ylittää 850 euroa. Käyvän arvon ja maksetun vastikkeen välinen ero katsotaan perintö- ja lahjaverolain mukaan lahjaksi, jos kauppahinta on enintään 75 % käyvästä hinnasta.

Tällaista kauppaa kutsutaan lahjanluonteiseksi kaupaksi (Niskakangas ym.2004: 223–227).

3. OSAKEYHTIÖ

3.1. Osakeyhtiön rakenne ja osakkaan asema yhtiössä

Osakeyhtiön toiminnan yleisiä OYL 1:2–9 §:ssä mainittuja keskeisiä periaatteita ovat: oikeushenkilöllisyys ja osakkeenomistajan rajoitettu vastuu, osakepääoman pysyvyys, osakkeen vapaa luovutettavuus, yhtiön voitontuottamistarkoitus, enemmistöperiaate päätöksenteossa, osakkeiden ja osakkeenomistajien yhdenvertaisuus, johdon huolellisuusvelvollisuus ja lain säännösten tietynasteinen tahdonvaltaisuus. Näitä periaatteita, esimerkiksi osakkeiden vapaata luovutettavuutta, voidaan rajoittaa osakeyhtiön sallimalla tavalla. Lisäksi osakkeenomistajien sopimusvapaus vaikuttaa yksittäisen tilanteen arviointiin. Toiminnan yleisiä periaatteita koskevilla säännöksillä on myös välittömiä oikeusvaikutuksia. Esimerkiksi yhtiön toiminnan tarkoitusta koskeva säännös (OYL 1:5) voi vaikuttaa yhtiön tekemien oikeustoimien pätevyyden ja yhtiön johdon vahingonkorvausvelvollisuuden arviointiin. Samoin johdon huolellisuusvelvollisuutta koskeva säännös (OYL 1:8) voi tulla sovellettavaksi pohdittaessa yhtiö johdon vastuukysymyksiä. Myös vähemmistösuojasäännöksiä sovellettaessa turvaudutaan usein yleisiin periaatteisiin. Osakeyhtiön oikeushenkilöllisyys sisältää sekä oikeuskelpoisuuden ts. sen, että yhtiöllä voi olla oikeuksia ja velvollisuuksia, että oikeustoimikelpoisuuden, ts. yhtiön kyvyn määrätä itse omista asioistaan (Koski & Sillanpää 2007).

Osakeyhtiö syntyy rekisteröimisellä (OYL 1:2.1). Osakeyhtiö on osakkeenomistajistaan erillinen oikeushenkilö ja sen varallisuus on erillään osakkeenomistajan varallisuudesta. Osakkeenomistajan henkilökohtaista velkaa ei voida periä osakeyhtiöltä eikä osakeyhtiön velkaa osakkeenomistajalta. Osakkeenomistajan taloudellinen riski rajoittuu sijoitetun pääomapanoksen menettämiseen, jollei osakkeenomistaja ole erikseen sitoutunut vastuuseen yhtiön velvoitteesta (OYL 1:2.2). Osakkeenomistaja voi vastata yhtiön sitoumuksista muilla, kuten sopimusoikeudellisilla perusteilla esimerkiksi antamalla takaussitoumuksen yhtiön velasta. Osakkeenomistajalle voidaan kuitenkin yhtiöjärjestyksessä asettaa velvollisuus suorittaa erityisiä maksuja yhtiölle. Nämä määräykset ovat tyypillisiä asunto-osakeyhtiössä sekä useissa periaatteiltaan osuustoiminnallisiksi katsottavissa osakeyhtiöissä, kuten tennis- ja golfkenttiä hallinnoivissa yhtiöissä. Tällainen lisämaksuvelvollisuus voi olla voimassa vain yhtiön toiminnan aikana. Osakkeenomistajan lisämaksuvelvollisuus voidaan ottaa yhtiöjärjestykseen ja sitä voidaan laajentaa vain kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella (OYL 1:2.2 ja 5:29.1 2 k). Osakeyhtiön sidottua pääomaa suojataan määräyksellä, jonka mukaan yhtiön varoja voidaan

jakaa osakkeenomistajille vain laissa säädetyllä tavalla (OYL 13–15 luvut). Eräs keskeisistä osakeyhtiöoikeuden yleisistä periaatteista on osakkeen vapaan luovutettavuuden periaate (OYL 1:4). Osakkeen vapaa luovutettavuus tekee mahdolliseksi omistuksen muuttamisen rahaksi, mikäli joku toinen on kiinnostunut ostamaan osakkeen. Vapaan luovutettavuuden periaatteen on katsottu sisältävän myös oikeuden hankkia osakkeita vapaasti. Näitä oikeuksia voidaan rajoittaa ainoastaan yhtiöjärjestykseen otettavilla lunastus- ja suostumuslausekkeilla (Koski & Sillanpää 2007).

Yhtiön toiminnan tarkoitus on voiton tuottaminen osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Säännös ei tarkoita velvollisuutta tuottaa mahdollisimman suurta määrää voitonjakokelpoisia varoja lyhyellä aikavälillä, vaan voiton tuottamista tarkastellaan pidemmällä tähtäyksellä. Mahdollista on siten esim. yhtiön tuotantokoneiston uudistaminen, tuotekehitystoiminnan tai henkilöstön kouluttaminen taikka muiden vastaavien investointien tekeminen silloin, kun tällaisten toimenpiteiden voidaan katsoa olevan yhtiö ja sitä kautta osakkeenomistajien edun mukaisia. Erilaisten investointien ja muiden pitkävaikutteisten toimien tulee luonnollisesti tähdätä yhtiön voitontuottamiskyvyn parantamiseen. Lähtökohtaisesti toiminnassa on pyrittävä jatkuvuuden turvaamiseen, mikä puolestaan turvaa myös velkojien oikeuksia. Voiton tuottaminen osakkeenomistajille voi tapahtuakin varojen jaon sijasta tai sen ohella pyrkimällä mahdollisimman korkeaan osakkeen arvoon. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että yhtiön voittovarot jaetaan muille kuin osakkeenomistajille esim. tuetaan tietyn yhdistyksen tai säätiön toimintaa. Yhtiö voi toimia myös omakustannusperiaatteella pyrkien tuottamaan osakkeenomistajilleen edullisia tuotannontekijöitä. Tällöinkin yhtiön johdon tulee lähtökohtaisesti pyrkiä tuottamaan mahdollisimman suuri taloudellinen ylijäämä (Mähönen & Säiläkivi & Villa 2006: 32–33).

Osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa, joka on osakeyhtiön ylin päättävä elin. Yhtiökokouksen päätökset ovat enemmistöpäätöksiä, ellei laita tai yhtiöjärjestyksestä muuta johdu (OYL 1:6). Osakeyhtiössä osakkeenomistajien valtaoikeudet riippuvat heidän osakkeenomistuksesta yhtiössä. Mitä enemmän osakkeenomistaja on sijoittanut yhtiöön, sitä suuremmat valtaoikeudet hänellä on yhtiössä osakkeisiinsa liittyvien hallinnoimisoikeuksien, ennen kaikkea äänioikeuden kautta. Tärkein enemmistövallan käyttämisen muoto on yhtiön hallituksen valinta, joka tehdään yksinkertaisella äänen enemmistöllä kokouksessa annetuista äänistä, ellei yhtiöjärjestyksessä ole määrätty muusta valintamenettelystä. Hallitus johtaa yhtiötä, mutta sen on toiminnassaan yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti otettava huomioon kaikkien osakkeen-

omistajien eikä ainoastaan sen valintaa kannattaneen enemmistön edut (Mähönen ym. 2006: 36).

Yhdenvertaisuusperiaatteella on yhtiöoikeudessa kaksi keskeistä tehtävää, jotka kummatkin pyrkivät ensisijassa vähemmistöosakkeenomistajien suojaamiseen. Yhdenvertaisuusperiaate on toisaalta erityisiin vähemmistönsuojasäännösiin jääviä aukkoja paikkaava yleissäännös ja toisaalta tietoisuuden sen olemassaolosta on katsottu osaltaan estävän enemmistöä loukkaamasta sitä. Periaatteen noudattaminen ei estä enemmistövallan käyttämistä, mutta estää vähemmistöosakkeenomistajien suosimisen vähemmistön kustannuksella. Yhdenvertaisuusperiaatteen sisältävään säännökseen (OYL 1:7) on yhdistetty aikaisemmassa laissa kolmessa eri kohdassa olleet normit (EOYL 734/1978 3:1,8:14 ja 9:16) olleet normit sekä yleisenä oikeusperiaatena velvoittavana pidetty yleinen yhdenvertaisuusperiaate. Säännöksen mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtäläiset oikeudet, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Osakkeenomistajalla on siten oikeus lähtökohtaisesti luottaa siihen, että hänen osakkeensa tuottavat samat oikeudet kuin muutkin osakkeet. Toisaalta säännös myös merkitsee sitä, että osakkeenomistajat voivat luottaa yhtiöjärjestysmääräyksestä johtuvien erilaisten osakeoikeuksien pysyvyyteen. Pykälän toiseen virkkeeseen on yhdistetty ns. hallitusta ja yhtiökokousta koskevat yleislausekkeet, jotka kieltävät epäoikeutetun edun antamisen osakkeenomistajalle tai muulle yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella. Säännös koskee yhtiökokouksen ja yhtiön johdon päätöksiä sekä yhtiön johdon tekemiä muitakin toimenpiteitä, kuten tiettyä osakkeenomistajaa suosivia liiketoimia. Säännöksellä kielletään kaikenlaisten epäoikeutettujen taloudellisen edun antaminen esimerkiksi enemmistöosakkaalle vähemmistöosakkaan kustannuksella. Mahdollisuus vedota muihin osakkeenomistajien vähemmistöä suojaaviin säännöksiin ei estä yhdenvertaisuusperiaatteen soveltamista (Koski & Sillanpää 2007).

3.1.1. Osakepääoman minimimäärien kehitys

Osakeyhtiön tunnusmerkkeihin kuuluu osakkeisiin jaettu osakepääoma, joka 29.9.1978 jälkeen rekisteröityjen osakeyhtiöiden osalta ei saa olla 15 000 markkaa pienempi (2500 euroa). Seuraavan kerran lakia muutettiin 1.9.1997, jolloin minimiosakepääomaksi säädettiin vähintään 50 000 markkaa (8500 euroa). Minimiosakepääomavaatimus koski myös kaikkia vanhoja eli ennen lain voimaantuloa perustettuja osakeyhtiöitä. Yhtiöille, joiden osakepääoma oli alhaisempi, annettiin seitsemän vuotta aikaa korottaa pääomaa lain voimaantulosta. Yhtiön osakepääomaa ei voitu myöskään enää alentaa alle 50 000

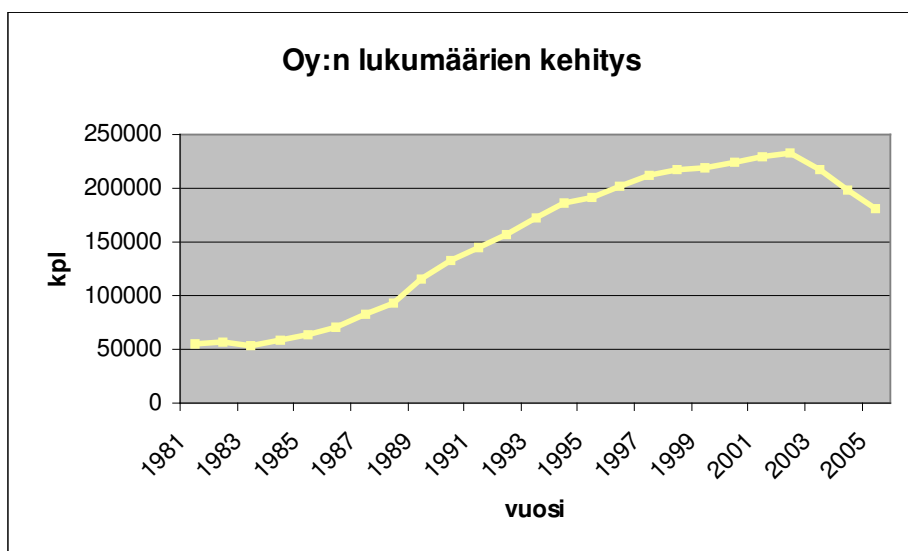
markan. Yritykseen ei tarvitse sijoittaa enää lisää omia varoja, vaan korotus 15 000 markasta 50 000 markkaan voidaan toteuttaa siten, että jätetään seitsemän seuraavan vuoden aikana jakamatta osinkoja 35 000 markkaa. Jakamatta jätetyt osingot voidaan muuttaa ilmaisosakeantina osakepääomaksi. Näin osakepääoman korotus maksaa yhtiömiehelle ainoastaan yhtiön maksaman veron eli 28 %. Ellei osakepääomaa ole korotettu vaaditussa seitsemässä vuodessa vähimmäismäärään, kaupparekisteri voi vaatia tuomioistuimen päätöksellä yhtiön asettamista selvitystilaan. Jos yritys halutaan muuttaa julkiseksi osakeyhtiöksi, sen osakepääoma pitäisi korottaa vähintään 500 000 markkaan (84 000 euroa). Uusin osakeyhtiölaki astui voimaan 1.9.2006 ja OYL 1:3 §:n mukaan yksityisen osakeyhtiön vähimmäispääoma on 2500 euroa ja julkisen osakeyhtiön pääoma 80 000 euroa. Osakeyhtiöiden, joiden osakepääoma ei ole tällä hetkellä 2500 euroa, ei tarvitse nostaa osakepääomaa edes tähän määrään (Pentti J. Siikarla 1997: 31).

3.1.2. Osakeyhtiöiden määrän kehitys

Tuloverotuksen ikuisia ja keskeisiä kysymyksiä on, kuinka osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajien verotus järjestetään. Kun osakeyhtiöitä ja sen osakkeenomistajia pidetään eri verovelvollisina, rakenteelliseksi lähtökohdaksi muodostuu tilanne, jossa osakeyhtiön jakamaan voittoon kohdistuu kahdenkertainen verotus: yhtiötä verotetaan sen voitosta ja osakasta saamastaan osingosta. Suomessa oli käytössä osinkovähennysjärjestelmä vuosina 1969–1989, jolloin osakeyhtiö sai vähentää omassa verotuksessa jakamansa osingon osittain tai kokonaan. Vuodesta 1989 alkaen voimaantulleessa kokonaisverouudistuksessa osakeyhtiön jakaman voiton verotuksessa siirryttiin yhtiöveron hyvitysjärjestelmään. Hyvitysjärjestelmään siirtyminen tarkoitti osingonsaajan verotuksen keventymistä, jolloin voittoon kohdistuva yhtiön vero hyvitetään veronsaajalle. Tällaista järjestelmää sovellettiin meillä ensimmäisen kerran vuodelta 1990 jaettuihin osinkoihin (Kari S. Tikka (1991: 206.) Uudistus teki osakeyhtiöstä houkuttelevamman yhtiömuodon ja se näkyi myös tilastoissa. Osakeyhtiöiden määrä oli lähtenyt tasaiseen kasvuun vuodesta 1984, jolloin niitä oli rekisteröitynä 58 490 kappaletta. Vuonna 1987 yhtiöiden määrä kasvoi 15 %:lla ja verouudistusvuotena 1989 peräti 24 %:lla ollen 115 790 kappaletta 31.12.1989. Osakeyhtiömuodon houkuttelevuutta lisäsi myös henkilöyhtiöiden verotuksen kiristäminen. Vuodesta 1989 lähtien kaupparekisteriin merkittyjä liiketoimintaa harjoittavia kommandiittiyhtiöitä oli käsitelty puolesta tulostaan erillisinä verovelvollisina. Vuodesta 1993 alkaen henkilöyhtiöiden koko tulo jaetaan verotettavaksi osakkaiden tulona. Ratkaisu kiristi usean henkilöyhtiön osakkaan

verotusta verrattuna aikaisempaan puolittamisjärjestelmään. Yhtiömiesten verotusta lieventää yrityksen tulon lukeminen osittain pääomatuloksi. Pääomatulo-osuutta ei kuitenkaan kerry, jos yrityksen oma pääoma on negatiivinen tai nolla (Arvela 1993: 7–15).

Hallitus julkisti 13.11.2003 verokannanoton mukaan Suomen yritys- ja pääomatuloverotus muuttuu olennaisesti vuoden 2005 alusta lukien. Laki astui voimaan 1.1.2005 ja laki alensi yhteisöverokantaa kolmella prosenttiyksiköllä 29 %:sta 26 %:iin. Merkittävin muutos osakeyhtiöiden voitonjaossa oli luopuminen yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä. Pörssiyritysten maksamista osingoista 70 prosenttia luetaan saajalleen veronalaiseksi pääomatuloksi. Listaamattomien osakeyhtiöiden maksamat osingot ovat saajalleen verovapaita siltä osin kuin ne alittavat osakkeen matemaattiselle arvolle laskettavan 9 prosentin tuoton. Listaamattoman osakeyhtiön osakas voi saada verovapaita osinkoja enimmillään 90 000 euroa, joka on henkilökohtainen katto. Kukkonen (2004: 228) on artikkelissaan todennut, että verouudistus voisi vaikuttaa osakesäästämiseen, yrittämishalukkuuteen ja perheyrittäjien sukupolvenvaihdosten toteuttamiseen Näkykö yrittämishalukkuuden vähentyminen jo tilastoissa (ks. alla), kun osakeyhtiöiden määrä kääntyi laskuun 2003, jonka jälkeen myös kaikkien rekisteröityjen ja osakeyhtiöiden määrä on vähentynyt. 2005 vuoden verouudistuksen vaikutukset eivät vielä näy tilastoissa.

Kuvio 2. Osakeyhtiön lukumäärien kehitys.

3.1.3. Harvainyhtiö

Veronalaista osinkotuloa saatetaan verottaa ansiotulona, jos osinkoa jakava yhtiö on harvainyhtiö. Se on yhtiö jonka äänivallan enemmistön tuottavat osakkeet omistaa neljä tai sitä harvempi osakas. Osakkaalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka suoraan tai epäsuorasti omistaa osakkeita yhtiössä. Yhtenä osakkaana pidetään kuitenkin henkilöä ja hänen läheisiään. Jos useat osakkaat tai heidän läheisensä ovat verovuonna tai viitenä edellisenä verovuonna työskennellyt yhtiössä, pidetään heitä kaikkia yhtenä henkilönä edellä mainitussa laskennassa. Harvainyhtiön piirin ulkopuolelle jääminen edellyttää siten käytännössä, että yhtiön osake-enemmistöä ei omista pienempi ryhmä kuin neljä yhtiössä työskentelemätöntä henkilöä, jotka eivät ole toistensa läheisiä. Osittaisen ansio-
tuloverotuksen piiriin kuuluvat harvainyhtiön osakas, joka itse tai hänen läheisensä on verovuoden aikana toiminut merkittävässä määrin yhtiössä. Osakkaan katsotaan toimivan yhtiössä merkittävässä määrin, jos hänen työpanoksellaan on suuri merkitys voiton-muodostukselle yhtiössä. Näin on johdon ja muiden johtavassa olevien osalta. Tällaisten osakkaiden normaalin pääomatuoton ylittävä voitonjako verotetaan ansiotulona. Normaalina pääomatuottona pidetään voitonjakoa tiettyyn rajamäärään asti. Rajamäärä lasketaan samalla tavoin kuin verovapaan osingon raja käyttäen perusteena osakkeen hankintahinnalle laskettua valtionvelan korkoa lisättynä viidellä prosentilla. Käyttämättömän verovapausvaran myös edellisten vuosien käyttämätön osingonjako-
vara otetaan huomioon seuraavien vuosien pääomatulo-osuutta laskettaessa (HE 92/2004).

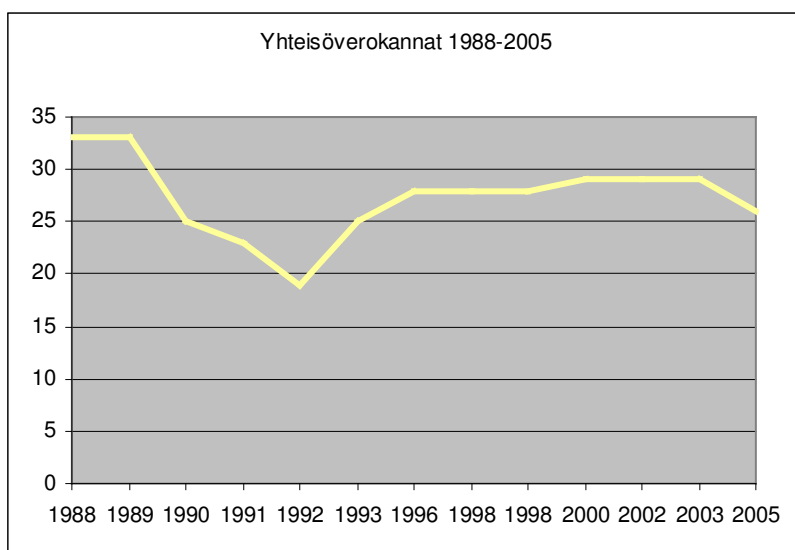
3.2. Osakeyhtiön verotuksellisen aseman kehitys

Kansainvälisellä tasolla yhtiöverotasot ovat laskeneet tai laskemassa monissa Suomellekin keskeisissä OECD-maissa.

3.2.1. Yhteisöveroprosenttien kehitys

Vuodesta 1992 osakeyhtiöiden verotusta on Suomessa kiristetty, kunnes se viimeisimmässä verouudistuksessa 1.1.2005 yhteisöverokanta laskettiin 29 prosentista 26 prosenttiin, kuten alla olevasta taulukosta ilmenee. Tuloverotuksen kehittämistyöryhmän painopistealueena oli yritys- ja pääomaverotuksen kehittämistarpeiden arviointi. Kansainvälisen verokilpailun vaikutus on voimakkainta juuri yritys- ja

pääomaverotuksessa. Kansainvälisenä suuntauksena on ollut verotuksen tason alentaminen. EU:iin liittyi 1.5.2004 uusia jäsenvaltioita, joilla oli suhteellisen alhainen verotaso esimerkiksi Latviassa 15, Liettuaissa 15, Unkarissa 12 ja Virossa 24. Etelä-Euroopassa ja anglosaksisissa maissa alennettu yhtiöverokanta pien-yhtiöille on verraten yleinen. Pohjois-maissa ja saksankielisessä Keski-Euroopassa sitä ei esiinny. Alennettua verokantaa soveltavissa maissa pääsäännön mukainen yhteisö-verokanta on ollut kansainvälisesti vertaillen suhteellisen korkea. Esimerkiksi USA:ssa, Kanadassa ja Ranskassa verotaso on ollut 40 prosentin tuntumassa. Norjassa on ollut vuodesta 1992 eriytetty tuloverojärjestelmä, jossa yhteisön voittoja verotetaan 28 prosentin suhteellisella verokannalla (Kukkonen 2004: 230–236.)

Kuvio 3. Yhteisöverokannat

3.2.2. Ulkomaisten yhtiöiden verotus

Uudenmaan verovirasto rekisteröi verohallinnon asiakkaaksi kaikki Suomessa elinkeinotoimintaa harjoittavat ulkomaalaiset. Yritykset voivat ilmoittautua samanaikaisesti kaupparekisteriin tai säätiörekisteriin, verohallinnon asiakasrekisteriin, arvonlisäverovelvollisten rekisteriin, työnantajarekisteriin, ennakkoperintärekisteriin ja vakuutusmaksuvelvollisten rekisteriin. Ulkomaiset yritykset ovat Suomessa rajoitetusti verovelvollisia. Tällä tarkoitetaan sitä, että niitä verotetaan Suomessa lähtökohtaisesti

vain täältä saaduista tuloista. Suomesta saaduksi tuloksi katsotaan muun ohella täällä harjoitetusta liikkeestä tai ammatista saatu tulo. Kuitenkin silloin, kun ulkomaalaisella yrityksellä on Suomessa ns. kiinteä toimipaikka, yritys on täällä verovelvollinen kaikesta tähän kiinteään toimipaikkaan kuuluvasta tulosta. Verovelvollisuuteen ei vaikuta silloin se, mistä valtiosta tulo on kertynyt. Suomella on voimassa oleva verosopimus noin 60 valtion kanssa. Verosopimuksilla valtiot ovat sopineet keskenään verotusoikeuden jakamisesta sellaisissa tilanteissa, jossa verovelvollisella tai tämän saamalla tulolla on liityntä kumpaankin valtioon. Suomen tekemissä verosopimuksissa liiketulon verotusoikeudesta on määrätty yleensä siten, että Suomi voi verottaa toisessa sopimusvaltiossa asuvan yrityksen liiketuloa vain, jos yrityksellä on Suomessa kiinteä toimipaikka. Myös verosopimustilanteessa Suomella on verotusoikeus kaikkeen kiinteän toimipaikan tuottamaan tuloon. Kiinteän toimipaikan liiketulona verotetaan tällöin myös muut verosopimuksissa erikseen mainitut tulotyyppit, kuten kiinteistötulot, osingot, korot ja rojalit, silloin kun ne liittyvät kiinteän toimipaikan liiketoimintaan. Muun kuin liiketulon verotusoikeus määräytyy verosopimustilanteessa tuloverolain ja asianomaisen verosopimusmääräyksen perusteella. Verosopimustilanteissa itsenäiseen ammatinharjoittamiseen ei yleensä sovelleta liiketuloa koskevaa artiklaa, vaan verotusoikeudesta on määrätty erikseen. Pääsääntöisesti Suomi voi kuitenkin verottaa vapaan ammatin harjoittamisesta saatua tuloa samojen periaatteiden mukaisesti kuin täällä harjoitettua liiketoimintaakin (Uudenmaan verovirasto 1993:3–6).

Tuloverotuksessa sovellettava kiinteän toimipaikan käsite on määritelty sekä tuloverolaissa että verosopimuksissa. Käytännössä kiinteän toimipaikan muodostuminen ratkaistaan ensisijaisesti kulloinkin sovellettavan verosopimuksen perusteella. Suomen tekemien verosopimusten kiinteän toimipaikan määritelmä perustuu OECD:n malliverosopimukseen 5 artiklan määritelmään. Eri sopimusten määritelmät saattavat kuitenkin yksityiskohtiensa osalta poiketa toisistaan. Malliverosopimuksen ns. perussäännön mukaan kiinteällä toimipaikalla tarkoitetaan kiinteää liikepaikkaa, josta käsin yrityksen toiminta kokonaan tai osaksi harjoitetaan. Kiinteän toimipaikan määritelmän tarkoittamana liikepaikkana voi lähtökohtaisesti olla mikä tahansa yrityksen liiketoiminnassa käytettävä toimitila, laitos tai asennus. Erityisesti kiinteän toimipaikan voivat muodostaa esimerkiksi yrityksen johtopaikka, sivuliike, toimisto, tehdas, työpaja tai luonnonvarojen hyödyntämispaikka. Liiketoiminnan paikalta edellytetään kuitenkin tietynasteista pysyvyyttä niin paikan maantieteellisen sijainnin kuin toiminnan ajallisen keston suhteen. Maantieteellisen pysyvyyden vaatimuksen voi täyttää esimerkiksi toripaikka tai määrättyä reittiä säännöllisesti liikennöivä kulkuneuvo. Toiminnan ajalliselle kestolle ei voida asettaa tarkkaa aikarajaa, mutta aivan tilapäinen ja

lyhytaikainen liiketoiminnan harjoittaminen ei yleensä muodosta yritykselle kiinteää toimipaikkaa. Jotta kiinteä toimipaikka muodostuisi, yrityksen on harjoitettava pysyvää liikepaikasta käsin elinkeinoverolain alaista liiketoimintaa. Toiminnan ei tarvitse olla jatkuvaa tai yhtäjaksoista vaan riittää, että yritys harjoittaa toimintaa säännöllisesti (Uudenmaan verovirasto 1993:6–7).

Tavallisesti liiketoiminnan harjoittaminen edellyttää myös yrityksen lukuun tehtäviä suorittavaa henkilökuntaa. Tämä ei ole kuitenkaan välttämätöntä, sillä kiinteän toimipaikan voi muodosta myös täysin itsenäisesti toimiva kone tai laitos. Verosopimusten mukaan paikka, jossa harjoitetaan rakennus-, asennus- ja kokoonpanotoimintaa voi muodostaa yritykselle kiinteän toimipaikan vain, jos toiminta kestää tietyn vähimmäisajan. Aikaraja on yleensä 12 kuukautta, mutta se voi vaihdella verosopimuksesta tai projektista riippuen sekä ylös- että alaspäin. Toiminnan kesto lasketaan yleensä siitä, kun työn valmistelu kohdemaassa on aloitettu. Työn katsotaan päättyneen, kun työ on valmistunut tai työstä on lopullisesti luovuttu. Työn tilapäiset keskeytykset eivät yleensä keskeytä ajanjakson kulumista. Jos yritys suorittaa samassa valtiossa useampia projekteja, aikarajan täyttymistä arvioidaan lähtökohtaisesti kunkin projektin osalta itsenäisesti. Silloin, kun projektit tosiasiallisesti liittyvät toisiinsa, kestoja laskettaessa otetaan yleensä huomioon näiden projektien muodostama kokonaisuus. Pääurakoitsijan urakkakohteessa käyttämään aikaan luetaan myös aliurakoitsijan kohteessa käyttämä aika. Aliurakoitsijalle itselleen voi muodostua urakan osalta kiinteä toimipaikka, jos hänen toimintansa ylittää vaaditun aikarajan. Verosopimuksissa on määritelty eräitä toimintoja, joiden harjoittaminen ei luo yritykselle kiinteää toimipaikkaa, vaikka kiinteän toimipaikan edellytykset muutoin täytyisivätkin. Tällaisia toimintoja ovat erilaiset luonteeltaan valmistelevat tai avustavat toiminnot. Verosopimusten mukaan kiinteän toimipaikan ulkopuolelle jäävät yleensä eräät yrityksen oman varaston pitoon liittyvät toiminnot. Sama koskee yrityksen omaan luukuun tapahtuvaa tavaroiden ostamista tai tietojen keräämistä. Valmistelevaa ja avustavaa toimintaa voi olla myös esimerkiksi tiedotustoimiston ylläpitäminen, mainostaminen tai tieteellinen tutkimus. Kiinteä toimipaikka voi muodostua myös tavallisesti valmisteleviksi tai avustaviksi katsottavista toiminnoista, jos juuri kyseisenlaiset toimet ovat olennainen osa koko yrityksen liiketoimintaa tai jos niitä tarjotaan yrityksen ulkopuolelle. Valmistelevan tai avustavan toiminnan kynnyksellä ylittyy yleensä esimerkiksi silloin, kun yritys myy tuotteitaan tai palveluitaan tai vastaanottaa tai välittää tilauksia pysyvää liikepaikasta käsin (Uudenmaan verovirasto 1993: 5–9).

Verosopimuksissa on yleensä erityinen määräys kiinteän toimipaikan muodostumisesta niissä tilanteissa, joissa yritys harjoittaa toimintaansa ulkomailla edustajan välityksellä. Tiettyjen edellytysten täytyessä edustaja voi muodostaa yritykselle kiinteän toimipaikan, vaikka yrityksellä itsellään ei olisikaan käytettävissä pysyvää liikepaikkaa. Kiinteää toimipaikkaa ei muodosta se, että yritys harjoittaa toimintaa toisessa valtiossa itsenäisen välittäjän, komissionäärin tai muun itsenäisen edustajan välityksellä, jos edustaja toimii normaalin liiketoimintansa puitteissa. Itsenäisyys edellyttää sekä oikeudellista että taloudellista riippumattomuutta yrityksestä, jonka liiketoimia edustaja hoitaa. Ns. epäitsenäinen edustaja voi muodostaa päämiehelleen kiinteän toimipaikan, jos edustajalla on tosiasiallinen valtuus solmia yrityksen nimissä tämän liiketoiminnan kannalta olennaisia sopimuksia. Lisäedellytyksenä on, että edustaja käyttää valtuuttaan säännön-mukaisesti. Epäitsenäisen edustajan toiminta ei kuitenkaan muodosta kiinteää toimi-paikkaa, jos toiminta yrityksen itsensä harjoittamana ei olisi muodostanut kiinteää toimipaikkaa (Uudenmaan verovirasto 1993: 7–8).

Kun tulon saaja on Suomessa rajoitetusti verovelvollinen ulkomaalainen yritys, Suomella on rajoittamaton verotusoikeus ainoastaan yrityksen Suomessa olevan kiinteän toimipaikan tuottamaan elinkeinotuloon. Kiinteän toimipaikan tulo on siksi erotettava verotusta varten yrityksen muusta tulosta. Kiinteän toimipaikan tulo määritellään käytännössä sekä verosopimuksettomissa että verosopimustilanteissa OECD:n malliverosopimuksen markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Markkinaperiaatteen mukaan kiinteään toimipaikkaan kuuluvaksi katsotaan se tulo, jonka kyseisen toimipaikan olisi voitu olettaa tuottavan, jos se olisi ollut itsenäinen yritys, joka harjoittaa samaa tai samankaltaista toimintaa samoissa tai samankaltaisissa olosuhteissa. Kiinteän toimipaikan edellytetään toimivan markkinaehtoisesti myös yrityksen muiden osien kanssa tekemissään liiketoimissa. Kiinteän toimipaikan tuloiksi luetaan pääsääntöisesti kaikki sen toiminnassa syntyneet tulot riippumatta siitä, onko tulo kertynyt kiinteän toimipaikan sijaintivaltioista vai muusta valtiosta. Tuloiksi luetaan myös se määrä, joka kiinteälle toimipaikalle oletettaisiin syntyvän yrityksen sisäisissä liiketoimissa markkinaehtoja käytettäessä. Vastaavasti vähennyksenä huomioon otetaan yleensä kaikki kiinteässä toimipaikassa harjoitetun toiminnan intressissä syntyneet menot. Tällaiset menot ovat voineet syntyä kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa tai muualla. Samoin saadaan vähentää esimerkiksi ne johtamiseen ja hallintoon liittyvät kustannukset, jotka kohdistuvat kiinteään toimipaikkaan. Kiinteän toimipaikan verotettava tulo lasketaan Suomessa elinkeinoverolain mukaan. Tuloista vähennetään niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä aiheutuneet menot samalla tavalla kuin kotimaisten yritysten verotuksessakin. Myös aikaisemmilta verovuosilta vahvistetut

tappiot vähennetään yrityksen verotuksessa normaalisti seuraavan kymmenen verovuoden aikana. Myös ulkomaisella yrityksellä omistajavaihdokset saattavat kuitenkin vaikuttaa tappioiden vähentämisoikeuteen. Suomalaiseen osakeyhtiöön verrattava ulkomainen yritys suorittaa liike- tai ammattitulosta veroa normaalin yhteisöverokannan mukaan. Muussa yritysmuodossa harjoitetun liike- tai ammatin-toiminnan tulo verotetaan osakkaina olevien luonnollisten henkilöiden tulona. Liike- tai ammattitulo jaetaan tällöin ansiotuloon ja pääomatuloon siten kuin tuloverolaissa säädetään. Ulkomaisen luonnollisen henkilön pääomatuloon sovellettava verokanta on 29 prosenttia, kun taas ansiotuloa verotetaan pääsääntöisesti 35 prosentin tasa-verokannan mukaan (Uudenmaan verovirasto 1993: 8–9).

Jos ulkomaisella yrityksellä on Suomessa kiinteä toimipaikka, kiinteän toimipaikan tulot verotetaan verotusmenettelylain mukaisessa järjestyksessä. Verotus toimitetaan tällöin yrityksen antaman veroilmoituksen perusteella pitkälti samaan tapaan kuin kotimaisen yrityksen verotus. Jos ulkomainen yritys ei harjoita toimintaa Suomessa kiinteästä toimipaikasta käsin, täältä saadun tulon verotus toimitetaan pääsääntöisesti lähdeverotuksena. Ulkomaisen yrityksen verotuksen toimittaa pääsääntöisesti Uudenmaan verovirasto. Jos rajoitetusti verovelvollinen on saanut tuloa Ahvenanmaan maakunnasta, verotuksen toimittaa kuitenkin Lounais-Suomen veroviraston Ahvenanmaan verotoimisto. Ulkomaiset yritykset antavat veroilmoituksensa samana tilikauden mukaan määräytyvänä ajankohtana kuin vastaavat kotimaiset yrityksetkin. Ulkomaisen yrityksen kiinteän toimipaikan tilikausi ratkeaa pääliikkeen tilikauden mukaan. Jotta verotus voidaan toimittaa oikeaan aikaan, on tärkeää, että tilikaudesta annetaan oikea tieto jo rekisteröitymisvaiheessa. Tilikauden päättymisajankohdan muutoksesta on ilmoitettava verotoimistolle. Ulkomaisen yrityksen Suomessa saamaa tuloa verotetaan usein myös yrityksen kotivaltiossa. Jotta verotus ei muodostuisi kaksinkertaiseksi, sitä lievennetään yleensä yrityksen kotivaltiossa joko verosopimuksen tai kyseisen valtion sisäisen lainsäädännön perusteella. Yleensä yrityksen kotivaltio poistaa kaksinkertaista verotusta joko hyvittämällä ulkomaista veroa tai vapauttamalla ulkomailta saadun tulon veronalaisuudesta (Uudenmaan verovirasto 1993: 9–10).

3.2.3. Osakeyhtiön sivuttaminen verotuksessa

Lähtökohtaisesti osakeyhtiön saamaa tuloa verotetaan aina osakeyhtiö tulona. Poikkeuksellisesti osakeyhtiö voidaan kuitenkin verotuksessa sivuuttaa, jos sen kautta kana-voitu tulo katsotaan osakkaan tai muun henkilön palkkatuloksi tai siihen rinnastettavaksi henkilökohtaiseksi tuloksi. Sivuttamisessa ja tulon uudelleen kohdistamisessa

verotuksessa on kysymys siitä, kuka on toiminut todellisena tulonhankkijana. Tuloverotuksessa osakeyhtiön tuloja on oikeuskäytännössä kohdistettu osakkaalle yleisen veronkiertonormin verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n nojalla. Sen mukaan verotuksessa on meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa, jos olosuhteelle on annettu sellainen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta. Kun osakeyhtiö sivuutetaan, on kysymys siitä, että osakas verosta välttyäkseen on ohjannut omia tulojaan osakeyhtiön tuloksi. Jos vastikkeellista, sopimukseen perustuvaa työtä tehdään toimeksiantajalle tämän johdon ja valvonnan alaisena, syntyy ennakkoperintälain 13 §:ssä säädetty työsuhde, josta maksettu korvaus on palkkaa. Työsuhteesta riippumatta palkaksi on nimenomaisesti säädetty mm. kokouspalkkio, henkilökohtainen luento- ja esitelmäpalkkio, hallinto-elimien jäsenyydestä saatu palkkio ja toimitusjohtajan palkkio. Toisaalta esimerkiksi hallituksen jäsenyys voi kuulua suurempaan konsulttitoimeksiantoon, jolloin tulo voi kuulua osakeyhtiön elinkeinotulolähteeseen. Myös yhden henkilön esitelmä- ja luentopalkkiot sekä konsulttipalkkiot voivat olla osakeyhtiön tuloa toiminnan kattaessa laajemmin koulutus- ja konsulttitoiminnan. Oikeuskäytännössä ei ole hyväksytty osakkaan palkkatulon ohjaamista osakeyhtiössä verotettavaksi. Tällaista tuloa on ollut mm. konsulttitoiminta, joka on liittynyt niin kiinteästi konsulttiin itsensä (KHO 1982 II 571) (Kukkonen 2004: 122–123).

Elinkeinotoimintaa harjoittavia osakeyhtiöitä ei pääsääntöisesti sivuuteta. Elinkeinotoimintaa harjoittavan yhtiön voi myydä yksinomaan osakkaan henkilökohtaiseen toimintaan perustuvan suoritteiden ostajalle. Tällöin osakkaan omistama yhtiö hankkii osakkaan henkilökohtaiseen toimintaan perustuvan suoritteiden ja myy sen edelleen ulkopuoliselle ostajalle. Vaikka yhtiö hankkii työsuorituksen vastikkeetta vähäisellä palkan maksulla osakkaaltaan, osakeyhtiön osakkaan voidaan kuitenkin katsoa toimineen omistamansa osakeyhtiön lukuun. Tällöin osakeyhtiön sama tulo verotetaan osakkaalla osingonjaon yhteydessä joko ansio- tai pääomatulona. Poikkeuksellisesti pelkästään veronkiertotarkoituksessa yhtiöön ohjattu elinkeinotulokin voidaan verottaa osakkaalla. Perusteettomia veroetuja voidaan tavoitella esimerkiksi jakamalla yhtiön osakekanta toimivan osakkaan lähipiirin kesken siten, että se käytännössä johtaa toimivan osakkaan ansiotulon jakaantumiseen osinkoina esim. hänen lapsilleen. Osakkaan suuri määräysvalta yhden henkilön tai perheen muodostamassa yhtiössä antaa mahdollisuuden myös muihin keinotekoisinkin järjestelyihin. Tällaisissa tapauksissa yhtiö ei maksa lainkaan tai maksaa vain minimaalista palkkaa toimivalle osakkaalle. Yhtiön tuotto kuitenkin jaetaan osakkaana oleville lapsille tai muille henkilöille. Tällöin osakeyhtiöllä saatetaan pyrkiä välttämään toiminnasta määräytyvän ansiotulon vero ja osakeyhtiön kautta myös lahjaveron varojen siirtämisestä toisille henkilöille.

Verotuksessa tulisi menetellä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa ja verottaa tulo toimivan osakkaan tulona. Jos osakeyhtiön verotuksessa sivuutetut yhtiön tulot ja menot on verotettu osakkeen-omistajan tuloina ja menoina, verosubjektius on siirtynyt osakkaalle. Tällöin ei varoja jaettaessa voida soveltaa mm. osingonjaon, peiteltyyn osingon, yhtiötä purkaessa syntyneitä jako-osuutta tai osakaslainan verotusta koskevia säännöksiä siltä osin kuin verosubjektius on siirtynyt osakkaalle. Sen sijaan oikeuskäytännöissä on katsottu, että sivuutetun henkilöyhtiön osuuden myynnissä on osakkaan verotuksessa kyse osuuden luovutuksesta, johon sovelletaan luovutusvoittosäännöksiä. Vastaavasti osakeyhtiön osakkeiden luovutukseen sovelletaan luovutusvoiton verosäännöksiä (Verohallituksen ohje dnro 1572/32/2005).

3.3. Osakeyhtiöstä saadun tulon verotus

Osakeyhtiön henkilöosakkaalla on perustilanteessa useita eri tapoja nostaa yrityksensä tuloa henkilökohtaiseen käyttöön. Perinteisimmät voitonjakomuodot ovat osinko ja palkka sekä niiden lisäksi vuokra, korko ja luovutusvoitto.

3.3.1. Palkkatulon verotus

Yhtiössä työskentelevälle aktiiviosakkaalle maksetaan useimmissa yhtiöissä ainakin jonkin verran palkkaa. Osakeyhtiön osakkeenomistajalle maksama palkka on vähennyskelpoinen yhtiön verotuksessa (EVL 8 §) ja saajalle veronalaista tuloa. Osakeyhtiön työsuhteessa olevalle osakkaalle tai tämän perheenjäsenelle työn tekemisestä suoritettut tai hyvitettyt erät ovat palkkaa, jos ne on käsitelty liike- tai palkkakirjanpidossa palkkana (KHO 1991/249). Palkka voidaan katsoa peiteltyksi osingoksi siltä osin, kuin sitä on pidettävä osakkeenomistajan työpanokseen nähden kohtuuttoman suurena (VML 29 §). Tavanomaisia luontoisetuja, kuten asunto-, auto-, ravinto-, puhelin- ja autotallietua, on pidetty osakastyöntekijän palkkana kirjaustavasta riippumatta. Huomiota kiinnitetään siihen, mikä on suorituksen todellinen luonne. Jos osakas on työskennellyt yhtiössä eikä kyseessä ole tavanomaisesta poikkeavan edun järjestely, osakkaan saamat edut käsitellään palkkana (Verohallituksen yhtenäistämishojjeiden 2006 kohta 3.11.2 Palkkaverotuksen ja osinkoverotuksen rajanvetoa). Ohjeissa todetaan, ettei myöskään osakkaan saamia tuloverolain mukaisia tavanomaisia henkilökuntaetuja tulisi verottaa peiteltyinä osinkona (ks myös KHO 1996/2289). Niin ikään epätavanomaisten henkilökuntaetujen tapauksissa harkitaan tapauskohtaisesti, onko

kyse peitelystä osingosta (KHO 1979/2288). Osakkeenomistajan saamaa luontoisetua, jota ei kirjata palkaksi ja josta ei toimiteta ennakonpidätystä, voidaan myös pitää peiteltyinä osinkona (KHO 1989/3637) (Laitinen 2007).

Palkanmaksu on kahdenkertaisen verotuksen piirissä siten, että työnantajan on maksettava palkasta sosiaalikulut. Niiden määrä riippuu osakkaan asemasta yhtiössä. Pakollisiin sosiaalikuluihin voivat kuulua sotumaksun lisäksi eläkevakuutusmaksu ja tapaturmavakuutusmaksu sekä vielä työttömyys- ja henkivakuutusmaksut. Jos palkka on pieni ja muita tuloja ei ole, palkan kokonaisverotaso voi olla varsin alhainenkin. Palkka on ansiotuloa, jota verotetaan sekä valtion- että kunnallisverotuksessa. Valtionverotuksessa niitä verotetaan progressiivisen asteikon mukaan, josta säädetään joka syksy erillinen asteikkolaki seuraavaa vuotta varten. Valtionveron lisäksi palkasta maksetaan kunnallisveroa ja kirkkoon kuuluvat maksavat lisäksi kirkollisveroa. Kunnallisvero vaihtelee kunnittain ja kirkollisvero määräytyy kunnallisverotuksessa verotettavan tulon perusteella. Sen taso on seurakunnasta riippuen 1- 2 %. Marginaalivero voi olla palkkatulosta ja paikkakunnasta riippuen korkeimmillaan yli 50 %. Palkkatulon verotukseen osakkeitasolla vaikuttavat myös siitä tehtävät vähennykset eli tulonhankkimisvähennys (620 euroa, TVL 95 §) ja kunnallisverotuksen ansiotulovähennys (maksimissaan 3250 euroa, TVL 105a §). Pienyhtiön omistajayrittäjän ei ole pakko nostaa yhtiöstään lainkaan palkkaa, vaan hän voi työskennellä täyspäiväisesti ilman palkkaa ja nostaa tuloa jossakin muussa muodossa (Niskanen 2005: 52–53).

3.3.2. Osinkojen verotus

Valtiovarainministeriö asetti työryhmän 19.6.2001 valmistelemaan yritys- ja pääomaerotuksen uudistusta. Työryhmän ehdotusten tarkoituksena oli herättää veropoliittista keskustelua ennen tulevia eduskuntavaaleja. Uusi hallitus uudisti yhteisöverotusta, jotta Suomen verojärjestelmä pysyisi kilpailukykyisenä kansainvälisesti. Uudistuksilla edistetään yritysten investointeja, kykyä työllistää, yleistä kasvua ja kannustetaan yrittäjyyteen. Osinkoverotusta uudistettiin luopumalla yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä. Osingot saatettiin osittain kahdenkertaisen verotuksen piiriin (Arvela 2003: 4–5.) YHL:ia, joka on kumottu erillislailla 725/04, sovellettiin viimeisen kerran verovuodelta 2004 toimitettavassa verotuksessa. Vuonna 2005 nostettavissa olleisiin osinkoihin ei enää sovellettu hyvitysjärjestelmää, riippumatta, miltä tilikaudelta osinko oli jaettu tai osingonjakopäätös tehty ennen 1.1. 2005. Vuonna 2005 tehdyn osingonjakopäätöksen perusteella täydennysveroa ei enää määrätty. Yhteisö maksaa verovuodesta 2005 alkaen tulostaan 26 %:n tuloveron. Yhtiölle vahvistetut veroylijäämät eivät siirry tuleville

vuosille. Käyttämättömät hyvitykset ovat verosaatavan tyyppisiä, minkä vuoksi ne voidaan hyvitysjärjestelmästä luopumisesta huolimatta hyödyntää 10 vuoden määräajassa (Arvela 2004: 4–6).

TVL:n osinkosäännösten keskeinen piirre on osinkojen kahtiajako toisaalta julkisesti noteeratulta yhtiöltä saatuun ja toisaalta muulta kuin julkisesti noteeratulta yhtiöltä saatuun osinkoon. Noteerattuja yhtiöitä ovat Suomessa pörssi- sekä I-, NM j Pre-listoilla osinkopääätöksen tekohetkellä olevat yhtiöt. Julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu osinko on aina pääomatuloa, josta luonnollisille henkilöille ja kuolinpesille on veronalaista tuloa 70 % ja verovapaata tuloa 30 % (TVL 33a §). Osinkotulon verotus ei ole täysin kahdenkertaista. Koska pääomatulon verokanta on 28 %, pörssiyhtiön osingosta maksetaan veroa 19,6 %. Kun myös yhtiön vero otetaan huomioon, päädytään 40,5 %:n kokonaisverorasitukseen ($26 + 28/100 \times 70/100 \times 74$), sen oltua yhtiöveron hyvitysjärjestelmän aikana viime vuosina ennen uudistusta 29 %. YHL 9 §:n mukaista täydennysveroa ei kuitenkaan enää ole, joten veroprosentti muodostuu alhaisemmaksi, jos yhtiö jakaa osinkoa esim. verovapaista luovutusvoitoista. Siirtymävaiheessa verotusta lievennetään siten, että luonnollisen henkilön verotuksessa vuonna 2005 maksettavista osingoista on veronalaista tuloa 57 % ja verovapaata tuloa 43 %. Sääntely koskee pörssin päälistan lisäksi myös muilla listoilla noteerattujen yhtiöiden jakamia osinkoja sekä myös vastaavilla listoilla olevien ulkomaisten yhtiöiden osinkoja (TVL 33a.2 §). Jako noteeratun ja noteeraamattoman yhtiön osinkoihin koskee myös ulkomailta saatuja osinkoja, joita ei syrjitä ankarammalla verotuksella toisin kuin yhtiöveron hyvitysjärjestelmässä. Ulkomailta saatujen osinkojen yhtäläinen kohtelu koskee vain osinkoja, jotka on saatu joko toisessa EU-maassa asuvalta, sekä emoyhtiödirektiivissä tarkoitettulta yhtiöltä tai muista verosopimusvaltiosta saatuja osinkoja. Edellytyksenä on vielä, että verosopimuksessa on osinkoartikla (Andersson & Ikkala 2005: 132–133).

Listamattomasta yhtiöstä saatava osinko voi yksityishenkilön verotuksessa olla verovapaata tuloa, veronalaista pääomatuloa tai veronalaista ansiotuloa. Verovapaa osinko voi kertyä luonteeltaan pääomatulona pidettävistä osingoista tai luonteeltaan ansiotulona pidettävistä osingoista. Osinko on TVL 33b.1 §:n mukaan verovapaata tuloa siihen määrään saakka, joka vastaa osakkeiden varallisuusverolaissa tarkoitettulle matemaattiselle arvolle laskettua 9 %:n vuotuista tuottoa. Laissa ei tältä osin puhuta verovapaasta pääomatulo-osingosta, mutta verovapaan tulon laskentatapa huomioon ottaen tulo on luonteeltaan varallisuuden kerryttämää tuloa. Siltä osin kuin verovelvollisen saamien tällaisten osinkojen määrä ylittää 90.000 euroa, osingosta on 70 %

pääomatuloa ja 30 % verovapaata tuloa. Esimerkiksi nelihenkinen perhe voi saada verovapaita osinkoja listaamattomista yhtiöistä 360 000 euroon asti, mikä kuitenkin edellyttää osakkeiden omistamista (TVL 22b.1 § 76/04). Verovapaata osinkoa kertyy tavallaan kolmesta eri lähteestä: 9 %:n vuotuisen tuoton ja 90.000 euron rajamaalta alueelta, 9 %:n vuotuisen tuoton ylittävstä osasta ja 9 %:n vuotuisen tuoton sisällä olevasta määrästä, joka ylittää 90.000 euroa. Verovapaa määrä voi verovelvollisella olla suurempikin kuin 90.000 euroa, mutta hänellä on oltava myös veronalaista osinkoa, joko pääoma- tai ansiotulo-osinkoa tai kumpaakin. Käytännössä osingonjakopäätökset mitoitetaan siten, että osinko pysyy 9 %:n ja 90.000 euron sisällä, jolloin osakkaalle ei kerry lainkaan veronalaista pääomatuloa. Pääomatulo-osinkoa, joka ylittää 90 000 euron rajan, verotetaan samalla tavoin kuin listayhtiöstä saatua osinkoa (TVL 33.2 §) (Penttilä 2005: 120–121).

Vähennettävää tuloveroa laskettaessa osinkotuloon ei kohdisteta tulosta eikä verosta tehtäviä vähennyksiä. Varallisuusverosta vähennetään kuitenkin enintään pääomatulosta maksuunpannun veron määrä. Luonnollisen henkilön listaamattomasta yhtiöstä saama osinko, joka ylittää osakkeiden matemaattisen arvon perusteella lasketun 9 %:n vuotuisen tuoton, verotetaan ansiotulona. Tähän ansiotulo-osinkoon sovelletaan 70/30 sääntöä, jonka mukaan 70 % (57 % 2005) osingosta verotetaan ansiotulona ja 30 % on verovapaata tuloa (TVL 33b2§). Ansiotulo-osinkojen verotusta lievennetään laajentamalla kunnallisverotuksessa ansiotulovähennyksen soveltamisalaa siten, että vähennys myönnetään myös ansiotulona verotettavan osinkotulon perusteella (TVL 105 §; 714/04). Kyseinen vähennys on jo aikaisemmin myönnetty palkkatulon lisäksi jaettavan yritystulon ansio-osuuden ja yhtymän osakkaan ansiotulo-osuuden perusteella (Juusela 2004).

3.3.3. Osinkojen verotuksen kehitys

Ansiotuloja ja muita tuloa eli pääomatuloja ei käsitelty Suomessa ennen nykyistä TVL:a vuosien 1988 TVL:n, 1974 TVL:n eikä liioin TOL:nkaan aikana verotuksessa aivan samalla tavalla. Aikaisemmin ansiotulojen verotus oli pääomatulojen verotusta lievempää sen vuoksi, että ansiotulojen perusteella sai mm. eräitä vähennyksiä, joita ei saanut pääomatulojen perusteella. Ansiotulojen ja muiden tulojen erottaminen toisistaan ei näin ollen ole varsinaisesti eriytetyn tuloverojärjestelmän mukanaan tuoma uusi rajanvetoilmiö. Uutta ei ole sekään, että yritystoiminnasta saadut tulot on jaoteltava ansiotuloksi ja muuksi tuloksi. Vuonna 1976 Suomessa siirryttiin puolisoitten verotuksessa ansiotulojen yhteisverotuksesta erillisverotukseen. Menettelyksi tuli se, että elinkeinotoiminnan

ja maatalouden puhtaan tulon määrä, tuloon sisältyviä tiettyjä selviä pääomatuloja lukuun ottamatta katsottiin laissa säädettyyn markkamäärään saakka ansiotuloksi. Tämän markkamäärän ylittäväkin osa voitiin katsoa ansiotuloksi verovelvollisen esittämän erillisen selvityksen perusteella. Vuoden 1988 verouudistuksen tärkeimpiä rakenteellisia muutoksia oli yhtiöveron hyvitysjärjestelmä, jolla toteutettiin osakeyhtiön jakaman osingon yhdenkertainen verotus. Yhtiöveron hyvitysjärjestelmässä kahdenkertainen verotus poistettiin hyvittämällä osinkona jaettuun voittoon kohdistuva vero osingonsaajalle tämän verotuksessa. Yhdenkertainen verotus puolestaan turvattiin yhtiöön kohdistuvalla täydennysverovelvollisuudella, jonka tarkoituksena oli varmistaa, että osinkona jaetusta voitosta maksettiin yhteisöverokannan mukainen vero (Penttilä 2003: 21–31).

Yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä säädettiin yhtiöveron hyvityksestä annetussa laissa (1232/88, YHL). Lakia sovellettiin ensimmäisen kerran vuodelta 1990 toimitetussa verotuksessa siten, että se koski verovuodelta 1990 jaettavia osinkoja. Lakia muutettiin tämän jälkeen useaan kertaan. Osaksi tämä johtui siitä, että yhtiöveron hyvitys riippuu osakeyhtiön veroprosentista, joka oli vuosina 1990-1993 jokaisena vuotena erisuuruisen. Vuoden 1993 uudistuksen yhteydessä tehtiin YHL:iin lukuisia muutoksia, jotka koskivat yhtiön tuloveron vähimmäismäärän ja yhtiöveron hyvityksen suuruutta sekä veroylijäämien käyttöaikaa ja niiden käytön rajoittamista omistajavaihdostilanteissa. Myös ulkomaille tehtyjen suorien sijoitusten tuottamien osinkotulojen kohtelua järjestelmässä lievennettiin. Näitä muutoksia sovellettiin ensimmäisen kerran vuodelta 1993 toimitetussa verotuksessa. Muutoslailla 932/93 YHL:iin lisättiin sulkusäännökset, jotka estävät yhtiöveron hyvityksen maksamisen rahana yhteisömuotoiselle osingonsaajalle. YHL:n muutoslaki 1391/95 sisälsi tarkistukset, jotka aiheutuivat yhteisöverokannan noususta 28 %:iin sekä lain täydentämisestä välillisten omistajavaihdosten vaikutuksia ja ulkomaille tapahtuvia peiteltyjä voitonsiirtoja koskevilla säännöksillä. Lailla 1735/95 tehtiin YHL:iin lisäksi yritysjärjestelysäännösten uudistamisesta johtuvia tarkistuksia. Lailla 925/96 yhtiöveron hyvitysjärjestelmä ulotettiin koskemaan myös eläkesäätiön ylikatteen palautusta ja nimenomaisella säännöksellä myös osinkoa, joka suoritetaan EU/ETA-yrityksen Suomessa olevaan kiinteään toimipaikkaan kuuluville osakkeille. Lailla 1224/99 tehtiin YHL:iin ne muutokset, jotka aiheutuivat verokannan nostamisesta 29 %:iin. Kansainvälisiä kauttakulkuosinkoja koskeva sääntely sisältyi lakiin 1137/99 (Rehbinder 1993: 407).

Yhtiöveron hyvitysjärjestelmän perusajatuksena oli osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajan verotuksen integrointi jaetun voiton osalta. Tavoitteena oli, että osinkona jaettuun

voittoon kohdistuu yhdenkertainen osingonsaajan tuloveroasteen mukaan määräytyvä vero. Verotuksen kahdenkertaisuus poistettiin osingonsaajalta siten, että osinkona jaettuun voittoon kohdistuva vero vähennettiin osingonsaajan verotuksessa osinkotuloon kohdistuvasta verosta. Veroa, jonka yhtiö oli maksanut osinkona jaetusta voitosta, voitiin pitää osakkeenomistajan puolesta suoritettuna verona. Koska hyvitysjärjestelmässä osinkoa jaettuun voittoon kohdistettiin osingonsaajan tuloveroasteen mukaan määräytyvä vero, käsiteltiin osingonsaajan verotuksessa hänen hyväkseen luettavaa yhtiön veron osingon lisäksi hänen veronalaisena tulonaan. Tällöin osingonsaajan tulo vastasi sitä voittoa, josta yhtiö oli maksanut veron ja jakanut osingon. Osingonsaajan veronalainen tulo oli siten saadun osingon ja yhtiöveron summa (Penttilä 1997: 4–6.) Pääomatuloksi katsottiin pörssi-yhtiöistä saatu osinko ja muusta yhtiöstä saatu osinko ja siihen liittyvä yhtiöveron hyvitys siihen määrään saakka, joka vastasi osakkeiden VVL:ssä tarkoitettulle matemaattiselle arvolle laskettua 13,5 %:n vuotuista tuottoa (TVL 32 ja 42 §). Muusta kuin pörssi-yhtiöstä saatu osinko, joka määrältään ylitti 13,5 %:n (15 %:n ennen vuotta 1999) säännön mukaisen tason, katsottiin ansiotuloksi, jonka osalta verotus on progressiivista. Useimmissa tapauksissa luonnollisen henkilön ja kuolinpesän osinkotuloon kohdistuva vero oli samansuuruinen kuin osakeyhtiön maksama vero. Näissä tilanteissa osinkotulo oli luonnolliselle henkilölle ja kuolinpesälle verovapaan tulon tyyppisessä asemassa. Osingonsaajan tosiasiallinen veroaste voi olla osinkoa jakaneen yhtiön veroastetta alempi, jos osingonsaajan on esim. tappiollinen osakeyhtiö tai luonnollinen henkilö, joka voi korko- tai muilla vähennyksillä kattaa pääomatuloja, jolloin lopputuloksena saattaa olla pääomatulojen alijäämä. Koska osingonsaajan tosiasiallinen veroaste määrää jaetusta voitosta suoritettavan veron, osingonsaajan veron määrän ylittävä hyvitys palautettiin erään osingonsaajayhteisöjä koskevin rajoituksin osingonsaajalle, jos hänelle osingon ja hyvityksen summasta suoritettava vero oli pienempi kuin yhtiöveron hyvitys. Tämän tyyppisissä tappiutilanteissa osingonsaaja eräässä mielessä hyvityksenä rahasti osingon jakaneen osakeyhtiön veron (Järvenoja 2002: 239–241).

Esimerkki 2. Yhtiöveron hyvitysjärjestelmä

Yhtiöveron hyvitysjärjestelmää havainnollistaa seuraava vuodelta 2000 jaettava osinko ja sen jälkeistä tilannetta (–2004) valaiseva esimerkki, jossa yhtiöverokanta ja osingonsaajan verokanta ovat 29 %:

	2000–
<u>Yhtiö</u>	
Voitto ennen veroja	100
Yhtiön vero	<u>–29</u>
Jaettu osinko	71
 <u>Osingonsaaja</u>	
Osinko	71
Yhtiöveron hyvitys	29
 Veronalainen tulo	 100
 <u>Osingonsaajan verotus</u>	
Veronalainen tulo	100
Osingonsaajan vero (29 %)	29
Yhtiöveron hyvitys	–29
Maksettava lisää	0

Esimerkissä osingonsaajalle, jonka verotuksessa veroasteeksi on oletettu 29 %, jää käteen yhtiön ja omien verojen jälkeen 71, mikä vastaa sitä määrää, jonka hän olisi saanut verojen jälkeen, jos hän olisi välittömästi omissa nimissään hankkinut 100:n eli yhtiön voiton suuruisen tulon. Ero yhtiön maksaman veron ja osakkaalle hyvitetävän veron välille syntyy silloin, kun verokanta muuttuu. Kun verokanta nousi 29 %:iin vuodesta 2000 alkaen ja verovuodelta 1999 jaettavan osingon osalta yhtiöveron hyvitys oli 28 %:n verokantaa vastaten 7/18 osingon määrästä, hyvitys ei riitä osingosta menevän veron kattamiseen, kun osakkeenomistajaa vuonna 2000 verotetaan edelliseltä vuodelta jaetusta osingosta. Osingonsaajan oli maksettava lisää veroa noin 1,4 % osingosta (osinko 100; veronalainen tulo vuonna 2000 on $100 + 7/18 \times 100 = 138,9$; vero 29 % on 40,3). Järjestelmän oli jo hallinnollisista syistä oltava kaavamainen. Tämän mukaisesti osingonsaajan verotuksessa lähdettiin olettamuksesta, jonka mukaan yhtiö on maksanut yhtiöveron suuruisen veron jakamastaan voitosta. Yhtiöveron hyvitys oli siten suuruudeltaan kiinteä. Yhl:n mukaisessa järjestelmässä se vastasi 29/71:aa verovuodelta 2000 ja sen jälkeen jaettavasta osingosta. Verovuodelta 1996-1999 jaettavan osingon osalta yhtiöveron hyvityksen suuruus oli 7/18 osingon määrästä. Verovuosilta 1993–1995 jaetun osingon osalta yhtiöveron hyvitys oli 1/3, verovuodelta 1993 jaetun osingon osalta 9/16, verovuodelta 1991 jaetun osingon osalta 2/3 ja verovuodelta 1990 jaetun osingon osalta 21/29 jaetun osingon määrästä. Yhtiöveron

hyvityksen suuruus riippuu osakeyhtiön verokannasta, joka verovuosina 2000–2004 oli 29 %. Verovuosina 1996–1999 verokanta oli 28 % ja verovuosina 1993–1995 25 %. Hyvitysjärjestelmän soveltamisalasta säädettiin YHL 1- 3 §:ssä. Lain soveltamisala oli määriteltävä sekä voiton että voitonjaon saajien osalta. YHL 1:n mukaan lakia sovellettiin kotimaisen osakeyhtiön (yhtiön) ja yhtiöltä osinkotulo saavan yleisesti verovelvollisen (osingon-saajan) verotuksessa. Osingonsaaja voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, kuten toinen osakeyhtiö. Hyvitysjärjestelmää sovellettiin yhtiöihin ja osingonsaajin siitä riippumatta, verotettiin niitä TVL:n, EVL:n vai MVL:n mukaan (Tikka yms. 2007).

Vuoden 2005 yritys- ja pääomaverouudistuksen rakenteellisesti merkittävin muutos koskee osinkojen verokohtelua: yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä luovutaan ja siirrytään osittaiseen kahdenkertaiseen verotukseen. Verojärjestelmässä on lähtökohtana se, että osakeyhtiötä verotetaan saamastaan voitosta ja osakkeenomistajaa vastaanottamastaan osingosta. Kahdenkertaista verotusta voidaan lieventää tai se voidaan poistaa erilaisin menetelmin. Vuosina 1990-2004 sovellettaessa yhtiöveron hyvitysjärjestelmässä kahdenkertaisuus poistettiin kokonaan siten, että osakeyhtiön jaetusta voitosta maksama vero vähennettiin osingonsaajalle tulevasta verosta. Säännökset sisältyivät erilliseen yhtiöveron hyvityksestä annettuun lakiin. Vuodesta 2005 alkaen on siirrytty uuteen järjestelmään, jossa lähtökohtana on kahdenkertainen verotus, mutta sitä lievennetään useilla mutkikkailta tavoilla osakkeenomistajan puolella. Uudistuksen lähtökohtiin kuuluu se, että luonnollisten henkilöiden saamat osingot jaetaan kahteen ryhmään: listatuista ja listaamattomista yhtiöistä saatuihin osinkoihin. Listatuista yhtiöistä saatuja osinkoja käsitellään pääomatuloina, kun taas osinko listaamattomasta yhtiöstä voi tulla jaetuksi pääomatuloksi ja ansiotuloksi. Osakeyhtiön toiselta osakeyhtiöltä saama osinko on eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta verovapaata tuloa. Osinkojen verotuksessa on lähtökohtana, että osakeyhtiön verokanta on 26 % ja luonnollisen henkilön pääomatulojen verokanta 28 %. Verokantojen taso johtaa tarpeeseen lieventää kahdenkertaista verotusta. Lievennys toteutetaan osingonsaajan puolella ilman, että osakeyhtiön ja osakkeenomistajan verotus olisi kytketty toisiinsa. Järjestelmä rakentuu siten osakeyhtiön ja osakkeenomistajan erillisyyden periaatteelle. Lievennys toteutetaan monihaarisella verovapausmallilla, jossa käytetään sekä rahamäärää että prosenttiosuuksia. Ketjuverotuksen estämiseksi osakeyhtiön toiselta osakeyhtiöltä saamat osingot ovat erinäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta verovapaita. Osinkoverojärjestelmässä on tärkeä merkitys osinkojen jakamisella pörssiosinkoihin ja muihin osinkoihin. Jaon taustalla on näkemys siitä, että osinkotuloja saavat luonnolliset henkilöt voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat

yrittäjät, jotka harjoittavat yritystoimintaa osakeyhtiömuodossa. Toiseen ryhmään kuuluvat sijoittajat, joiden osakesijoitusten kohteena ovat yleensä listatut yhtiöt. Käytännöllisistä syistä erotteluperusteeksi on valittu se, onko osingon jakava yhtiö julkisesti noteerattu vai ei. Pörssiosinkojen osalta erillisyyden periaate on toteutettu täydellisesti, sillä osinkoa maksavan yhtiön varallisuusasemalla tai muilla ominaisuuksilla ei ole vaikutusta osingonsaajan verotukseen. Muiden kuin pörssiyhtiöiden jakaman osingon verotus perustuu edelleen yhtiön nettovarallisuuteen ja sen perusteella määritettävään osakkeiden matemaattiseen arvoon. Listaamattomien yhtiöiden jakamien osinkojen verotuksessa osinkoa maksavan yhtiön varallisuusasemalla on vaikutusta osingonsaajana olevan luonnollisen henkilön verokohteluun (Niskakangas & Tikka & Honkavaara & Helminen & Lundén & Laitinen & Rabinä & Leppiniemi & Kiviranta & Ranta-Lassila & Mattila & Raunio & Äimä 2004: 37–44).

Vuoden 2005 uudistuksen lähtökohtiin kuuluu myös rajat ylittävien osinkojen verokohdelun uudistaminen tavalla, joka lisää verotuksen neutraalisuutta ja poistaa ne ongelmat, jotka liittyvät osinkoverotuksen eurooppaoikeudelliseen hyväksyttävyyteen. Säätelyssä on otettu huomioon myös verosopimusosikeudesta johtuvat vaatimukset. Osinkotulosta verotetaan lähtökohtaisesti osakkeiden omistajaa. Arvo-osuusjärjestelmään liitettyjen osakkeiden omistusoikeuden katsotaan kuuluvan sille, joka on ns. täsmäytyspäivänä merkitty osakasluetteloon osakkeenomistajaksi. Pääsäännöstä on poikkeuksia, kuten tilanne, jossa osakkeiden omistusoikeus ja oikeus osakkeiden tuottoon on erotettu esim. testamentin määräyksellä. Esim. hallintaoikeustestamentissa voidaan osakkeiden tuotto määrätä testamentintekijän puolisolle ja omistusoikeus lapsille. Tällöin osinkotuloa verotetaan puolison tulona, vaikka hän ei ole osakkeiden omistaja. Verotuksessa on oltu pidättyviä hyväksymään sellaisia toimenpiteitä, joilla osakkeenomistaja säilyttää itsellään omistusoikeuden osakkeisiin, mutta siirtää oikeuden osinkoon jollekin kolmannelle. Käytännön taustalla on ns. puu ja hedelmät-oppi, jonka mukaan verovelvollinen ei voi pidättää itsellään tulon lähdettä eli osaketta ja samanaikaisesti luopua osakkeiden tuotosta eli osingosta. Tämän linjan osoittajana voidaan pitää esim. KHO:n ratkaisua 1991/4617, jossa katsottiin, ettei yhtiöveron hyvitykseen ollut oikeutettu kiinteistöyhtiö, jonka enemmistön omisti yleishyödyllinen yhteisö ja jolle yhdistys oli myynyt osinkoliput. On oletettavaa, että uuttakin järjestelmää sovellettaessa opilla on merkitystä arvioitaessa järjestelyjä, joilla pyritään siirtämään ilman osakkeiden omistusoikeutta osinkotulon verotus taholle, jonka verokohtelu on osakkeiden omistajan verokohtelua edullisempi. Tilanteessa, jossa osinko on saajalle elinkeinotoiminnan tuloa tai osingonsaaja on kirjanpitovelvollinen, osinkotulon jaksottaminen tapahtuu EVL 19 §:n

mukaan (kirjanpitovelvollisia koskeva viittaussäännös TVL 116.1 §). Muissa tilanteissa osinkotulojen ajalliseen kohdistamiseen sovelletaan TVL 110 §:ää. Elinkeino-erotuksessa noudatetaan suoriteperustetta EVL 19 §:n mukaan tulo on sen verovuoden tuottoa, jonka aikana se on saatu rahana, saamisena tai muuna rahanarvoisena etuutena (Tikka yms. 2007).

3.3.4. Peitelty osingonjako

VML 29.1 §:n mukaan peiteltyllä osingolla tarkoitetaan rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi osakkuusaseman perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta. VML 29.2 §:n peiteltyllä osingolla tarkoitetaan myös omia osakkeita hankkimalla tai lunastamalla taikka osakepääomaa, vararahastoa tai ylikurssirahastoa alentamalla osingosta menevän veron välttämiseksi jaettuja varoja. Säännöksiä sovelletaan, kun etu yhteisön maksaman ylihinnan tai sen perimän alihinnan muodossa siirretään yhteisöltä sen omistajataholle. Peitelty osingonjako katsotaan yleensä osakkaan tuloksi. Avoimen osingonjaon verokohtelussa on lähtökohtana kahdenkertainen verotus: osakeyhtiötä verotetaan sen ansaitsemasta tulosta ja osakasta verotetaan hänen saamastaan osingosta. Osingonjakoon liittyvistä veroseuraamuksista vapautumiseksi saatetaan ryhtyä järjestelyihin, joilla yhtiö siirtää osinkoon rinnastettavan edun osakkaalleen poikkeavan hinnoittelun avulla. Jos osakeyhtiö on maksanut osakkaalleen ylipalkkaa tai muita hyvityksiä taikka perinyt tältä alihintoja, voidaan VML 29 §:n (aikaisemmin VerL 57 §:n) nojalla oikaista sekä yhtiön että osakkaan verotusta. Myös osakeyhtiön omia osakkeita saatetaan lunastaa osingosta menevän veron välttämiseksi. Tällöin voidaan osakkaan pääomasuorituksena saamaa erää verottaa osingonluonteisena tulona. Jos peiteltyyn osingon saajana on luonnollinen henkilö tai kuolinpesä, peiteltyä osinkoa pidetään progressiivisesti verotettavana ansiotulona. Yhtiöveron hyvitysjärjestelmää sovellettaessa peitelty osinko rinnastettiin avoimeen osinkoon yhtiön tuloveron vähimmäismäärää määriteltäessä. Peiteltyyn osingon saajalle myönnettiin yhtiöveron hyvitys vuosilta 1999-2004 toimitetuissa verotuksissa. Vuodesta 2005 sovellettavassa osinkoverotuksessa peitelystä osingosta on 70 % veronalaista tuloa. Peiteltyä osingonjakoa koskevat säännökset sisältyvät VML 29 §:ään, joka vastaa aiempaa VerL 57 §:ää. Yleisesti ottaen yhteisön verottaminen peitelystä osingosta on nykyisin melko harvinainen ilmiö. Kun sitä esiintyy, se on yleensä seurausta huonosta tai puuttuvasta verosuunnittelusta (Myrsky ym. 2006: 350–358).

Lähtökohtaisesti verovelvollinen on velvollinen esittämään näytön peitellyn osingonjaon olemassaolosta. Verovelvollisen tehtävänä on tuoda esille ne mahdolliset erityiset syyt, joiden nojalla poikkeavalta näyttävää hinnoittelua voidaan pitää hyväksyttävänä. Vaikka kysymyksessä olisi tahaton hinnoitteluvirhe, säännöksen soveltaminen voi tulla kysymykseen. Peitellyn osingonjaon verotukseen aiheuttamista oikaisuista todetaan VML 29 §:ssä, että yhtiön verotuksessa on meneteltävä niin kuin olisi käytetty käypää hintaa ja osakkaan veronalaiseksi tuloksi on katsottava käyvän hinnan ja käytetyn hinnan erotus. Kussakin tapauksessa joudutaan oikaisutoimet arvioimaan erikseen sekä yhtiön että osakkaan verotuksen kannalta. Tavallisin oikaisu on, että hyväksyttävän hinnan ja käytetyn hinnan ero palautetaan yhtiön tuloon. Myös osakasta voidaan verottaa peitellyn osingon antamasta edusta. Peitellyn osingonjaon tapauksissa saattaa tulla määrättäväksi myös veronkorotus (VML 32 §), joka on luonteeltaan hallinnollinen sanktio. Osakeyhtiön ja osakkeenomistajan välisissä siirroissa hyväksyttävän hinnan osalta ja muissakin kysymyksissä on mahdollista hakea ennakkotietoa verovirastosta. Näin voidaan ennakkoon poistaa oikeudellinen epävarmuus, joka liittyy VML 29 §:n soveltamismahdollisuuteen. VML 29.1 §:n soveltamistapaukset voidaan jakaa kahteen perusryhmään: ylihyvitystilanteisiin (liikasuoritus osakkaalle) ja aliveloitustilanteisiin (osakkaalta peritty liian vähän). Ylihyvitykset esiintyvät joko siinä muodossa, että yhtiö suorittaa osakkaalle tai omaiselle kohtuullista suuremman hyvityksen tämän yhtiölle tekemistä palveluksista esim. ylipalkka tai yhtiö maksaa tavallista suuremman vastikkeen tämän yhtiölle luovuttamasta hyödykkeestä, käyttöoikeudesta tms. esim. osakkaalle maksetusta vuokrasta. Aliveloitustilanteissa yhtiö perii osakkaalta tavallista alemman vastikkeen, joka voi ilmetä osakkaalle luovutetusta hyödykkeestä kannettuna alihintana, osakkaalta perimättä jätettynä korkona jne. Yhtiön verotuksessa menetellään niin kuin olisi käytetty käypää hintaa (VML 29.3 §). Käytännössä tämä merkitsee, ettei yhtiön vähennyskelpoisena menona pidetä sen antamia tavallisen määrän ylittäviä etuuksia, tai sitä, että yhtiötä verotetaan siitä laskennallisesta tulosta, jona kantamisesta yhtiö on luopunut. Osakkaan veronalaiseksi tuloksi katsotaan käyvän hinnan ja käytetyn hinnan erotus. Kun osakasta verotetaan osingonluonteisesta tulosta, oikaisutoimi on tarpeen, jos tätä tuloa ei ole jo muussa muodossa verotettu (Kukkonen 2004: 316–317).

VML 29 §:n muutosta koskevan hallituksen esityksen mukaan palkkakirjanpidossa palkkana käsitellyt luontoisedut verotetaan palkkana. Myöskään osakkaan saamia tavanomaisia verovapaita henkilökuntaetuja (TVL 69 §) ei käsitellä peiteltyinä osingonjakona. Verohallituksen mukaan tavanomaisia ja palkkana käsiteltäviä etuja ovat esim. tavalliset asunto- ja puhelinedut sekä yleensä myös autoetu ja esim. pelivuorot, kuten tennisvuorot. Suorituksen epätavallisuudella on ilmeisesti ollut merkitystä ratkaistaessa,

onko hyvitystä tai etuutta pidettävä palkkauksen osana vai suoraan peiteltyinä osingonjakona. Kirjanpidossa esiintyvät epätavalliset hyvitykset tai kustannukset on yleensä katsottava peiteltyiksi osingonjaoksi. Mitä epätavallisempi annettu etu on laadultaan, sitä lähempänä on ajatus, että se on annettu osakkuusaseman perusteella eikä korvauksesi työsuorituksesta. Esimerkiksi KHO 1970/551, jossa yhtiön palveluksessa olleiden osakkaiden puolesta suorittamat yksityistapaturmavakuutusten vakuutusmaksut katsottiin peiteltyiksi osingonjaoksi siltä osin kuin ne ylittivät yhtiölle tulevan kuolemantapauskorvauksen maksuosuuden. Merkitystä on myös sillä, miten yhtiön omistus on jakautunut. Esimerkiksi yhden omistajan yhtiössä osakkaan saamia epätavanomaisia etuja käsitellään helpommin peiteltyinä osinkona. Samanlainen on tilanne yhtiössä, jossa omistus on harvojen omistajien tai esim. saman suvun jäsenten käsissä. Epätavallisuus voi ilmetä myös palkanmaksun ajankohdassa. Työnantaja voi maksaa palkan esim. pitemmältä ajalta jälkikäteen. Intressiyhteystilanteissa palkanmaksun viivyttäminen, ellei se johdu maksukyvyttömyydestä, voi olla merkki siitä, ettei suoritusta ole tarkoitettukaan palkaksi. Peiteltyiksi osingonjaoksi katsotaan siten helpommin jälkeempään sovittu ja suoritettu hyvitys kuin aiempaan sopimukseen perustuvat sinänsä samansuuruiset palkat. Jälkikäteen tapahtunut palkanmaksu on kuitenkin vain yksi olettamus peiteltyyn osingonjaon puolesta eikä sitä tule soveltaa ehdottomana sääntönä. Suoritusta arvosteltaessa on merkitystä myös sillä, mitä etua ovat saaneet työntekijät, jotka eivät ole osakkaita (HE 26/1998).

Jos kaikille työntekijöille osakkuusasemasta riippumatta on järjestetty palkaksi katsottavia etuja, myös epätavallisia, ne on osakastyöntekijällekin annettuina katsottava palkaksi. Esimerkkinä tällaisesta edusta on yhtiön omistaman vapaa-ajan kiinteistön käyttö silloin, kun yhtiössä on paljon henkilökuntaa ja kun tämä etu on samoilla ehdoilla kaikkien henkilökuntaan kuuluvien ja kaikkien osakkaiden käytettävissä. Osakasta ei voida pelkästään osakkuusasemansa perusteella asettaa muita yhtiön työntekijöitä huonompaan asemaan. Kohtuullisuusarvioinnin piiriin kuuluvat myös osakastyöntekijöiden saamat eläke-edut ja niiden järjestämisestä aiheutuvat vakuutusmaksut esim. KHO 1983/1094. Ratkaisussa osakeyhtiön toimitusjohtajan, joka oli yhtiön pääosakas, ei katsottu saavan peiteltyinä osingonjakona pidettävää etua siitä, että yhtiö maksoi vakuutusmaksut hänelle otetusta TEL:n mukaisen lisäeläkevakuutuksen jatkovakuutuksesta. Maksut olivat taannehtivuuden vuoksi suurehkoja, mutta niitä ei pidetty peiteltyinä osingonjakona, kun otettiin huomioon eläkevakuutuksen nojalla satavan eläkkeen luonne, yhtiön muiden johtavassa asemassa olevien toimihenkilöiden eläkevakuutusturvan samanaikainen järjestäminen ja se, että suoritettuun kertamaksuun sisältyi vakuutusmaksuja usealta vuodelta. Johta-

jaosakkaiden eläkevakuutusmaksujen verotuskohteluun voivat vaikuttaa myös yleiset vähennyskelpoisuussäännökset. Eläkevakuutusmaksuista säädetään EVL 8.1 §:ssä. Osakeyhtiö voi ottaa työntekijän asemassa olevalle osakkaalleen henkivakuutukset ja suorittaa vakuutuksen ottajana vakuutusmaksut. Työnantajan maksaman säästöhenkivakuutuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut ovat kokonaan työntekijän veronalaista ansiotuloa (TVL 68.1 §).

Kun on kyse osakkaan asemassa olevan palkansaajan vakuutusmaksuista, verotusta toimitettaessa joudutaan tutkimaan, kaikki verovelvollisen saamat edut huomioon ottaen, onko sovellettava VML 29 §:ää. Yleensä säännöksen soveltaminen on merkinnyt kahdenkertaista verotusta. Jos ylipalkkana pidettävä henkivakuutusmaksu on TVL 68.1 §:n nojalla luettu osakastyöntekijän veronalaiseksi ansiotuloksi, kahdenkertainen verotus toteutuu siten, että vakuutusmaksun vähennyskelpoisuus yhtiön verotuksessa on eväTTY VML 29 §:n nojalla. Veroseuraamukseen on voinut vaikuttaa myös peiteltyyn osinkoon liittyvä yhtiöveron hyvitys. KHO 1995/4006 ratkaisussa, kun edunsaajina olivat B ja hänen kuoltua ennen vakuutuksen päättymistä hänen omaisensa, A Oy ei ollut siirtäessään vakuutuksen X Oy:lle korvauksetta luopunut osakkaansa B:n hyväksi taloudellisesta edusta siten, että A Oy:n olisi katsottava jakaneen peiteltyä osinkoa. Kohtuullisena pidettävä kokonaispalkkaus voi muodostua kiinteän palkan lisäksi myös yhtiön voittoon sidotusta tantieemista (KHO 1973/1156) tantieemia ei pidetty peiteltyinä osinkona ja 1975/3951, tantieemia pidettiin peiteltyinä osinkona). Kun tantieemia suoritetaan saman perusteen mukaan, esim. tietyssä prosentiosuutena voitosta, saattaa tantieemin määrä nousta voiton kasvaessa huomattavaksi. Ilmeistä on, että VML 29 §:n nojalla voidaan puuttua tälläkin tavoin kohtuullisen tason yli kasvaneisiin tantieemiin ja vastaaviin palkkoihin, joskin vanhan laskentaperusteen noudattaminen lisännee varovaisuutta peiteltyksi osingonjaoksi. Yksiselitteisen vastauksen antaminen kysymykseen, miten suuri saa enintään olla osakkaalle maksettava palkka, ettei sitä pidettäisi osakkaan peiteltyinä osinkona, ei ole Verohallituksen muistion mukaan mahdollista. Ratkaisu riippuu yhtiön toimialasta ja suuruudesta, osakkaan toiminnasta yhtiön hyväksi, kilpaillevien yritysten palkkatasosta jne. Arvioinnissa on kuitenkin ollut tärkeintä, ettei sellaiselle osakkaalle tai tämän omaiselle makseta palkkaa, joka ei tee mitään yrityksessä. Yrityksessä satunnaisesti avustavalle ei myöskään makseta säännöllistä palkkaa. Liikapalkaksi katsottavat erät eivät ole yhtiön verotuksessa vähennyskelpoisia. Vastaavasti liikapalkka ja muut peiteltyksi osingonjaoksi katsottavat hyvityserät ovat osakkaalle veronalaista tuloa. Tällaiset erät tulevat osakkaan tuloon lisättäväksi jälkiverotuksin, mikäli hän ei ole ilmoittanut niitä aikanaan veroilmoituksessaan (Tikka ym. 2007).

Osakeyhtiö voi suorittaa osakkaalleen hyvityksiä myös työsuhteeseen liittymättömistä palveluista. Osakas voi esim. antaa takaussitoumuksen yhtiön veloista, jolloin tulee esille kysymys, voidaanko takausprovision maksaminen osakkaalle hyväksyä. Oikeuskäytäntö antaa tukea sille, että provisiositoumuksen perusteella maksettu määrältään kohtuullinen provisio on yhtiön verotuksessa vähennyskelpoinen meno (KHO 1967/5287). Vertailuperusteena voitaneen käyttää liikepankkien vastaavista palveluista perimää korvausta. Peitelty osingonjako voi tapahtua myös siinä muodossa, että osakeyhtiö ostaa pääosakkaaltaan tämän omistaman hyödykkeen ylihintaan. Osakasta verotetaan tällöin osingonluonteisesta tulosta, joka määräytyy yhtiön suorittaman hinnan ja käyvän arvon erotuksesta. (KHO 1975/2135). On ilmeistä, ettei peiteltyyn osingon osuuteen voida soveltaa sitä hankintameno-olettamaa, joka muutoin TVL 46.1 §:n nojalla luovutusvoittoa laskettaessa mahdollisesti vähennetään luovutetun hyödykkeen luovutushinnasta. Käyvän arvon osoittaminen saattaa olla hankalaa esim. pörssissä tai meklarilistalla noteeraamattomat liikeosakeyhtiöiden osakkeet, joiden käypää arvoa ei voida osoittaa vastaavia hyödykkeitä koskevilla vertailukauppahinnoilla. Käypää arvoa koskevan näytön esittämiseen on sen vuoksi syytä varautua erityisesti niissä tilanteissa, joissa osakkeiden siirtohinta ylittää niiden varallisuusverotusarvon. Jokin merkitys näytön esittämisessä lienee esim. osakkeiden tavoitearvoilla ja matemaattisella arvolla, jotka ovat osakkeiden verotusarvon laskennan osatekijöitä ja jotka usein ylittävät osakkeiden varallisuusverotusarvon. Yhtiön verotuksessa oikaisu tehtäneen siten, ettei yhtiön maksamaa ylihintaa hyväksytä vähennyskelpoiseksi menoksi. Jos kysymyksessä on esim. poistokelpoinen käyttöomaisuushyödyke, alennetaan ylihinnan määrällä poistojen perusteena olevaa hankintamenoa. Jos ylihinta on aktivoitu, lisätään jälkiverotustilanteissa vuosittain yhtiön tuloon ylihinnasta poistoina kuluiksi kirjattu määrä. Kun taas kysymyksessä ovat ylihintaan ostetut käyttöomaisuudeksi kirjatut osakkeet on mahdollisessa myöhemmässä edelleen luovutuksessa osakkeiden hankintamenoa pidettävä vain ostohetken käypää arvoa. Ylihintaan ostetut käyttöomaisuusosakkeet eivät vielä hankintavuonna pienennä yhtiön tulosta, joten peiteltyä osinkona pidettävää ylihintaa ei lisätä oston perusteella yhtiön tuloon (KHO 1997/28). Vastaavasti, kun kiinteistö on ostettu ylihintaan osakkaalta, yhtiön tuloon ei lisätä ylihintaa sellaisenaan, vaan ainoastaan liian suurena tehty poisto (KHO 1998/98) (Kukkonen 2004: 309–313).

3.3.5. Jako ansio- ja pääomatulo-osinkoihin

Julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadusta osingosta on luonnolliselle henkilölle ja kuolinpesälle 70 % pääomatuloa ja 30 % verovapaata tuloa (TVL 33a.1 §). Osinkoa

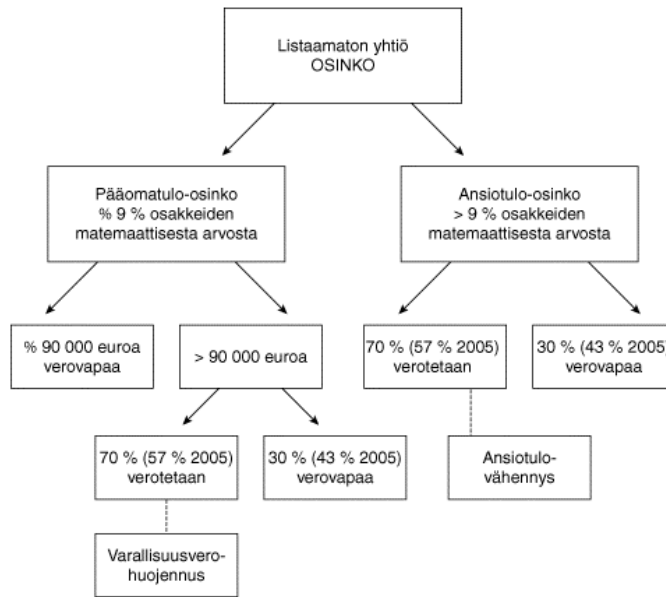
pidetään pääomatulona yhtiön nettovarallisuudesta riippumatta. Laskennallisesti pörssi-yhtiön ja osakkeenomistajan kokonaisverorasitus muodostuu 40,50 %:ksi ($26/100 \times 100 + 28/100 \times 70/100 \times 74$). Tämä merkitsee aikaisempaan tilanteeseen verrattuna verotason nousua, sillä jaetun voiton kokonaisverorasitus oli 29 % ennen vuotta 2005. Julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadulla osingolla tarkoitetaan sellaisesta yhtiöstä saatua osinkoa, jonka osakkeet ovat arvopaperimarkkinallain (495/89) 1:3:ssä tarkoitetun julkisen kaupankäynnin kohteena tai muulla säännellyllä ja viranomaisen valvonnassa olevalla markkinalla kaupankäynnin kohteena Suomessa tai *ulkomailla* (TVL 33a.2 §). Säännös soveltuu pörssin Päälistan lisäksi myös muilla listoilla noteerattuihin yhtiöihin. *Listamattomasta* yhtiöstä saatu osinko jaetaan luonnollisen henkilön ja kuolinpesän verotuksessa pääomatuloon ja ansiotuloon. Jako tapahtuu yhtiön nettovarallisuuteen pohjautuvan osakkeiden matemaattisen arvon perusteella (TVL 33b §). Laskentaprosenttina on 9. Nettovarallisuuslaskennan perusteella pääomatuloksi katsottavan osingon verokohtelu jakaantuu eri haarakkeisiin. Osinkoja koskee tiettyyn rajaan täysi verovapaus. Pääomatulo-osingon verovapauden rajana on 90 000 euroa. Raja on henkilökohtainen eikä yhtiökohtainen. Esim. puoliset voivat saada omistamistaan osakkeista pääomatulo-osinkona käsiteltäviä osinkoja verovapaasti yhteensä 180 000 euroa. Tämä luo paineen hajauttaa osakeomistusta perheen piirissä. Verovelvollisen eri yhtiöistä saamat 9 %:n vuotuisen tuoton puitteissa jaetut osingot lasketaan yhteen. Siltä osin kuin laskennassa huomioon otettavat pääomatulo-osingot jäävät alle 90 000 euron, osingot eivät ole veronalaista tuloa. Nettovarallisuuslaskennan perusteella pääomatuloksi katsottavan osingon verokohtelu jakaantuu eri haarakkeisiin. Osinkoja koskee tiettyyn rajaan täysi verovapaus. Verovelvollisen pääomatulo-osingot, jotka ylittävät 90 000 euron rajan ovat 70 %:n osalta pääomatuloa ja 30 %:n osalta verovapaata tuloa. Pääomatuloksi katsottavan osingon määrä on 200 000 euroa. Tästä verovapaa osa on 90 000 euroa (Andersson ym. 2005: 132–133).

Esimerkki 3. Veron laskeminen

Osakkeenomistajan vero: $28/100 \times 70/100 \times (200\,000 - 90\,000) = 12\,560$ euroa. Yhtiön voitto, josta on voitu jakaa 200 000 euron osinko, on 270 270 euroa. Yhtiön vero: $26/100 \times 270\,270 = 70\,270$. Verot yhteensä: $70\,270 + 21\,560 = 91\,830$ euroa.

Määritettäessä osingon pääomatulo-osuutta on laskentaperusteena osakkeiden *matemaattinen* arvo. Yhtiön nettovarallisuuden ja sen perusteella määrättävän osakkeen matemaattisen arvon laskemisesta säädetään VAL 9 §:ssä. Yhtiön nettovarallisuus saadaan vähentämällä yhtiön varoista sen velat. Osakkeen matemaattinen arvo saadaan jakamalla nettovarallisuuden määrä yhtiön ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä

(VAL 9 §). Pääomatulo-osuuden laskennassa tehdään lisäksi erinäisiä osakaskohtaisia oikaisuja. Jos osakas, jota ei pidetä yhtiöön työsuhteessa olevana, on verovuonna käyttänyt omana tai perheensä asuntona yhtiön varoihin kuuluvaa asuntoa, asunnon arvo vähennetään hänen osakkeidensa arvosta pääomatulo-osuutta laskettaessa (TVL 33b.3 §). Elinkeinotoimintaa harjoittavan osakeyhtiön osakkaan ja hänen perheenjäsenensä ottama, yhtiön varoihin kuuluva osakaslaina vähennetään hänen osakkeidensa matemaattisesta arvosta, jos osakas yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa omistaa vähintään 10 prosenttia yhtiön osakkeista tai heillä on vastaava osuus yhtiön kaikkien osakkeiden tuomasta äänimäärästä (TVL 33b.4 §). Osakkeiden matemaattiselle arvolle lasketun 9 %:n tuoton ylittävältä osalta osinkoa käsitellään ansiotulona. Tähänkin osuuteen sovelletaan 70/30-sääntöä, jonka mukaan 70 % osingosta verotetaan ansiotulona ja 30 % on verovapaata tuloa. Ansiotulo-osinkoon kohdistuu osittainen kahdenkertainen verotus. Verotuksen kahdenkertaisuus voidaan yhtiössä työskentelevän osakkaan osalta välttää siten, että yhtiö maksaa siinä työskentelevälle osakkeenomistajalle palkkaa. Palkkaan ei kohdistu kahdenkertaista verotusta, sillä enintään työn arvoa vastaava palkka on yhtiölle vähennyskelpoista menoa. Pienten ansiotulo-osinkojen verotusta lievennetään myös siten, että kunnallinen ansiotulovähennys myönnetään myös ansiotulona verotettavan osinkotulon perusteella (TVL 105a §). Osingon lukeminen ansiotulovähennyksen piiriin ei edellytä sitä, että osingonsaaja työskentelee yhtiössä. Listaamattomistakin yhtiöstä saatujen osinkojen osalta sovelletaan vuodelta 2005 toimitettavassa verotuksessa siirtymäsäännöstä, jonka mukaan luonnollisten henkilöiden osingosta on 70/30-säännön sijasta veronalaista 57 % ja verovapaata 43 %. Listaamattomasta yhtiöstä saatu osinko voi käsittää kolme verovapaata osaa: pääomatulo-osingon 90 000 euron kokonaan verovapaa osa, ylime-nevän pääomatulo-osingon 30 %:n verovapaa osa ja ansiotulo-osingon 30 %:n verovapaa osa. Listaamattomasta yhtiöstä saadun osingon verokohtelua voidaan havainnollistaa oheisella kuviolla (Niskakangas ym. 2004: 44–49).

Kuvio 4. Listaamattomasta yhtiöstä saadun osingon verokohtelu

3.4. Osakeyhtiön ja osakkaan väliset varallisuuden siirrot

Velkojainsuojaperiaatteen mukaan osakkeenomistajat eivät saa vapaasti ryhtyä yhtiön varallisuuteen esimerkiksi siirtämällä yhtiön likvidejä varoja itselleen tai ottamalla yhtiölle kuuluvaa omaisuutta henkilökohtaiseen käyttöönsä. Varojen käyttöä koskevat rajoitukset perustuvat OYL 12 luvun 1 ja 2 §:n varojenjako säännöksiensä ohella OYL 1 luvun 1 §:n 2 momentissa lausuttuun periaatteeseen; osakkeenomistajat eivät ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön velvoitteista, vaan osakeyhtiö muodostaa osakkaista erillisen varallisuuspiirin ja itsenäisen oikeussubjektin. Oman pääoman jakaminen sidotun ja vapaaseen omaan pääomaan korostaa velkojainsuojaa. Sidotun pääoman on katsottu viime kädessä turvaavan velkojain saatavien takaisinmaksua, koska sidotun pääoman palauttaminen osakkeenomistajille ilman velkojien suostumusta olisi vastoin rajoitetun vastuun yhtiöiden kohdalla omaksuttua riskinjako osakkeenomistajan ja velkojan välillä. Osakeyhtiölain mukaan sallittuja tapoja jakaa yhtiön varoja ovat voitonjako (osinko), varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääoman alentaminen, omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen sekä varojen jakaminen yhtiön purkamisen yhteydessä. Voittoa voidaan jakaa ja omia osakkeita hankkia ainoastaan yhtiön toiminnan tuottamalla ylijäämällä, ts. voitonjakokelpoisilla varoilla, tai jakamalla sijoitetun vapaan oman pääoman rahastossa olevaa varallisuutta. Muissa

tilanteissa, jolloin jaettavaksi tulee myös sidottua pääomaa, on noudatettava kutakin tilannetta koskevia erityissäännöksiä. Yhtiön toiminnan aikana ensisijainen tapa jakaa osakeyhtiön varoja yhtiön osakkeenomistajille on voitonjako. Muita jakotapoja voidaan pitää poikkeuksina. Lain vastaisesti yhtiön varoja saaneen on palautettava varat korkoineen, ja lisäksi laittomaan varojenjako on osallistuneiden on korvattava palautuksessa mahdollisesti syntynyt vajuus. Säännösten rikkomisesta seuraa myös rangaistus (Villa 2002: 194–195).

Varojen siirtoon osakeyhtiöstä osakkaille yhtiön toiminnan aikana ei sovelleta EVL 51b §:n säännöstä. Näitä tilanteita arvioidaan VML 29 §:n pohjalta, joka merkitsee sitä, että osakeyhtiössä alimpana hyväksyttävänä siirtohintana pidetään ”kohtuullista” tai ”tavalista” arvoa, joka käytännössä on verrattavissa käypään arvoon. Osakeyhtiön purkauksessa sovelletaan EVL 51d §:n säännöstä, joka myös rakentuu käyvän arvon periaatteelle. Eräissä tilanteissa saattaa EVL 51b §:llä olla kuitenkin merkitystä eräänlaisena alimman hyväksyttävän siirtohinnan osoittajana. Kysymykseen tulevat lähinnä tilanteet, joissa VML 28 ja 29 §:n säännöksiä ei voida soveltaa. KHO:n ratkaisussa 1977/1076 sovellettiin silloista yksityiskäyttönottosäännöstä (EVL 51.3.§), kun osakeyhtiö oli luovuttanut uuden tytäryhtiön toimialaan liittyvän tavaravaraston kirjanpitoarvosta yhtiöille ja lopettanut itse vastaavan tavarakaupan. Yksityiskäyttönottosäännöksen mukaista alkuperäistä hankintamenoa ei kuitenkaan ole hyväksytty kaikissa tapauksissa siirtohinnaksi osakeyhtiöltä tytäryhtiölle tapahtuvissa luovutuksissa, sillä näitä tapauksia arvioidaan myös veron kiertämistä koskevan VML 28 §:n soveltamisedellytysten kannalta. Esimerkiksi KHO 1983/4660, jossa käypää arvoa sovellettiin, kun pankki luovutti sijoitusomaisuuskiinteistön tytäryhtiön asemassa olevalle asunto-osakeyhtiölle. KHO:n ratkaisulla 1977/1076 voitaneen edelleen katsoa olevan ohjaavaa merkitystä siitä huolimatta, että yksityiskäyttönottosäännöksen sanamuoto on muuttunut ja että osakeyhtiön purkamisessa on siirrytty käyvän arvon soveltamiseen (EVL 51d §). Tapauksessa oy A aikoi siirtää perustettavalle oy B:lle lääkealan tavaroiden kaupan. Tavaravaraston A aikoi luovuttaa B:lle kirjanpitoarvosta, joka vastasi noin puolta varaston alkuperäisestä hankintamenosta. Verotuksessa A:n tuloksi oli luettava varaston alku-peräinen hankintameno tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta (Tikka ym. 2007).

3.4.1. Varojen sijoittaminen yhtiöön

Osakeyhtiön perustamisvaiheessa osakas voi sijoittaa yhtiöön osakepääomaa. Jos halutaan, että osa osakkeen merkintähinnasta merkitään sijoitetun vapaan oman

pääoman rahastoon osakepääoman sijasta, se on erikseen määrättävä perustamis- sopimuksessa. Tätä määräystä koskeva ehto voidaan ottaa myös yhtiöjärjestykseen. Yksityisen osakepääoman tulee olla vähintään 2500 euroa (OYL 1:3.1). Vähimmäispääoma-säännöstä ei sovelleta ennen 1.9.2006 rekisteröityyn yhtiöön, jonka osakepääoma on tätä alhaisempi. Tällainen yhtiö ei kuitenkaan saa päättää alentaa osakepääomaansa, jos se alentamisen jälkeen olisi alle 2500 euroa. Julkisen osakeyhtiön osakepääoman tulee olla vähintään 80 000 euroa. Kun yksityinen osakeyhtiö muutetaan julkiseksi, on osakepääoman korotus ilmoitettava rekisteröitäväksi viimeistään muutosilmoituksen yhteydessä, ellei osakepääoma ennestään täytä mainittua vaatimusta. Rahassa maksettava osakkeiden merkintähinta tulee aina suorittaa yhtiön pankkitilille (OYL 2:5). Yhtiön perustamisen yhteydessä saatetaan sopia, että merkintähinta maksetaan rahan sijasta kokonaan tai osittain muulla omaisuudella. Tällaista rahan sijasta kokonaan luovutettavaa omaisuutta kutsutaan apportiksi. Apporttisääntelyn tarkoituksena on suojata osakkeenomistajia ja velkojia turvaamalla täysi maksu osakkeesta yhtiölle. Apporttiomaisuutena voidaan käyttää kaikkia sellaisia aineellisia tai aineettomia hyödykkeitä, joilla on varallisuusarvoa ja jotka voidaan merkitä yhtiön taseeseen varoiksi. Apporttiomaisuudella on oltava taloudellista arvoa vastaanottavalle yhtiölle ja sen on oltava yhtiön toiminnalle tarpeellista ja hyödyllistä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kiinteistöt, kalusto, koneet, osakkeet ja muut arvopaperit sekä patentti- ja tavaramerkkioikeudet. Työsuorituksesta tai palvelusta tehty sitoumus ei voi olla apporttiomaisuutta.(OYL 2:6.1). Yhtiön näkökulmasta apporttiomaisuuden käyvän arvon tulee kattaa omaisuudella saatavien osakkeiden merkintähinta tai osa siitä, jos osa maksetaan rahassa (vrt KKO 2001:35). Yhtiöoikeudellisesti ei ole estettä sille, että apporttiomaisuus todelliselta arvoltaan ylittää osakkeista maksettavan määrän (Mähönen ym. 2006: 61–71).

Osakeyhtiön osakas voi sijoittaa yhtiöön antamalla yhtiölle lainan. Osakkaiden yhtiölle antamia lainoja käsitellään yleensä yhtiön velkana ja niille maksettuja korkoja pidetään vastaavasti vähennyskelpoisina. Joskus osakkaiden antamat lainat ovat ehdoiltaan rinnastettavissa omana pääomana tehtyyn rahastosuoritukseen. Jos laina on irtisanomaton, kysymyksessä on pikemminkin oman kuin vieraan pääoman ehdoilla tapahtuva sijoitus. Tällaiselle lainalle maksettu korko ei ole velan korkoa, vaan se jää verotuksessa vähentämättä. Vaikka lainaan liittyisikin jonkinlainen maksuaikamääräys, saatavat oman pääoman piirteet olla silti niin selviä, että koron vähennyskelpoisuuden epäminen on perusteltua. Yhtiön ottamaan lainaan tai liikkeeseen laskettavaan joukko- velkakirjalainaan (vaihtovelkakirjalaina), voidaan liittää myös optio-oikeus. Myös olemassa oleva velka voidaan muuntaa vaihtovelkakirjalainaksi. Vaihtovelkakirjalainan

ehtojen mukaan velkojalla on oikeus merkitä osakkeita ja kuitata laina-saatavalla osake-merkintävelkaa ennalta sovittujen ehtojen mukaisesti (OYL 10:1.2). Mahdollista on laskea liikkeelle myös ns. pakollinen vaihtovelkakirja, jolloin siihen liittyy velvollisuus vaihtaa laina yhtiön osakkeisiin tietyn ajan tai tiettyjen edellytysten toteuduttua (Tikka ym. 2007).

Yhtiökokouksen päätöksellä yhtiön osakkeiden määrää voidaan muuttaa toteuttamalla osakeanti, jossa uusia osakkeita annetaan osakkeenomistajien tai jonkin muun tahon merkittäväksi. Osakeannilla tarkoitetaan sekä uusien osakkeiden antamista että yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden luovuttamista. Osakeanti voidaan toteuttaa kahdella tavalla, joko maksullisena osakeantina, jossa osakkeita annetaan merkittäväksi vastikkeellisesti tai maksuttomana osakeantina, jossa osakkeita annetaan vastikkeetta. Maksullisessa osakeannissa osakkeista maksettava merkintähinta kirjataan osakepääomaan, jolle sitä osakeantipäätöksessä ole määrätty kokonaan tai osittain merkittäväksi sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Yhtiön osakkeenomistajilla on sekä maksullisessa että maksuttomassa osakeannissa merkintäetuoikeus annettaviin uusiin osakkeisiin samassa suhteessa kuin he ennestään omistavat yhtiön osakkeita. Määräenemmistö-päätöksellä voidaan toteuttaa suunnattu osakeanti, jossa osakkeita annetaan yhtiön ulkopuolisille tai muussa kuin aikaisemman omistuksen suhteessa osakkeenomistajille. Tämä on kuitenkin mahdollista vain, jos poikkeamiseen on yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Yhtiökokouksen päätöksellä voidaan myös valtuuttaa hallitus päättämään osakeannista kokonaan tai joiltakin osin. Yhtiökokouksen tulee tällöin määrätä annettavien osakkeiden enimmäismäärä osakelajeittain. Muuten hallitus voi valtuutuksen nojalla päättää osakeannista joka suhteessa samalla tavoin kuin yhtiökokouskin voisi siitä päättää. Osakeyhtiölain olettasäännöksen mukaan uuden osakkeen merkintä-hinta merkitään kokonaisuudessaan osakepääomaan, ellei toisin ole päätetty. Merkintähinta voidaan kuitenkin joko kokonaan tai osittain merkitä myös vapaaseen omaan pääomaan, sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Yhtiössä tulee aina olla lain mukaista vähimmäisosakepääomaa vastaava osakepääoma (Tikka yms. 2007).

3.4.2. Omaisuuden ottaminen yhtiöstä

Osakeyhtiön varojen käyttö muuhun kuin yhtiön tarkoituksen toteuttamiseksi on osakeyhtiölaissa rajoitettu. Tämä johtuu siitä, että yhtiössä osakkaat eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön velvoitteista vaan niistä vastaa yhtiö. Tästä johtuen omistajat eivät voi vapaasti ottaa käyttöönsä yhtiön varoja ja siten vaarantaa velkojien oikeuksia. Kyseessä on aina laitton jako, mikäli osakeyhtiön varoja jaetaan

osakkeenomistajille vastoin osakeyhtiölain säännöksiä. Osakeyhtiön pääoman *pysyvyys* on yksi osakeyhtiöoikeuden peruseriaateista. Tämän vuoksi yhtiön pääoma jakautuu sidottuun omaan pääomaan ja vapaaseen pääomaan. Osakepääoma ja eräät laissa mainitut rahastot ovat yhtiön sidottua omaa pääomaa, jonka käyttömahdollisuudet on tarkoin säännelty laissa (OYL 13 luku). Yhtiön toiminnan aikana sidottua omaa pääomaa saa yleensä maksaa takaisin osakkeenomistajille ainoastaan velkojien-suojamenettelyä noudattaen (OYL 14:2). Yhtiön purkamisen yhteydessä saadaan sidottu oma pääoma maksaa takaisin osakkeenomistajille sen jälkeen, kun kaikki yhtiön velat on maksettu (OYL 20 luku). Laillisena varojenjako tapana pidetään myös omien osakkeiden hankintaa (OYL 15 luku). Voitonjako tarkoittaa yhtiön toiminnasta syntyneen ylijäämän jakamista kokonaan tai osittain osakkeenomistajille vastikkeetta. Osingonjaon ohella yhtiön varoja voidaan jakaa osakkeenomistajille pääoman palautuksena ja omia osakkeita hankkimalla (OYL 13:1). Varojen jakamista on helpotettu siten, että jako on mahdollista myös muun kuin päättyneeltä tilikaudelta vahvistetun taseen perusteella. Vapaan oman pääoman määrä muodostaa jaettavan enimmäismäärän (OYL 13:5). Varojenjaon lisäedellytyksenä on, ettei yhtiötä uhkaa varojen jakamisen jälkeen maksukyvyttömyys. (OYL 13:2). Tarkoituksena on varmistaa, että yhtiö säilyttää toimintaedellytyksensä, mikä on yhtiön varojen jaon kannalta keskeistä. Maksukykyisyyden arvioiminen kuuluu hallituksen yleiseen velvollisuuteen. Jo aiemminkin on katsottu, että yhtiön hallitus ei voi esittää jaettavaksi enempää yhtiön varoja kuin yhtiön maksukyvyyn kannalta on perusteltua (Siikarla 2006: 229–231).

Pienosakeyhtiö voi myydä liikesubstanssiaan myös osakkaalleen. Tässä tilanteessa syntyy ongelmia, jos omaisuuskaupassa ei käytetä normaalia hintatasoa. Yhtiön ja omistajan välisen kaupan yli- tai alihintaisuus saattaa vaikuttaa yhtiön luovutushinnan ja hankintamenon määrittämiseen. Normaalisti yhtiön ja osakkaan välisissä luovutuksissa realisoituu osakkaan saaman edun kautta VML 29 § eli peitelty osingon verotus. Pykälän soveltaminen johtaa yli- tai alihinnan korjaamiseen ja peitelty osingon verotukseen edellyttäen, että verotusetu siirtyy yhtiöstä osakkaalle. Osakeyhtiön myymän hyödykkeen hinnaksi tulee siten sen käypä arvo. Jos yhtiö myy omaisuutta osakkaalle alihintaan, käyvän arvon ja perityn hinnan erotus lisätään yhtiön luovutushintaan. Ylihintaan ostetun omaisuuden osalta käyvän arvon ylittävä osa katsotaan peiteltyksi osingoksi eikä hankintamenoksi. Hankintameno lasketaan peitelty osinkona verotettu koko tulo ei pelkästään vero. Siltä osin kuin peitelty osinkoa ei lisätä osakkaan tuloon, siirretyn hyödykkeen hankintamenoksi katsottaneen vain hyödykkeestä tosiasiallisesti maksettu hinta. Osakeyhtiön omistajayrittäjä voi vaikuttaa yhtiönsä ja osakkeidensa arvoon myymällä alihintaan jonkin omistamansa hyödykkeen. Kiinteistön tai osakkeiden luo-

vutus lisää yhtiön nettovarallisuutta. Yhdenmiehenyhtiössä koko saatava yhtiön arvonnousu tulee osakkaan itsensä hyväksi. Alihintaisen luovutuksen suhteen syntyy kysymys, hyväksytäänkö se tuloverotuksessa vai ei. Periaatteessa tilanteeseen voisi tulla mukaan myös lahjaverotus. Vaihtoehtoiset hankintamenotaso lienevät alihintaisen substanssikaupan tilanteessa lähinnä alkuperäinen hankintameno tai käypä arvo (Kukkonen 2004: 543–545).

3.4.3. Yhtiön ja osakkaan väliset oikeustoimet

Osakepääoman alentamisen tarkoituksena voi olla osakepääoman jakaminen, osakepääoman alentaminen varojen siirtämiseksi vapaan oman pääoman rahastoon tai osakepääoman käyttäminen sellaisen tappion välittömään kattamiseen, johon vapaa oma pääoma ei riitä (OYL 14:1.1). Luvan osakepääoman alentamiseen antaa kaupparekisteriviranomainen. Osakepääomaa ei voida alentaa osakeyhtiölaissa säädettyä vähimmäisosakepääomaa, ts. julkisen osakeyhtiön osalta 80 000 euroa ja yksityisen osakeyhtiön osalta 2 500 euroa, pienemmäksi. Osakepääoman alentamispäätöksestä on käytävä ilmi se määrä, jolla osakepääomaa alennetaan, sekä tarkoitus, johon alentamismäärä käytetään (OYL 14:1.2). Päätöksessä voidaan määritellä myös alentamisen enimmäismäärä, mikä saattaa olla tarpeen, jos esim. hankitaan omia osakkeita osakepääomalla tai jos palautetaan osakepääomaa osakkeenomistajille. Viimeksi mainitussa tapauksessa voi olla luontevaa määritellä palautus osakkeelle tulevana rahamääränä. Osakepääomaa voidaan joko jakaa suoraan varojenjakona tai siirtää ensiksi vapaaseen omaan pääomaan. OYL 8:2 §:n mukaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkitään myös se määrä, jolla osakepääoma alennetaan ja jota ei käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto voidaan jakaa osakkeenomistajalle OYL 13 luvun määräysten mukaisesti kuten osinko siinä missä mikä tahansa muu vapaan oman pääoman rahasto, jonka jakamista ei ole yhtiöjärjestysmääräyksellä rajoitettu (Tikka yms. 2007).

Yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta, lunastamisesta ja pantiksi ottamisesta säädetään samassa luvussa. Hankkimisen ja lunastamisen käsitteet on määritelty uudelleen. Aikaisemmin voimassa olevassa laissa lunastaminen tarkoitti sekä pakkoon että vapaaehtoisuuteen perustuvaa omien osakkeiden yhtiölle ottamista. Lunastaminen tapahtui sidotulla tai vapaalla omalla pääomalla. Hankkiminen puolestaan tapahtui ainoastaan tarjouksesta. Hankkimisella tarkoitetaan yleensä pelkästään jakokelpoisilla varoilla tapahtuvaa hankintaa. Hankinta voi tapahtua joko vastikkeellisesti tai vastikkeetta. Käsitteitä selkeytettiin; hankkimisella tarkoitetaan vapaaehtoisuuteen

perustuvaa hankintaa, eli tyypillisesti tilannetta, jossa yhtiö tarjoutuu ostamaan omia osakkeitaan, ja lunastamisella osakkeiden ottamista yhtiölle pakolla. 14 luvussa säädetyn velkojien-suoja-menettelyn noudattaminen määräytyy sen perusteella, aleneeko osakepääoma menettelyn yhteydessä. Voimaanpanolain mukaan ylikurssi- ja vararahaston alentamiseen sovelletaan, mitä osakepääoman alentamisesta säädetään. Päätöksen-tekomenettelyä helpotetaan ja sääntelyä muutenkin yksinkertaistettiin. Muun muassa omien osakkeiden suunnattu hankkiminen sallitaan sekä omien osakkeiden ottaminen pantiksi. Suunnattu hankkiminen vastaa päätöksenteon osalta suunnattua osakeantia. Julkisten osakeyhtiöiden osalta säädettiin osakkeiden yhdistäminen, joka toteutetaan lunastamalla osakkeita. Säännökset sisältävät menettelyn, jolla murto-osaisten osakkeiden syntyminen estetään. Hankinta voidaan lopullisesti toteuttaa vasta velkojien suostumuksen ja osakepääoman alentamisen jälkeen. Jos hankinnan seurauksena yhtiön vapaa oma pääoma muodostuu negatiiviseksi eikä velkojansuojamenettelyä ole noudatettu, on tapahtunut laitton varojenjako. Suunnatulle hankkimiselle on oltava yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Pykälän 5 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava osakkeista maksettava vastike, joka on määrättävä siten, ettei hallitukselle jää harkintavaltaa sen suuruuden osalta. Vastike voidaan määrätä joko tiettyinä rahamäärinä tai suhteessa johonkin hallituksen päätöksenteon ulkopuoliseen tekijään, kuten hankintahetken pörssikurssiin. Jos hallitukselle jää vastikkeen osalta harkintavaltaa, on kysymys valtuutuksesta (HE 109/2005).

Jos vastike on muuta omaisuutta kuin rahaa, on annettava selvitys omaisuuden arvosta. Luonteva esikuva annettavalle selvitykselle löytyy apportiomaisuutta koskevista säännöksistä. On myös mahdollista, ettei osakkeista makseta lainkaan vastiketta. Päätöksessä on mainittava perustelut vastikkeen määrittämiselle ja ne ovat erityisen tärkeitä silloin, kun hankinta tehdään suunnattuna. Pykälän 7 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava, miten päätös vaikuttaa yhtiön omaan pääomaan. Päätöksessä on siten otettava kantaa siihen, käytetäänkö osakepääomaa vai vapaata omaa pääomaa. Osakkeiden myynnistä saadut tulot tulee tilittää osakkeenomistajille. Osakkeiden myynnistä saatavat varat on tilitettävä osakkeenomistajille viivytyksettä. Yhtiön on maksettava myyntihinnalle korkolain 12 §:n mukaista vuotuista viitekorkoa osakkeiden lunastuspäätöksen mukaisesta lunastushetkestä lukien. Koronmaksuvelvollisuuden tarkoituksena on korvata osakkeenomistajille aiheutuva menetys osakkeiden myynnin ja myyntihinnan maksun mahdollisesta viivästyisestä. Korko on maksettava, vaikka osakkeen myyntihinta ylittäisi lunastushetken mukaisen osakkeen arvon. Myynnistä saadut varat on ennen tilitystä osakkeenomistajille pidettävä erillään yhtiön muista varoista yhtiön kirjanpidossa ja talletettava näitä varten avatulle erilliselle pankkitilille.

Tällöin varat eivät kuulu yhtiön konkurssipesään eikä niitä voida ulosmitata yhtiön velasta. Koska varat eivät ole yhtiön varoja, niiden tilittämiseen osakkeenomistajille ei sovelleta varojenjako koskevia määräyksiä. Jakokelpoisten varojen puute tai maksukyvyyn vaarantuminen ei siten estä varojen tilittämistä. (HE 109/2005).

Toisin kuin useimmat luulevat osakeyhtiön selvitystila ei merkitse samaa kuin että yhtiö olisi asetettu konkurssiin. Selvitystila on menettely, jonka avulla yhtiö voidaan purkaa vapaaehtoisesti ja jakaa sen varat. Menettelyllä ei tällöin tarvitse olla mitään tekemistä sen kanssa, että yhtiön omat pääomat olisi syöty päinvastoin, syy voi olla se, että yhtiössä on runsaasti arvokasta varallisuutta. Vapaaehtoisen päätöksen yhtiön selvitystilasta ja purkamisesta tekee OYL 20:3 §:n mukaan yhtiökokous. Päätös edellyttää, että päätöstä kannattavat osakkeenomistajat, joilla on vähintään 2/3 yhtiökokouksessa annetuista äänistä ja edustetuista osakkeista. Selvitystila alkaa, kun sitä koskeva yhtiökokouksen päätös on tehty. OYL 20:13 §:n mukaan selvitysmiesten on laadittava kultakin tilikaudelta tilinpäätös ja toimintakertomus, joka on esitettävä varsinaisen yhtiökokouksen hyväksyttäväksi. Tilinpäätöksen avulla pyritään antamaan kuva siitä, ylittävätkö yhtiön todelliset varat yhtiön velat myös realisaatiotilanteessa, ja kuinka paljon jako-osuutta osakkeenomistajat tai muut edunsaajat tulevat tosiasiallisesti saamaan purun seurauksena. Selvitysmiesten on haettava julkinen haaste yhtiön velkojille. OYL 20:15 §:n 1 momentin mukaan yhtiön velkojille haetun julkisen haasteen määräpäivän jälkeen selvitysmiesten tulee, jakaa yhtiön omaisuus sitten kun kaikki tiedossa olevat velat on maksettu. Osakkeenomistajat saavat yhtiön omaisuuden pääsääntöisesti sen mukaisesti paljonko he omistavat suhteellisesti yhtiön osakkeita. Jos yhtiössä on kaksi osakkeenomistajaa, joista toinen omistaa 65 % ja toinen 35 % yhtiön osakekannasta, yhtiön netto-omaisuus jaetaan purussa vastaavalla tavalla. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että purkutilanteessa omaisuus jaetaankin jollakin muulla tavoin. Tällöin yhtiöjärjestyksessä on yleensä eri osakesarjat esim. A- ja B-sarja. Purussa voidaan todeta, että B-sarjan osakkeenomistajat saavat kaksi kertaa enemmän omaisuutta per osake kuin A-sarjan osakkeet (Siikarla 2006: 306–317).

Hyödykkeet voivat siirtyä verovelvollisen elinkeinotoiminnasta toiseen tulolähteeseen. Kysymyksessä voi olla esim. elinkeinotoimintaa palvelevan kiinteistön siirtyminen henkilökohtaiseen tulolähteeseen. Koska verovelvollisen elinkeinotoiminta muodostaa aina yhden tulolähteen, tulolähdesiirrosta on kysymys vain silloin, kun hyödyke siirretään saman verovelvollisen TVL:n tai MVL:n alaiseen tulolähteeseen. EVL 51a1 § mukaan verovelvollisen elinkeinotulolähteestä toiseen tulolähteeseen siirtämän rahoitus-, vaihto- ja sijoitusomaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi katsotaan alku-

peräinen hankintameno tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta. Käyttöomaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi katsotaan kuitenkin hankintamenoa verotuksessa poistamatta oleva osa. Tämä merkitsee, ettei käyttöomaisuuden poistot palaudu tulolähdesiirrossa. TVL 25 § koskee tulolähdesiirtoja, jossa omaisuus siirretään TVL:n mukaan verotettavaan tulolähteeseen. Hankintamenoa katsotaan tällöin hankintamenoa poistamatta oleva osa tai sitä korkeampi määrä, joka on luettu toisessa tulolähteessä veronalaiseksi luovutushinnaksi. EVL 51b §:n säännöstä ei sovelleta varojen siirtoon osake-yhtiöstä osakkaalle yhtiön toiminnan aikana. Näitä tilanteita arvioidaan VML 29 §:n pohjalta, mikä merkitsee sitä, että osakeyhtiössä alimman hyväksyttävänä siirtohintana pidetään ”kohtuullista” tai ”tavallista” arvoa, joka käytännössä on verrattavissa käypään arvoon. Osakeyhtiön purkautuessa sovelletaan EVL 51d §:n säännöstä, joka myös rakentuu käyvän arvon periaatteelle. Käyvän arvon käyttöönotto henkilöyhtiön ja sen osakkaan välisissä varallisuuden siirroissa lähentää henkilöyhtiön ja sen osakkaan verotusta osakeyhtiön ja sen osakkaan välisten varojen siirron verotukseen. Eräissä tilanteissa EVL 51b §:llä saattaa kuitenkin olla merkitystä eräänlaisena alimman hyväksyttävänä siirtohinnan osoittajana. Kysymykseen tulevat lähinnä tilanteet, joissa VML 28 ja 29 §:n säännöksiä ei voida soveltaa (Tikka 1995: 207–208).

KHO:n ratkaisussa 1977/1076 sovellettiin silloista yksityiskäyttönottosäännöstä (EVL 51.3 §), kun osakeyhtiö oli luovuttanut uuden tytäryhtiön toimialaan liittyvän tavaravaraston kirjanpitoarvosta yhtiölle ja lopettanut itse vastaavan tavarakaupan. Yksityiskäyttönottosäännöksen mukaista alkuperäistä hankintamenoa ei kuitenkaan hyväksytty kaikissa tapauksissa siirtohinnaksi osakeyhtiöltä tytäryhtiölle tapahtuvissa luovutuksissa, sillä näitä tapauksia arvioidaan myös veron kiertämistä koskevan VML 28 §:n soveltamisedellytysten kannalta. Ratkaisulla voitaneen edelleen katsoa olevan ohjaavaa merkitystä huolimatta, että yksityiskäyttönottosäännöksen sanamuoto on muuttunut ja osakeyhtiön purkamisessa on siirrytty käyvän arvon soveltamiseen (EVL 51d §).

3.5. Osakkeiden luovutuksen verotus

Osakeyhtiön osakkeet voidaan luovuttaa myydessä osakkeet, sukupolvenvaihdoksessa, osakkeiden vaihdossa, fuusiossa tai kun yhtiö lopetetaan. Osakeyhtiön myynnissä kaupan kohteena ovat yhtiön omistukseen oikeuttavat osakkeet. Myyntiin sovelletaan TVL:n säännöksiä, jos myyjänä on luonnollinen henkilö tai kuolinpesä tai kun osakkeet

eivät kuulu myyjänä olevan yhtiön liikeomaisuuteen. Tällöin osakkeiden luovutushinnasta vähennetään hankintamenon voiton hankkimisesta aiheutuneiden menojen yhteismäärä

3.5.1. Osakkeiden myynti

Verovuodesta 2005 alkaen vähintään 10 vuotta omistettujen osakkeiden luovutushinnasta saadaan vähentää 40 %, muutoin ns. hankintameno-olettama on 20 %. Lahjaksi tai perinnöksi saatujen osakkeiden hankintamenoiksi voidaan katsoa verotuksessa käytettyä arvoa, jos se on suurempi kuin 40 tai 20 % luovutushinnasta. Myyntikulut eivät ole vähennyskelpoisia sovellettaessa hankintameno-olettamaa. Osakkeiden omistusaika lasketaan yleensä ostopäivästä tai ostajaa sitovasta merkinnästä. Perustajaosakkaan omistusaika lasketaan perustamiskokouksesta, kaupparekisteriin merkitsemisajankohdalla ei ole merkitystä. Osakepääoman korotuksen yhteydessä merkittyjen osakkeiden hankinta-ajankohdaksi katsotaan vanhojen osakkeiden hankinta-ajankohta, jos merkintä on tehty osakeantiehtojen mukaisessa suhteessa vanhojen osakkeiden perusteella. Ylimerkinnän osalta omistusaika lasketaan merkintäajankohdasta. Liikevarallisuuteen kuuluvien osakkeiden kauppaan sovelletaan EVL:n säännöksiä. Omistusajasta riippumatta osakkeiden luovutushinta on kokonaan veronalaista tuloa. Yhteisöjen käyttöomaisuus-osakkeiden luovutusvoitot ovat pääsääntöisesti verovapaita 18.5.2004 jälkeen (EVL 6.1 ja 6b). Osakeyhtiön tappioiden vähennysoikeus katkeaa, jos osakeyhtiön omistus-suhteissa tapahtuu TVL 122.1 tarkoitettu omistajavaihdos muun saannon kuin perinnön tai testamentin vuoksi tappiovuonna tai sen jälkeen. Verovirasto voi myöntää oikeuden tappion vähentämiseen, jos yhtiö tekee hakemuksen ja se on toiminnan jatkumisen kannalta tarpeellinen (TVL 122.2). Myyjän kannattaa etunsa mukaisesti huolehtia ennen osakkeiden myyntiä myynnin jälkeen vähennyskeltottomiksi muuttuvista tappioiden vähentämisestä. Verotettavaa tuloa voidaan kasvattaa mm. purkamalla varauksia ja jättämällä poistot tekemättä. Kauppahinta nousee, kun ostajalle jää säästöön kuluvarastoa. Jotta tappiot voidaan käyttää ennen omistajanvaihdosta, pitää tilikautta muuttaa. Tällöin on tehtävä muutosilmoitus verotuksen toimittavalle verovirastolle (Myrsky 2006: 388–381).

3.5.2. Sukupolvenvaihdos

Sukupolvenvaihdos on yhteiskunnallisestikin merkittävä toimenpide; Euroopan komissio antamassa asiantuntijaraportissa 5.7.2002 kerrotaan, että seuraavan kymmenen vuoden noin kolmannes Euroopan pk-yrityksistä joutuu harkitsemaan

sukupolven-vaihdosta tai omistus pohjan muutosta. Samaan aikaan perheyritysten liitto arvioi, että yli 50 000 yritystä suunnittelee tai toteuttaa sukupolvenvaihdoksen seuraavan kymmenen vuoden aikana. Vaihdoksen arveltiin koskevan noin 500 000 työpaikkaa (Lindgren 2004:528). Sukupolvenvaihdoksessa yrityksen toiminta voidaan siirtää lapselle tai muulle lähisukulaiselle. Siirto voidaan tehdä joko omistajan elinaikana tai hänen kuoltua. Sukupolvenvaihdoksen verotuskysymykset koskevat tulo-, perintö-, lahja-, varainsiirto- ja arvonalisäverotusta. Verotuksen kohteena ovat luopuja, luovutuksen saaja sekä yritys. Sukupolvenvaihdos on yksilöllinen tapahtuma yrityksessä, jonka toteuttamiseen vaikuttavat mm. yrityksen luopujan taloudellisen aseman järjestäminen, toimintaa jatkavan varallisuusasema, kanssaperillisten asema sekä tietenkin verotuskysymykset. Yrittäjän elinaikana sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa monella eri tavalla; esimerkiksi yritysmuodolla on keskeinen merkitys. Yrittäjän kuoleman jälkeen vaihdos tapahtuu perintönä tai testamentilla. Yhtiön luovuttamista jatkajalle voidaan helpottaa suorittamalla järjestelyjä ennen varsinaista sukupolvenvaihdosta. Yhtiössä voi olla kiinteistöjä, osakehuoneistoja, arvopapereita ja paljon rahoitusomaisuutta, jotka eivät ole tarpeellisia varsinaisen liiketoiminnan harjoittamisessa. Käyttökelpoisina keinoina voidaan mainita osingonjako ja EVL 52-52g §:ssä tarkoitettuja yritysjärjestelyjä ennen sukupolvenvaihdosta. Pykälissä mainitut yritysjärjestelyt ovat: *sulautuminen, jakautuminen, liiketoimintasiirto* sekä *osakkeiden vaihto*. Edellä mainituista erityisesti jakautuminen (EVL 52c §) voi tarjota erinomaisia mahdollisuuksia verosuunnittelulle ennen sukupolvenvaihdosta (Mattila 2000: 41–49).

Osinkoa jaetaan vain yleensä määrä, joka on mahdollista jakaa pääomatulona. Tämä näkyy yhtiöissä yleensä jakamattomina voittovaroina. Ennen sukupolvenvaihdosta pitäisi yhtiöstä jakaa jakamattomat voittovarot, koska niistä ei kannata maksaa korotettua kauppahintaa tai lahjaveroa. Ansiotulo-osingon jakaminen on perusteltua silloin, kun osingonsaajien ansiotulot ovat pienet. Jakautumisessa osakeyhtiö purkautuu ilman selvitysmenettelyä ja sen varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle osakeyhtiölle. Yhteisö luovuttaa kaikki tai tiettyyn liiketoiminnan osaan kohdistuvat varat, velat ja varaukset toimintaa jatkavalle yhteisölle. Tällä tavoin luovutettavan yhtiön tasetta voidaan keventää ennen osakkeiden myyntiä tai lahjoittamista. Samalla pienennetään liiketoiminnan jatkajilta perittävää kauppahintaa tai maksettavaksi tulevan lahjaveron määrää. Jakautuva yhtiö voi itse päättää varojensa ja velkojensa jakautumisesta uusien yhtiöiden kesken, koska EVL 52c § ei sisällä tästä erityisiä vaatimuksia. Jakautumista ei pidä kuitenkaan käyttää perusteettomien veroetujen hankkimiseen, sillä EVL 52g §:n perusteella tällaiseen yritysjärjestelyyn voidaan puuttua. Jakautumisen mukaisena verotus ei voida pitää passiivisten voittovarojen irrottamista omaan yhtiöön, josta ne

voidaan jakaa nopeasti pääomatuloverokannalla omistajille. Ennen jakautumista jakautuvan yhtiön varsinaisessa liiketoiminnassa tarpeeton varallisuus siirretään yhtiöön, joka ryhtyy harjoittamaan samalla varallisuudella esimerkiksi sijoitustoimintaa. Yritykseen, jossa sukupolvenvaihdos on tarkoitus tehdä, siirretään vain yritystoiminnan kannalta välttämätön varallisuus. Näin kevennetty yhtiö voidaan myydä tai lahjoittaa jatkajalle lievemmin veroseuraamuksin kuin ennen jakautumista (Koski ym. 2007).

Jotta jakautumista ei tulkittaisi helposti veronkiertoksi, pitää sijoitustoimintaa harjoittavan yrityksen toimintaa jatkaa aktiivisesti. Sijoitustoimintaa harjoittavan yhtiön osakkeita ei pidä myöskään myydä nopeasti. Tärkeää jakautumisessa on erottaa toisistaan jakautuvan yhtiön eri toiminnot ei pelkästään erilaisten varojen erottaminen. Jakautumisessa ja myös sulautumisessa noudatetaan jatkuvuusperiaatetta, joka tarkoittaa, että vastaanottavien yhtiöiden osakkaiden omistusaika lasketaan jakautuvan yhtiön osakkeiden saannosta (EVL 52c.2 §). Tämä mahdollistaa jakautumisen jälkeen tehdyissä osakeluovutuksissa TVL 48.1 §:ssä mainituille lähisukulaisille verovapauden luovutusvoitoista. KHO on ratkaisuisissa 1999/119 ja 1999/3101 tutkinut jakautumista erityisesti veron kiertämisen näkökulmasta. Kyseessä oli tilintarkastus ja asiantuntijapalvelutoimintaa harjoittavat yritykset, joiden tavoitteena oli jakautumisen avulla helpottaa uusien asiantuntijaosakkaiden saamista yhtiöön. Molemmissa tapauksissa oli tarkoitus siirtää pääosa yhtiön varoista sijoitustoimintaa harjoittavaan yhtiöön. KHO sovelsi ratkaisussa 1999/3101 veronkiertosäännöstä (EVL 52g §), koska sijoitustoimintaa harjoittava yritys oli tarkoitus purkaa viimeistään viiden vuoden kuluttua. Toisessa ratkaisussa 1999/119 jakautuminen hyväksyttiin (Myrsky ym. 2006:279–284).

Apuyhtiömallia käytetään yleisesti helpottamaan yrityskaupan rahoitukseen liittyviä vaikeuksia. Tällöin yritystoiminnan jatkajat perustavat yhtiön, joka ostaa sukupolvenvaihdoksen kohteena olevan yhtiön osakekannan. Jos apuyhtiö perustetaan minimipääomalla, se joutuu rahoittamaan osakekaupan lainalla. Kun sukupolvenvaihdoksen kohteena oleva yhtiö maksaa sen osakkeista suoritetun kauppahinnan, tällä tulorahoituksella voidaan hoitaa apuyhtiön lainaa. Ostettu yhtiö voi jakaa myös osinkoa tai konserniavustusta, kun apuyhtiön toiminta on elinkeinotoimintaa. Kun apuyhtiön verotukseen sovelletaan EVL:n säännöksiä, voidaan apuyhtiön katsoa harjoittavan elinkeinotoimintaa jo yrityskauppavuotena. Verovirasto voi myöntää hakemuksesta poikkeusluvan vahvistettujen tappioiden vähentämiselle, kun kyseessä on sukupolvenvaihdokseen liittyvä järjestely (TVL 122.3 §). Muutoin osakekannan myynti apuyhtiölle merkitsisi vahvistettujen tappioiden menettämistä. Osakkeiden ylihintaiseen kauppaan voidaan soveltaa säännöstä peitelystä osingonjaosta (VML 29 §). Edun

saajana kaupassa on myyjä, apuyhtiön osakkaan omainen, mutta verotus kohdistuu apuyhtiön osakkeenomistajaan eli osakkaaseen. Osakkeiden alihintainen myynti voidaan katsoa apuyhtiön osakkaan saamaksi lahjaksi myydyn yhtiön osakkaalta. Alihintaan ostetut osakkeet nostavat apuyhtiön osakkeiden arvoa. Sukupolvenvaihdoksen suoja säännöksiä PerVL 55 ja 56 §:iä ei voida soveltaa alihintaiseen osakekauppaan eikä myöskään suunnattuun osakeantiin (Kukkonen 2004: 549–550).

Osakepääoman korotuksen yhteydessä on mahdollista muuttaa osakeyhtiön omistussuhteita toteuttamalla suunnattu osakeanti. Yhtiökokous voi 2/3 enemmistöpäätöksellä päättää poikettavaksi vanhojen osakkeenomistajien etuoikeudesta merkitä yhtiön osakkeita aikaisemman omistuksensa suhteessa. Uusien osakkeiden merkintäoikeus voidaan antaa esimerkiksi pääosakkaan perilliselle tai vanhat osakkeenomistajat jättävät käyttämättä ensisijaisen merkintäoikeutensa ja merkinnän suorittaa toimintaa jatkava osakas. Uusi omistaja saa osakkeita merkitsemällä yhtiöosuuden yhtiön kaikkiin varoihin. Saatu yhtiöosuuden arvo voi ylittää moninkertaisesti osakkeista maksetun hinnan. Yhtiöosuuden käyvän arvon ja maksetuista osakkeista maksetun merkintähinnan ero on veronalainen lahja (KHO 1984/5470 ja 1987/2859). Lahjan antajiksi katsotaan ne vanhat osakkaat, jotka ovat luopuneet merkintähinta-oikeudestaan. Lahjaverotuksen edellytykset täytynevät vain selvissä tapauksissa, koska käytännössä käyvän arvon määrittäminen on usein vaikeaa (Lindgren 1999:59-63). Yhtiölle kuuluvien osakkeiden luovutus rinnastetaan osakepääomaan korottamiseen uusmerkinnällä. Yhtiö voi hankkia voitonjakokelpoisilla varoilla omia osakkeita osakepääomaa alentamatta (OYL 7:3 §). Hankkimalla yhtiölle vanhojen osakkeenomistajien osakkeet kokonaan tai osittain kasvatetaan uusien osakkeenomistajien yhtiöosuutta. Sukupolvenvaihdokseen liittyvässä omien osakkeiden hankinnassa ei sovelleta VML 29 §:n peiteltyyn osingonjaon verotusta, jos hankintahinta ei ylitä osakkeiden käypää arvoa. Hankintahintaan ei voida soveltaa TVL 49.1 § 3k verovapaussäännöstä perheyhtiössäkään, koska yhtiön ja osakkeenomistajan välillä ei ole fyysistä sukulaisuussuhdetta. Osakkeiden hankinta verotetaan yleensä TVL luovutusvoittojen verottamista koskevien säännösten mukaan, koska se rinnastetaan osakkeiden luovutukseen. Verotuksessa kiinnitetään yleensä huomiota siihen, ettei luopuja saa liian suurta hintaa osakkeistaan. Kun kyseessä on käypää hintaa huomattavasti alempi hinta, olisi mahdollista katsoa muiden osakkaiden saaneen veronalaisen lahjan heidän yhtiöosuuden kasvaessa. Asiasta ei ole oikeuskäytäntöä. Yhtiön myydessä hankkimiaan osakkeita, katsotaan kyseessä olevan kaupan. Osakkeiden luovutushinnat ovat tällöin veronalaista elinkeinotuloa ja myynnistä aiheutuva tappio vähennetään verotuksessa EVL:n mukaan (Järvenoja 1999: 284–291).

Esimerkki 4. Luovutusvoiton verotus alle viisi vuotta omistetussa omaisuudessa

Isä oli myynyt vuonna 2000 pojalleen yli 10 vuotta omistamansa B Oy:n osakkeet 300 000 eurolla. Isän omistusosuus B Oy:ssä oli ollut 20 %. Poika on myynyt osakkeet edelleen 400 000 eurolla vuonna 2004.

Isän verovapaa luovutusvoitto oli ollut 150 000 euroa (300 000 hankintameno-olettama (50 % ennen verovuotta 2005). Pojan luovutusvoittoa laskettaessa sovelletaan TVL 48.5 §:n säännöstä, koska osakkeiden ostamista isältä on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta.

Pojan osakkeiden hankintameno (300 000 euroa) vähennetään 150 000 euroa eli se määrä, jota ei TVL 48.1 § 3 kohdan nojalla verotettu hänen isänsä tulona. Pojan veronalainen luovutusvoitto on siten 250 000 euroa:

Myyntihinta	400 000 euroa
- Hankintameno (300 000- 150 000)	150 000 euroa
Veronalainen luovutusvoitto	250 000 euroa

Osakkeiden siirtyminen vastikkeettomalla saannolla aiheuttaa vain tappion vähennys-oikeuden katkeamisen, jos omistajanvaihdos on tapahtunut lahjoituksen kautta (TVL 122.1 §). Yhtiölle tai luovuttajalla omistusoikeuden siirtyminen ei aiheuta veroseurauksia. Osakkeiden arvostuksessa yhtiön tase puretaan ja varallisuuserät arvostetaan käypään arvoon, josta lahjan-, testamentin- tai perinnönsaajan on suoritettava perintö- tai lahjaveroa. Jos selvitystä käyvästä arvosta ei ole, käytetään viimeksi vahvistettua verotusarvoa. Pörssiosakkeista käytetään perinnönjättäjän kuolinpäivän tai lahjoituspäivän pörssikurssia (Verohallituksen ohje 24.6.2004 Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa. Dnr 535/345/2004) .

3.5.3. Osakkeiden vaihto

Yhtiöoikeudellisesti osakevaihdossa on kysymys apporttiehdoin tapahtuvasta suunnatusta osakeannista. Suunnatun annin toteuttavalta yhtiöltä edellytetään painavaa taloudellista syytä ja 2/3:n kannatusta yhtiökokouksessa, koska annissa poiketaan vanhojen osakkeenomistajien merkintäoikeudesta. Osakevaihtoa voidaan käyttää esimerkiksi yrityskauppaan, jota voidaan pitää painavana taloudellisena syynä. Osakevaihdon osapuolina ovat osakepääomaa korottava yhtiö, joka hankkii osakkeet sekä osakkeet

luovuttava taho, kohdeyhtiö ja sen osakkeenomistajat. Osakevaihto voidaan rinnastaa yrityskauppaan. Kohdeyhtiön yhtiöjärjestyksessä olevat lunastuslausekkeet voivat hankaloittaa osakevaihtoa. EVL 52f §:n edellytykset äänivaltaenemmistöstä eivät täyty, jos kohdeyhtiön osakkeenomistaja käyttää lunastusoikeuttaan, jolloin vaihdon kohteena olleet osakkeet eivät tuota hallinnoimisoikeuksia. EVL 52f § koskee tapauksia, joissa osakeyhtiö hankkii sellaisen määrän toisen osakeyhtiön osakkeita, että hankitut osakkeet joko yksin tai yhdessä aiemmin hankittujen osakkeiden kanssa tuottavat äänivaltaenemmistön hankinnan kohteena olevassa yhtiössä. Osakkeiden tuottama äänivalta on ratkaiseva tekijä, ei niiden lukumäärä. Jos yhtiössä on erilaisen äänimäärän tuottavia osakkeita, enemmistö voidaan saavuttaa jo vähäiselläkin osakemäärällä. Yhtiö voi omistaa 45 % toisen yhtiön osakkeista ja äänivallasta. Hankkimalla lisää osakemäärän, joka tuottaa 20 %:n äänivallan yhtiössä, se saa äänivallan enemmistön. Osakevaihtona voidaan pitää tällöin hankittua 20 %:n osuutta. EVL 52f §:ää ei voida soveltaa, jos osakevaihdolla ei kasvateta omistusosuutta, vaan yhtiöllä on jo äänivaltaenemmistö (KVL 1999/119) (Kukkonen 2004: 462–465).

Osakevaihtona pidetään koko järjestelyä myös enemmistön saavuttamisen ylittävältä osalta. Vaihdon kohteena olevia osakkeita voidaan hankkia useilta kohdeyhtiön osakkeenomistajilta. Osakevaihtoa koskevaa säännöstä voidaan tällöin soveltaa kaikkiin samaa kokonaisuutta oleviin luovutuksiin myös äänivaltaenemmistön ylittävältä osin (KVL 1996/219 ja 1998/67). Jos yhtiöjärjestykseen sisältyy määräyksiä äänivallan käyttöä rajoittavasta äänileikkurista, osakevaihtosäännöstä ei voida soveltaa. Näin oli tapahtunut esimerkiksi KHO:n ratkaisussa 2001/92, jossa yhtiöjärjestys rajoitti yhden osakkaan äänimäärän käytön 1/5:aan kokouksessa annetuista äänistä. Ratkaisussa on omaksuttu EVL 52 f §:n sanamuodon mukainen tulkinta ja siinä ei ole huomioitu EOYL:n säännöksiä konsernisuhteen muodostumisesta. Yhtiön hallussa olevia omia osakkeita ei voida käyttää, vaan vastikkeena käytetään hankkivan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita. Sulautumisessa ja jakautumisessa käteisvastikkeen määrä on rajoitettu 10 %:iin liikkeeseen laskettujen osakkeiden nimellisarvosta. Osakevaihtoa vastustaneelle osakkaalle suoritetaan lunastusvastikkeena käypä hinta, joka lasketaan arvopaperimarkkinalain 6:11 §:ssä säädetyllä tavalla. Julkisen ostotarjouksen ollessa pienempi kuin lunastusvastike, joudutaan ostotarjouksen hyväksyneelle antamaan erotusta vastaava hyvitys. Jos samalta osakkeenomistajalta ensin ostetaan osakkeita ja sen jälkeen hankitaan osakevaihdolla äänivaltaenemmistön tuottava määrä, kyseessä voi olla riskialtis järjestely VML 28 § ja EVL 52g §:t huomioiden. EVL 52f §:ssä rajoitetaan käteisvastikkeen käyttömahdollisuutta (Koski ym. 200).

Osakevaihtoa ei pidetä kohdeyhtiön osakkeenomistajan verotuksessa luovutuksena (EVL 52 f § ja TVL 45.2 §). Vastaanotettujen osakkeiden hankintamenona pidetään luovutettujen osakkeiden verotuksessa poistamatta olevaa hankintamenoa. Osakevaihdossa ei ole kysymyksessä luovutus, koska osakkeiden hankinta-ajankohta ja siihen perustuva hankintameno-olettama eivät osakevaihdon vuoksi muutu. Luovutusvoittoverotus lykkääntyy ajankohtaan, jolloin osakevaihdossa saadut osakkeet luovutetaan. EVL 52f.1§:ää ei sovellettu KHO 2005/254, kun perustettavaan yhtiöön apporttina sijoitettuja osakkeita vastaan saatiin perustettavan yhtiön osakkeita. Osakkeiden sijoittaminen apporttina perustettavaan yhtiöön oli veronalainen luovutus. Saadun rahavastikkeen osalta vaihtoa pidetään osakkeiden luovutuksena. Vaihtoon osallistuneelle kohdeyhtiön osakkeenomistajalle voi syntyä veronalainen luovutusvoitto tai -tappio. Sen verokohtelu määräytyy TVL:n tai EVL:n mukaan. Rahavastikkeesta vähennetään rahavastiketta vastaava suhteellinen määrä vaihdossa luovutettujen osakkeiden verotuksessa olleesta hankintamenosta. Veroedun voi saada luonnollinen henkilö, yhtiö ja muu juridinen henkilö. Keskeinen kysymys osakkeet vastaanottaneen yhtiön verotuksen kannalta on osakkeiden hankintameno. Asiasta ei ole säännöksiä EVL:ssa, jolloin noudatetaan apporttiomaisuuden arvostamista koskevia periaatteita ja hankintamenoksi muodostuu osakevaihdossa vastaanotettujen osakkeiden käypä arvo (KVL 1997/131, KHO 2002/3052, Veroh:n ohje 2.6.2003 Dnro 1531/345/2003 kohta 1). Jos vastaanottavan yhtiön, jossa uusmerkintä tehdään, omistussuhteissa tapahtuu liian suuri omistuksen muutos, siitä voi aiheutua tappioiden ja käyttämättömien hyvitysten menettäminen. Osakevaihtoa pidetään kyseisten erien kannalta osakkeiden luovutuksena. Osakkeet hankkiva yhtiö joutuu suorittamaan varainsiirtoveron sille osakevaihdon yhteydessä siirtyvistä osakkeista, koska VSVL:ssa ei ole tästä erityissäännöksiä. Uusmerkinnässä taas varainsiirtoveroa ei makseta, koska osakemerkintä ei ole VSVL:ssa tarkoitettu luovutus. Verovelvollisen muuttaessa asumaan osakevaihdon jälkeen samana tai kolmen seuraavan vuoden kuluessa toiseen valtioon, verottamatta jäänyt tulo luetaan sen vuoden tuloksi, jolloin henkilö siirtyy muussa valtiossa asuvaksi. Muutoin syntynyt tulo siirtyisi lopullisesti Suomen verotusvallan ulkopuolelle (EVL 52f §). Säännöstä sovelletaan, jos henkilö muuttuu rajoitetusti verovelvolliseksi tai kun hän pysyy yleisesti verovelvollisena, mutta hänen verosopimuksen mukaiseksi asuinvaltioksi tulee toinen sopimusvaltio (Immonen & Lingren 2006: 268–273).

3.5.4. EVL:n mukaiset fuusiot yms. toimet

Sulatutumisessa osakeyhtiö lakkaa olemasta ja sen varat ja velat siirtyvät sellaisinaan toiselle yhteisölle. Sulautumista sääntelee OYL 16 luku. Koska sulautumisessa sovelletaan jatkuvuusperiaatetta, sulautuvan osuuskunnan varaukset eivät purkaannu eikä poistot palaudu. Sulautuminen voidaan toteuttaa ilman yhteisölle tai niiden osakkaille aiheutuvia välittömiä veroseuraamuksia. Sulautumisessa ei katsota syntyvän veronalaista voittoa eikä vähennyskelpoista tappiota. Sulautumista sääntelee mm. Euroopan unionin direktiivi 90/434/ETY, joka Suomen piti saattaa voimaan Euroopan unionin jäsenyyden myötä. Direktiivi sääntelee eri jäsenvaltioissa olevien yhtiöiden sulautumista, jakautumista, varojen siirtoon ja osakkeiden vaihtoon sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä. Direktiivin tarkoituksena on poistaa verotuksellisia esteitä yritystoiminnan uudelleenjärjestelyiltä Euroopan unionin alueella vaarantamatta kuitenkaan jäsenvaltioiden verotuksellisia intressejä. Pelkästään järjestelemällä uudelleen yritysrakenteita ja omistusta, yritysjärjestelyt voidaan toteuttaa ilman järjestelyihin osallistuville yrityksille ja niiden omistajille aiheutuvia välittömiä veroseuraamuksia. Veroetuja ei ole tarkoitettu liitettäväksi kaupan luonteisiin toimiin, vähäinen käteisvastike ei yleensä estä veroetujen saamista. Verotus lykkääntyy siihen ajankohtaan, jolloin järjestelyssä siirtyneet varat tai vastikkeena saadut osakkeet luovutetaan edelleen. Sulautumista voi olla kolmea perustyyppiä: tytäryhtiösulautuminen, tavallinen sulautuminen ja kombinaatiosulautuminen (EOYL). *Tytäryhtiösulautumisessa* emoyhtiö omistaa kaikki tyttären osakkeet kun taas *tavallisessa sulautumisessa* vastaanottava yhtiö ei omista sulautuvan yhtiön osakkeita. *Sekasulautumisessa*, joka usein rinnastetaan tavalliseen sulautumiseen vastaanottava yhtiö omistaa vain osan sulautuvan yhtiön osakkeista (Andersson ym. 2005: 547–554).

Käytännössä tavallinen sulautuminen on tytäryhtiösulautumista harvinaisempi. Kun vähintään kaksi osakeyhtiötä yhtyy perustamalla uuden osakeyhtiön, jolle varat ja velat siirtyvät vastaanottavan yhtiön osakkeita vastaan, kutsutaan *kombinaatiosulautumiseksi*. Vero-oikeudessa sulautumista säädellään 52a ja 52b §:ssä. Sulautumisessa yksi tai useampi osakeyhtiö (sulautuva yhtiö) purkautuen selvitysmenettelyttä siirtää kaikki varansa ja velkansa toiselle yhtiölle (vastaanottava yhtiö). Sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat vastikkeena omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia *uusina* osakkeita. Vastike voi olla myös *rahaa*, kuitenkin enintään 10 % vastikkeena annettavien osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta maksettua pääomaa. Yritys-järjestelysäännökset koskevat myös tilanteita, joissa on osapuolena

kahdessa tai useammassa EU:n jäsenvaltiossa asuva yhteisö (EVL 52.2 §). Yhtiön kotipaikan sijaitessa EU:n ulkopuolella, voidaan soveltaa EVL 52b.4 § (vrt. KHO 1997/2531). Verotuksessa sulautuva yhtiö ei purkaudu, vaan kyseessä on yleisseuraanto. Osakkaiden ja yhtiöiden verotuksessa sovelletaan *jatkuvuusperiaatetta*. Sulautuvan yhteisön ei katsota purkautuvan. Sulautuvan yhteisön vähentämättä olevat vähennyskelpoiset menot vähennetään vastaanottaneen yhteisön verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty sulautuneen yhteisön verotuksessa. Sulautuvan yhtiön varaukset eivät purkaudu eivätkä käyttöomaisuuden hankinta-menoista tehdyt poistot palaudu. *Sulautumisvuonna* saadaan vähentää sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön verotuksessa yhteensä enintään verolain sallimat verovuoden *enimmäispoistot* (EVL 52b.2 §). Sulautumiskaudelta toimitetaan *erillisverotus* ja sulautumisvastikkeena saatuja osakkeita ei katsota luovutukseksi, muuta kuin rahavastikkeen osalta. Sulautumisen yhteydessä siirtyneet varaukset ja siirtyneisiin varoihin kohdistuvat oikaisuerät luetaan veronalaiseksi tuloksi kuin ne olisi luettu sulautuvan yhtiön verotuksessa. Tästä on erikseen säädetty EVL 52b.2 §:ssä. Sulautumisvoitto ei ole miltään osin vähennyskelpoista menoa eikä miltään osin veronalaista tuloa. *Sulautumiskaudelta* on mahdollista tehdä vain *yhdet* täydet poistot ja sulautumisvastikkeena voidaan pääsääntöisesti antaa vain vastaanottavan yhteisön uusia osakkeita (Kukkonen 2004: 385–386).

Euroopan unionin jäsenvaltioiden rajat ylittävät sulautumiset ovat mahdollisia. Omaisuushyödykkeen siirtyessä vastaanottavan yhtiössä toiseen omaisuuslajiin kuin mihin se kuului sulautuvassa yhtiössä, noudatetaan EVL 51 §:n säännöstä. EVL:ssä käyttöomaisuuteen kuuluvien kiinteistöjen ja arvopapereiden *luovutusvoittoverotuksessa* ei ole omistusaikaan sidottuja lievennyksiä. Tällöin ei ole merkitystä myöskään sillä, että sulautuminen ei muodosta uutta saantoa käyttöomaisuuteen kuuluville kiinteistöille ja osakkeille. Tavallisessa sulautumisessa sekä seka- ja kombinaatiosulautumisessa sulautuvan osakeyhtiön osakkaat saavat vastaanottavan osakeyhtiön osakkeita. Uudet osakkeet jaetaan sulautuvan yhtiön osakkeenomistajien kesken heidän entisen osakkeenomistuksensa suhteessa ellei yhtiöjärjestyksestä muuta johdu. TVL:n mukaisessa luovutusvoittoverotuksessa uudet osakkeet katsotaan saadun vanhojen osakkeiden perusteella TVL:n mukaisessa luovutusvoittoverotuksessa. Kysymyksessä on *osakkeiden vaihtaminen* vastaanottavan yhtiön osakkeisiin, jota ei EVL 52b.4 §:n mukaan pidetä luovutuksena. Sillä, ettei osakeyhtiöiden sulautuminen katkaise omistusaikaa, on TVL:n mukaisessa verotuksessa merkitystä arvioitaessa ei-yhtiömuotoisen verovelvollisen oikeutta 40 %:n (ennen verovuotta 2005 50 %:n) *hankintameno-olettamaan*, joka koskee vähintään 10 vuotta omistettua omaisuutta. Sulautumisvastikkeena saatujen osakkeiden hankintamenoksi luetaan sulautuneen yhtiön osakkeiden hankintamenoa

vastaava määrä. Jos sulautumisvastike annetaan *rahassa*, kyseessä on luovutus. Sulautumista koskevien verosäännösten soveltamisen edellytyksenä on, että sulautumisen yhteydessä vastikkeena käytetään ensi sijassa vastaanottavan yhtiön osakkeita. Osakkeiden lisäksi vastikkeena voi olla rahaa, mutta ei muuta omaisuutta. *Rahavastikkeen* määrä on rajoitettu 10 %:iin vastikkeena annettavien osakkeiden nimellisarvosta. Jos osakkeilta puuttuu nimellisarvo tai vastaanottava yhteisö on yhteisötyypiltään muu kuin osakeyhtiö, määräytysperusteena pidetään nimellisarvon sijasta vastikkeena saatavia osuuksia vastaavaa osuutta maksetuista osake- tai sitä vastaavasta pääomasta. Kun rahana suoritettavan vastikkeen määrä ei saa ylittää yhteensä 10 %:a osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta, vähemmistöosakkaille on sulautumisen yhteydessä mahdollista maksaa koko korvaus osuudesta rahana. Näin heistä ei tule lainkaan vastaanottavan yhtiön omistajia (Tikka ym. 2007).

Sulautumispäätöstä vastaan äänestäneellä sulautuvan yhtiön osakkeenomistajalla on oikeus vaatia OYL 16:13 §:n mukaan, että yhtiö lunastaa häneltä *käyvästä* hinnasta osakkeet, jotka on yhtiökokoukseen mennessä ilmoitettu merkittäväksi osakeluetteloon. Tapauksessa KHO 1999/4387 oli kysymys siitä, miten sulautumiseen osallistumattomille osakkeenomistajille suoritettu lunastuskorvaus otetaan huomioon EVL 52a §:ssä tarkoitettua rahavastikkeen enimmäismäärää laskettaessa. Päätöksessä katsottiin, ettei lunastuksen perusteella maksettuja määriä pidetä EVL 52a §:n tarkoittamana rahavastikkeena, ts. lunastuksessa suoritettujen määrien lisäksi osakkeenomistajille voidaan suorittaa vastikkeena rahaa enintään 10 % uuden yhtiön liikkeeseen laskemien uusien osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta tai vasta-arvosta. Sulautumisen yhteydessä syntyvä sulautumisvoitto ei ole *veronalaista* tuloa eikä sulautumistappio *vähennyskelpoista* menoa. Aiemmin sulautumisvoitto oli veronalaista, jos sulautuneen yhtiön osakkeet olivat kuuluneet vastaanottavan yhtiön vaihto- tai sijoitusomaisuuteen, ja sulautumistappio oli tietyin edellytyksin vähennyskelpoinen verotuksessa. Jos sulautuminen katsotaan toteutetun veron kiertämisen tarkoituksessa (EVL 52g), jatkuvuusperiaatetta ei sovelleta. Käytännössä tällaiset tilanteet lienevät poikkeuksellisia, koska säännökset eivät - sulautumistappion vähennyskelpoisuuden poistuttua - anna merkittäviä veroetuja, joita sulautumisella voitaisiin tavoitella. Jos veronkiertosäännöstä sovelletaan, sulautuvan yhtiön katsotaan verotuksellisesti *purkautuvan* eikä sulautuminen ole yleisseuraanto. Yksityisoikeudellisesti sulautumisen katsotaan tällöinkin tapahtuneen. Jos yhteisön katsotaan verotuksellisesti purkautuvan, mm poistoja palautuu tuloon, realisoitumattomat arvonnousut tuloutuvat ja varaukset purkautuvat. Vastaanottavan yhtiön on ilmeisesti maksettava myös *varainsiirtovero* saamistaan kiinteistöistä ja arvopapereista. Verotuksessa poistamattomat hankintamenot

määräytyvät tällöin käyvän arvon mukaan, koska sulautumisessa ei tällöin noudateta jatkuvuusperiaatetta (Immonen ym. 2006: 286–292).

3.5.5. Yhtiön lopettaminen

Osakeyhtiön lakkaamista, joka käsittää yhtiön toiminnan ja oikeushenkilöllisyyden sekä olemassaolon lopullisen päättymisen kutsutaan osakeyhtiölaissa yhtiön purkamiseksi taikka yhtiön purkautumiseksi riippumatta siitä, mikä on yhtiön lakkaamisen menettely. Osakeyhtiön purkautuminen voi perustua yhtiökokouksen, rekisteriviranomaisen tai tuomioistuimen päätökseen. Osakeyhtiön purkamisella tarkoitetaan yhtiön selvittämistä ja purkamistoimien päättymistä, jolloin yhtiö lakkaa olemasta. Ennen yhtiön purkamista yhtiön varallisuusasema on kuitenkin selvitettävä, omaisuus muutettava rahaksi, velat maksettava ja velkojen maksamisen jälkeen jäljelle jäänyt omaisuus jaettava osakkeenomistajille tai mahdollisille muille tahoille siten kun yhtiöjärjestyksessä on määrätty. Selvitysmenettely ei tarkoita automaattisesti yhtiön purkautumista, vaan yhtiökokous voi päättää yhtiön toiminnan jatkamisesta määräenemmistöllä. Tämä on mahdollista niissä tapauksissa, joissa yhtiö on asetettu selvitystilaan yhtiökokouksen päätöksellä. Yhtiö voi purkautua myös sulautumisen tai jakautumisen perusteella ilman selvitysmenettelyä (OYL 20:1.3). Osayhtiö voidaan päättää asettaa selvitystilaan ja purkaa, kun osakkaat tahtovat jakaa yhtiö varat keskenään. Menettelyllä ei tarvitse olla mitään tekemistä sen kanssa, että yhtiön omat pääomat olisi syöty, vaan päinvastoin syy voi olla se, että yhtiössä on runsaasti arvokasta varallisuutta. Vapaaehtoinen päätös edellyttää, että päätöstä kannattavat osakkeenomistajat, joilla on vähintään 2/3 yhtiökokouksessa annetuista äänistä ja edustetuista osakkeista. Jos yhtiössä on erilaisia osakkeita, päätökseen vaaditaan lisäksi niiden osakkeenomistajien kannatus, joilla on vähintään 2/3 kunkin osakelajin yhtiökokouksessa edustetuista osakkeista. Kaupparekisteriviranomaisen on OYL 20:4 §:n mukaan määrättävä yhtiö selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi, jos yhtiöllä ei ole kaupparekisteriin merkittyä toimikelpoista hallitusta, yhtiöllä ei ole elinkeinon harjoittamiseen tarkoitettua edustajaa, yhtiö ei ole kehotuksesta huolimatta ilmoittanut tilinpäätösasiakirjojaan rekisteröitäväksi tai yhtiö on asetettu konkurssiin, joka on rauennut varojen puutteessa. Tuomioistuimen selvitystilaan määräämistä koskeva päätös liittyy tietyn osakeomistajan tai –omistajaryhmittymän vaikutusvallan väärinkäyttötilanteisiin (OYL 23:1 §). Tuomioistuimen on määrättävä yhtiö osakkeenomistajan yhtiötä vastaan ajettavasta kanteesta selvitystilaan, jos OYL 23:1.1 §:ssä määrätyt edellytykset ovat olemassa kantajana toimivan osakkeenomistajan osakkeiden lunastamiseksi, mutta on todennäköistä, että vaikutusvaltaansa väärinkäyttänyt osakkeenomistaja ei täytä

lunastusvelvollisuuttaan ja yhtiön selvitystilaan määrittämiseen on osakkeenomistajien oikeussuojan tarve ja edut huomioiden erittäin painavia syitä.

(Mähönen ym. 2006: 652–662).

Koska osakeyhtiö on vielä nykyisellään aina viimeinen yritysmuoto, yhtiö purkautuu myös muutettaessa se henkilöyhtiöksi tai yksityisliikkeeksi. Purun verotuksen lähtökohdaksi on kahdenkertainen verotus: sekä yhtiötä että osakasta verotetaan arvonnoususta. Verokohtelua koskevat perussäännökset ovat EVL 51d § ja TVL 27 §. Näistä ensimmäisen nojalla katsotaan purkautuvan osakeyhtiön verotuksessa vaihto-, sijoitus-, ja käyttöomaisuuden sekä muun omaisuuden luovutushinnaksi omaisuuden todennäköistä luovutushintaa vastaava määrä. Vastaavasti TVL 27 §:n mukaan katsotaan purkautuvan yhtiön verotuksessa jaettavan omaisuuden luovutushinnaksi sen todennäköistä luovutushintaa vastaava määrä. Verouudistuksessa osakeyhtiön purkamisen verotusta on muutettu lähinnä purkutappion verokohtelun osalta. Osakeyhtiön osakevoittojen tullessa verovapaiksi ja osaketappioiden verovähennyskeltottomiksi myös purkutappio muuttuu pääsääntöisesti vähennyskeltottomaksi ja purkuvoitto verovapaaksi. Veromuutos merkitsi sitä, että aikaisemmin varsin yleinen yrityskauppajärjestely, jossa tehdään ensin osakekauppa ja sitten suoritetaan ostetun yhtiön purku, muuttuu verotuksellisesti varsin epäedulliseksi. EVL 51d §:n mukaan purkautuvan osakeyhtiön verotuksessa tuloutuu sen omaisuuden todennäköinen luovutushinta eli oletuksena on ikään kuin koko omaisuuden realisaatio käypään hintaan. Purkautuvan yhtiön taseeseen aktivoitu konkreettinen omaisuus on siten aina arvostettava käypään arvoon. Säännös koskee purkautuvasta yhtiöstä jako-osana siirtyvää omaisuutta ja pitkävaikutteisia menoja. Tapauksessa KHO 1999/4427 asiakasliittymiä pidettiin omaisuutena eli niiden käypä arvo oli purkautuvan yhtiön veronalaista tuloa. Yhteisön toiminnan perusteella syntyneitä liikearvoja eli goodwilliä ei kuitenkaan voida purkutilanteessa käsitellä jako-osana luovutettavana omaisuutena. Kun osakeyhtiön osakkeenomistaja saa jako-osuutta osakeyhtiöstä yhtiön purkautuessa, kyseessä on osakkeiden vaihto jako-osaan. Vaihtoon sovelletaan *luovutusvoiton* verotussäännöksiä. Jako-osuuden käyvästä arvosta vähennetään TVL:n säännösten mukaan joko osakkeiden *todellinen hankintameno* tai osakkeiden toimitusajan perusteella määräytyvän *hankintameno-olettaman* mukainen määrä, jos se on todellista hankintamenoa suurempi. Jos jako-osuus on osakkeiden hankintamenoa pienempi, syntyy TVL:n mukaan tapahtuvassa verotuksessa luovutustappio, joka käsitellään TVL 50 §:n mukaan. Jos purkautuvan yhtiön osakkeet ovat olleet liikeomaisuutta, sovelletaan purkutilanteessa EVL:n säännöksiä. Jako-osana saadun omaisuuden hankintahinnaksi, jota käytetään mm. silloin, kun osakas myy

omaisuuden edelleen, on katsottu käypä arvo saannon hetkellä (KHO 1972/1995)
(Kukkonen 2004:606–613).

4. KOMMANDIITTIYHTIÖN JA OSAKEYHTIÖN EDULLISUUDEN ARVIOINTI OSAKKAAN (OMISTAJAN) NÄKÖKULMASTA

4.1. Yhtiöstä saadun tulon verotuksellinen edullisuus

Yrityksen verosuunnittelu

Eriytetyn tuloverojärjestelmään siirtymisen myötä yhdeksi keskeiseksi osakeyhtiön verosuunnittelun osaksi tuli yhtiön *nettovarallisuuteen* vaikuttavien tekijöiden optimointi. Mitä enemmän yhtiössä on nettovarallisuutta, sitä enemmän voidaan saada verovapaata osinkoa. Vuoden 2005 verouudistuksen myötä vanha kuluvarastollinen verosuunnittelu on palaamassa voimakkaammin esiin. Osakeyhtiölle syntyy jatkossa entistä enemmän verovapaita tuloja ja toisaalta myös verotuksessa vähennyskeltottomia menoja ja menetyksiä. Yhtiöveron hyvityksen poistuminen merkitsi sitä, että yhtiön maksama 26 prosentin yhtiövero on yleensä realistinen kustannus yhtiölle. Tältä osin on taas intressiä *verosuunnittelulle*, jolla minimoidaan yhtiön maksama vero niin, ettei osakkaan tarvitse osingonjako tai muu voitonjako häiriinny. Verosuunnittelussa mietitään kannattaako yrittäjän nostaa osinkoa vai maksaa itselleen palkkaa, ottaa yhtiöstä korkoa tai vuokraa vai kannattaako voitot jättää sisään. Verosuunnittelun tavoitteena voi olla veronmaksun lykkääminen, osingonjako pääomatulona tai verovapaana tulona verotettavan osingon määrän kasvattaminen tai sosiaaliturvamaksun minimointi. Onnistunut verosuunnittelu edellyttää tavoitteiden asettamista tärkeysjärjestykseen, vaikka ne saattaisivat olla keskenään ristiriitaisia. Osinkojen verotuksessa on lähtökohtana, että osakeyhtiön verokanta on 26 % ja luonnollisen henkilön pääomatulojen verokanta 28 %. Listaamattomasta yhtiöstä saatava osinko jaetaan verotettavaksi pääomatulona ja ansiotulona yhtiön netto-varallisuuden ja osakkeiden matemaattisen arvon perusteella kuten aikaisemminkin. Pääomatuloa on 9 % osakkeen matemaattisesta arvosta. Ansio-tuloverotukseen siirrytään, jos osinko ylittää 9 %:n rajan. Vuotuinen verovapaiden osinkojen enimmäismäärä on verovelvollisella 90 000 euroa. Verovelvollisen pääomatulo-osingot, jotka ylittävät 90 000 euron rajan ovat 70 %:n osalta pääomatuloa ja 30 %:n osalta verovapaata tuloa. Osakeyhtiö mielletään usein edullisemmaksi yhtiömuodoksi pelkästään sen alemman 26 %:n verokannan mukaan. Osakkaan pääomatulona saaman osingon veroprosentti on kuitenkin sama 28 % kuin henkilöyhtiöstä pääomatulona saadun tulon veroprosentti. Osakeyhtiössä yhtiön ja osakkaan verot lasketaan erikseen ja henkilöyhtiössä taas yhtiön tulo verotetaan yhtiömiehellä. Tällä perusteella yhtiöiden verotusta pitäisi

tarkastella kokonaisuutena eikä vain osakkaiden ja yhtiömiesten osuutta verotuksesta. Vertailu koskee lähinnä pienehköjä perheyhtiöitä, isommissa yhtiöissä pelkkä verotusnäkökohta ei ratkaise yhtiömuotoa, vaan siellä on mietittävä myös yrityksen omistus pohjaa ja hallintoa, joka tuskin hoituisi henkilöyhtiöpohjalta (Niskanen ym. 2004: 113–124).

Luonnollisen henkilön osuus elinkeinoyhtymän elinkeinotoiminnan tuloksesta katsotaan pääomatuloksi siihen määrään saakka, joka vastaa hänen osuudellaan yhtymän elinkeinotoimintaan edellisen verovuoden päättyessä kuuluneesta nettovarallisuudesta laskettua 20 %:n vuotuista tuottoa (TVL 40 §). Henkilöyhtiön osakas voi kuitenkin vaatia ennen verovuodelta toimitettavan verotuksen päättymistä, että pääomatuloksi katsotaan 10 prosentin vuotuista tuottoa koskeva määrä. Tällainen vaatimus on ollut perusteltua tehdä silloin, kun pääomatulona verottaminen johtaa korkeampaan veroon kuin ansiotulona verottaminen. Henkilöyhtiöiden jaettavan yritystulon pääomatulo-osuuden laskentapohjaan luetaan edelleen nettovarojen lisäksi myös 30 % verovuoden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksettujen palkkojen määrästä. Yrityksen nettovarallisuuden arvon määrää se yritystulon osa, joka verotetaan pääomatulona 28 %:n verokannan mukaan. Kun pääomatulon erottamisen jälkeinen osa yritystulosta on ansio-tuloa, nettovarallisuus määrää myös sen yritystulon osan, joka tulee verotetuksi progressiivisen veroasteikon mukaan. (Niskanen ym. 2004: 116–117). Negatiivinen oma pääoma rajoittaa erittäin paljon yrityssuunnittelua yleensä sekä sen verosuunnittelua. Se mm. estää maksettujen korkojen kirjaamisen verolaskelmassa liiketoiminnan kuluksi, jos negatiivisuus on syntynyt runsaiden yksityisnostojen seurauksena. Jos yhtiömies aikoo kohentaa yhtiön pääomatilannetta hyvällä tuloksella, hän joutuu entistä syvempiin ongelmiin. Negatiivisen oman pääoman rakenteen takia yhtiön tulo on kokonaan verotuksessa progressiivisen verotuksen alaista ansiotuloa. Yhtiömies joutuu nostamaan yhtiöstä varoja entistä enemmän verojensa maksamiseen ja lisäksi tietenkin normaalit elantokustannuksensa. Tämä johtaa yhtiön ja yhtiömiehet kiihtyvään, loputtomaan negatiivisen oman pääoman kierteseen (Rissanen 2004: 53).

Esimerkki 5. Negatiivisen oman pääoman vaikutus verotukseen

Kunnallisvero % 18,50	Kirkollisvero % 1,25	Sv-maksu 2,10 %
Osakepääoma	70 000 €	
Osakkeita kpl	200	
Osakkeen matemaattinen arvo	428,88 €/osake	

Osakkeen matemaattinen arvo yht.	156 000,00 €
Oma pääoma Ky:ssä	-68 789,00 €
Nettovarallisuus	85 776,00 €
Verotettava tulo	66 770,61 €
Osingonjako	66 770,61 €

	OY	KY
Osakkaan verotus		
Pääomatulo-osinko 9 %	66 770,61 €	
Pääomatulo	0,00 €	34 310,34 €
Ansiotulo	0,00 €	35 383,80 €
Korko negat opo:lle		2 924,00 €
<i>Pääomavero 28 %</i>	<i>0 €</i>	<i>14 933,31 €</i>
Palkka	42 000,00 €	
<i>Ansiotulovero</i>	<i>14 822,00 €</i>	<i>9 606,89 €</i>
Osakkaan verot yht.	14 822,00 €	24 540,20 €
Yhtiön verotettava tulo	66 771,00 €	0,00 €
<i>Yhtiön vero 26 %</i>	<i>17 360,46 €</i>	<i>0,00 €</i>
<i>Verot yhteensä</i>	<i>32 193,36 €</i>	<i>24 540,20 €</i>
Kokonaistulo	175 541,61 €	69 694,13 €
Kokonaisveroprosentti	18,34 %	35,21 %
Osakkaalle käteen jäävä osuus	93 937,61 €	45 153,93 €

Ensimmäisessä esimerkissä on tyypillinen 80-luvun puolella välissä perustettu yritys, jossa on yksi vastuunalainen yhtiömies ja yksi äänetön yhtiömies. Yritys on tehnyt pienehköjä tuloksia ja omistajat ovat nostaneet yksityisnostoja enemmän kuin tulosta on tullut. Omistaja joutuu rahoittamaan myös verojen maksun yksityisnostona, joka kasvattaa negatiivista omaa. Tällainen tuloskehitys vie yhtiön oman pääoman negatiiviseksi. Kommandiittiyhtiö maksaa negatiivisesta pääomasta veroa; EVL 18.2 §:n mukaan verotuksessa ei pidetä elinkeinotoiminnasta johtuneena ja vähennyskelpoisena koron määrää, joka vastaa eri vuosina nostetuista yksityisnostoista syntyntä negatiivisen oman pääoman jäännöstä kerrottuna korkoprosentilla, joka on valtiovarainministeriön vahvistama peruskorko + 1 %-yksikkö. Jos osakeyhtiön hallitus havaitsee, että yhtiön oma pääoma on negatiivinen, hallituksen on tehtävä viipymättä rekisteri-ilmoitus osakepääoman menettämisestä. Osakeyhtiön oma pääoma voi vähetä negatiivisista tuloksista ja suuremmista osingonjaoista kuin mitä yhtiö on tuottanut tulosta. Aloitet-

taessa yritystoimintaa ensimmäisinä vuosina, ei välttämättä päästä voitolliseen tulokseen eikä edes nolla tulokseen. Jos hallitus havaitsee, että oma pääoma on alle puolet osakepääomasta, hallituksen on viipymättä laadittava tilinpäätös ja toimintakertomus yhtiön taloudellisen tilan selvittämiseksi. Jos yhtiön oma pääoma on taseen mukaan alle puolet osakepääomasta, hallituksen on viipymättä kutsuttava yhtiökokous koolle päättämään toimenpiteistä yhtiön taloudellisen aseman tervehdyttämiseksi. (OYL 20.23.2 §). Esimerkkitapauksen osakeyhtiöllä em. olisi edessä eli heidän pitäisi miettiä, miten omaa pääomaa vahvistettaisiin. Uuden OYL 13:2 §:n mukaan yhtiön varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai olisi pitänyt tietää yhtiön olevan maksukyvytön. Maksukykyä koskeva vaatimus korostaa nimenomaan yhtiön maksukykyä eikä välitöntä maksuvalmiutta. Maksukykyä koskeva arviointi on tehtävä mahdollisimman lähellä jakopäätöstä. Maksukykyä arvioitaessa on otettava huomioon myös yhtiön tiedossa olevat tulevaisuuteen kohdistuvat seikat, kuten erääntyvät velat ja muut suoritukset sekä niiden suhde yhtiön rahoitusmahdollisuuksiin (Mähönen ym. 2006: 654).

Jos verrataan yhtiöiden maksamaa veroa kommandiittiyhtiö maksaa 7 179, 90 €:oa (24540,26 € – 17360,36 €) enemmän veroja kuin osakeyhtiö. Jos osakeyhtiön osakas saisi saman verran osinkoa (66770,61 €) kuin kommandiittiyhtiön osakkaan tuloksi luetaan, osakeyhtiön osakas saa tulon ilman veroa ja kommandiittiyhtiön osakkaalle jää käteen 45 153,93 €:oa eli osakeyhtiön osakas saa 21 616,68 €:oa (66770,61 € - 45153,93 €) enemmän käyttöönsä kuin henkilöyhtiön osakas. Henkilöyhtiön oma pääoma pienenee voiton 66 771 €:n ja osakeyhtiön oma pääoma osingonjaon 66 771 € + veron 17 360 €:n eli yhteensä 84 131 €. Tässä esimerkissä osakeyhtiö on verotuksellisesti edullisempi ja ennen kaikkea osakeyhtiön osakas saa käteensä koko osingonjaon 66 771 € puhtaana, kun henkilöyhtiön osakas voi nostaa vain tulon ja verojen erotuksen 45 153,93 €. Koska osakeyhtiön osakas ei maksa osingosta laisinkaan veroa, hän voi nostaa vielä palkkaa 42 000 €. Tästä hän maksaa ansiotuloveroa lähes saman verran kuin kommandiittiyhtiön osakas ansiotulo-osuudestaan. Osakeyhtiön osakas saa käteensä 93 937,61 €:oa palkanmaksun jälkeen. Tarkasteltaessa jälleen yhtiön ja osakkaan verotusta yhteensä osakeyhtiö muuttuukin palkanmaksun jälkeen kalliimmaksi vaihtoehdoksi 7653,15 €:n verran. Käytännössä kokonaisverotuksella ei liene suurtakaan merkitystä, vaan sillä paljonko osakas voi nostaa tuloja itselleen mahdollisimman pienellä verolla. Järvenoja on todennut (2005: 229), että jos yrityksen voitto pitää osakeyhtiömuodossa jakaa kokonaisuudessaan osakkaalle osakeyhtiön edullisuus heikkenee sitä mukaan mitä pienempi on yhtiön nettovarallisuus. Osakeyhtiö on verorasituksen perusteella kilpailukykyinen, jos yhtiön

voitto on ennen veroja noin 70 000 euroa ja yhtiön jakama voitto on kokonaisuudessaan pääomatuloa. Tätä pienemmissä voittoluokissa osakeyhtiö on henkilöyhtiötä epäedullisempi yritysmuoto.

Esimerkki 6. Nettovarallisuuden vaikutus verotukseen

	Kirkollisvero % 1,25	Sv-maksu 2,10 %
Kunnallisvero % 18,50		
Osakepääoma	70 000,00 €	
Osakkeita kpl	200	
Nettovarallisuus	836 230,00 €	
Verotettava tulo	244 377,00 €	
Osingonjako	244 377,06 €	
Osakkeen matemaattinen arvo	4 181,15 €/osake	
	OY	KY
Osakkaan verotus		
Pääomatulo-osinko 9 %	75 260,73 €	
Pääomatulona verotettava	225 136,19 €	167 246,07 €
Verovapaa pääomatulo 30 %	46 313,12 €	
Verotettava pääomatulo 70 %	108 063,94 €	
<i>Pääomavero 28 %</i>	<i>30 257,90 €</i>	<i>46 828,90 €</i>
Ansiotulo-osuus	169 116,39 €	77 130,98 €
Verovapaa ansiotulo 30 %	15 220,47 €	
Verotettava ansiotulo 70 %	118 381,45 €	
Palkka		30 000,00 €
Ansiotulo yhteensä		107 130,98 €
Ansiotulovero	55 131,32 €	49 016,69 €
Osakkaan verot yht.	85 389,22 €	95 845,59 €
Yhtiön verotettava tulo	244 377,06 €	0,00 €
<i>Yhtiön vero 26 %</i>	<i>63 538,02 €</i>	<i>0,00 €</i>
<i>Verot yhteensä</i>	<i>148 927,26 €</i>	<i>95 845,59 €</i>
Tulot yhteensä	488 754,11 €	274 377,05 €
<i>Veroprosentti</i>	<i>30,47 %</i>	<i>34,93 %</i>
Osakkaalle käteen jäävä osuus	158 987,84 €	345 777,54 €

Kommandiittiyhtiön nettovarallisuuden kasvaessa verojen maksu pienenee ja henkilöyhtiö muuttuukin siinä vaiheessa verotuksellisesti edullisemmaksi kuin osakeyhtiö. Mitä enemmän kommandiittiyhtiöllä on nettovarallisuutta eli varoja on enemmän kuin velkoja, sitä suurempi määrä ansiotulosta katsotaan verotuksessa pääomatuloksi. Esimerkkiyrityksissä oma pääoma on vahva ja kommandiittiyhtiöstäkin on vara nostaa yksityisnostoina verot ja ”reilu” osinko. Kommandiittiyhtiön osakkaalla jää 19 543,63 €:oa (178531,47-158987,84) enemmän käteen kuin osakeyhtiön osakkaalla. Osakeyhtiö ja osakas maksavat yhteensä veroja 148927,26 € eli 53081,67 €:oa enemmän kuin kommandiittiyhtiö ja sen osakas. Osakeyhtiön matemaattiseen arvoon vaikuttaa myös nettovarallisuus, joka jaetaan ulkona olevien osakkeiden määrällä. 90 000 €:n verovapaa osuus suosii selvästikin pienehköjä osakeyhtiötä, joissa osinkoa ei ole vara jakaa yleensä yli 90 000 euroa/osakas, vaan se jää reilusti alle. Yritys maksaisi sekä pääomaveroa että ansiotuloveroa yhtä paljon 244 377 €:n tulolla ja 750 000 €:n nettovarallisuudella. Nettovarallisuuden kasvaessa yli 750 000 €:n ansiotulon verotus olisi kevyempää kuin pääomatulon vero. Jos kommandiittiyhtiön yhtiömiehelle maksettaisiin lisäksi palkkaa 30 000 € kokonaisverojen määrä jäisi pienemmäksi kuin osakeyhtiön ja osakkaan verot. Verrattaessa pelkkien yhtiöiden veroja osakeyhtiö maksaisi tässä tapauksessa veroja 32 307,56 € vähemmän. Käytännössä näin isot yhtiöt on jo muutettu osakeyhtiöiksi ja verotus toteutuu suurempana kuin kommandiittiyhtiömuodossa.

Elinkeinoverolakiin tuodun merkittävän verotusaukon taustalla on osakeyhtiöiden välisen ketjuverotuksen estäminen. Erityisesti suurten osakeyhtiöiden toiminta on nykyisin organisoitu konserneiksi, joissa saattaa olla omistusketjussa useita yhtiöitä. Ketjuverotusta aiheutuu osinkojen siirtyessä yhtiösektorin sisällä, jos yhteisön tulona kertaalleen verotettuun voittoon kohdistuu verotus myös voittoa yhtiömuotoiselle osakkaalle jaettaessa. Osakeyhtiöiden ja muiden yhteisöjen käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot on säädetty laajasti verovapaiksi (EVL 6b). Verovapaudelle on laissa tarkoin määritellyt edellytykset ja vastaavasti luovutustappiot ovat symmetria-ajatuksen mukaisesti vähennyskelvottomia. Luovutusvoiton verovapaus edellyttää kotimaisen noteeraamattoman osakeyhtiön osakkeita myytäessä osakkeiden kuulumista elinkeinotoiminnan varoihin ja EVL 12 §:n mukaiseen osakeyhtiön käyttöomaisuuteen. Osakkeet on oltava omistettu vähintään vuoden ajan ja osakkeiden pitää oikeuttaa vähintään 10 prosentin omistusoikeuteen kohdeyhtiössä. Kohdeyhtiö ei saa olla keskinäinen kiinteistöyhtiö eikä tavallinen kiinteistöyhtiö taikka pääasiallisesti kiinteistöjä hallinnoiva muukaan osakeyhtiö. Myyjäyhtiö ei voi olla

pääomansijoitusyhtiö, vaan verovapaus koskee siten osakeyhtiötä, osuuskuntaa, säästöpankkia ja keskinäistä vakuutusyhtiötä. Lyhytaikaisen omistuksen tilanteessa ei myöskään saada verovapautta. Näissä tilanteissa luovutushinnan verotus toteutuu vanhojen sääntöjen mukaan ja osakkeiden hankintameno on symmetrisesti vähennyskelpoista. Tällaisessa tilanteessa syntyvä mahdollinen tappio, jolloin hankintameno ylittää saadun hinnan, on vähennyskelpoinen vain yhtiön saamista osakeluovutusvoitoista verovuonna ja seuraavana viitenä vuonna. Osakeyhtiö voi jakaa käyttöomaisuusosakkeiden myynnistä EVL 6b §:n mukaisesti saadun verovapaan tulon ulos 90 000 euron määrään saakka TVL 33 § osakkaalle verovapaasti (Halén 2004: 478–484).

Osakeyhtiö on juridinen henkilö, jolla on omistajiensa varoista ja veloista erilliset varat ja velat. Osakeyhtiöitä ei pureta myöskään verotuksessa, mutta niiden nimissä harjoitettua toimintaa voidaan todellisen toimijan verotuksessa. Näin menetellään, jos osakeyhtiönä toimimisen ei katsota vastaavan toiminnan todellista luonnetta, vaan osakeyhtiön tulouttamissa erissä katsotaan olevan kysymys toimijan henkilökohtaisesta tuloista. Osakeyhtiön sivuuttaminen tulee esille etenkin silloin kun yhtiö laskuttaa palkkoja tai palkanluonteisia eriä. Erityisen ongelmallisia ovat pienet, yhden hengen osakeyhtiöt, joiden asiakaskunta yksinomaan tai pääosin muodostuu toimijan nykyisestä tai aikaisemmasta työnantajasta ja yhtiön suoritteet ovat työpitoisia. Osakeyhtiönä toimimisen keskeisenä taloudellisena perustana on yrityksen toimintaan liittyvä riski: mahdollisuus menettää jo saavutettua varallisuutta eikä pelkästään meneillään olevan työsuorituksen korvausta. Epäilyttävissä tai rajatapauksissa huomiota kiinnitetään siihen, näyttääkö järjestelyyn liittyvän piirteitä, jotka osoittavat sen ensisijaisena tarkoituksena olevan verojen välttämisen. Verotuskäytännössä on katsottu, että yhtiön kirjanpitoon merkitty ja yhtiön tulona ilmoitettu henkilön omaksi tuloksi veroprosessissa kohdistettu tulo on nostettavissa yhtiöstä ilman, että nostamisesta tulisi peitellyn osingon tms. veroseuraamuksia (Leppiniemi 2002: 160–164).

4.2. Yhtiön helppohoitaisuus (organisaationäkökulma)

Kommandiittiyhtiön hallinnon organisoinnille ei ole asetettu määrämuotoa, vaan lähtökohtana on AKL 2 luvun 1 §:n perusteella sopimusvapaus. Kommandiittiyhtiön hallinnosta voidaan sopia yhtiösopimuksessa tai se voidaan sopia muulla tavalla, esimerkiksi osakeyhtiön hallintomallia vastaavaksi. Jos hallinnon järjestämisestä ei ole

sovittu, noudatetaan AKL 2 ja 7 luvun keskeisiä määräyksiä ja vakiintunutta oikeuskäytäntöä. Yhtiön hallinnoimisessa tulee erottaa sisäinen ja ulkoinen hallinto. Yhtiömiehen velkavastuusta johtuen yhtiömiesten tulee voida luottaa yhtiön hallintoon osallistuviin yhtiömiehiin. Henkilöyhtiössä tärkeimpiä yhtiömiesten välistä suhdetta koskevista oikeuksista on oikeus toimia yksin yhtiön nimissä yhtiön lukuun. Tätä oikeutta kutsutaan yhtiömiehen hallintovaltuudeksi. Se on luonteeltaan henkilökohtainen ja sen on katsottu olevan itsenäistä ja aktiivista. Hallintovaltuuden henkilökohtaisella luonteella tarkoitetaan sitä hallintovaltuuden osaa, jonka kohteena on yhtiön yleinen johtaminen ja yhtiön liiketoimista päättäminen. Yhtiömiehellä on mahdollisuus kielto-oikeutensa perusteella estää hallintoapulaisten käyttäminen. Hallintovaltuus voidaan jakaa myös yhtiömiehen varsinaiseen hallintovaltuuteen sekä yhtiömiehen edustus-valtaan, jolla tarkoitetaan yhtiömiehen oikeutta tehdä yhtiötä sitovia oikeustoimia. Yhtiömiehen oikeus toimia yhtiön nimissä ei ole rajoittamaton. Sitä rajoittavat mm. yhtiön toimiala ja tarkoitus, muiden yhtiömiesten kielto-oikeus sekä vaatimus yhtiömiesten yhdenvertaisuudesta. Yhtiömiehet voivat sopimuksella rajoittaa yksittäisen yhtiömiehen toimivaltaa sopimalla esimerkiksi, että joku yhtiömiehistä suljetaan kokonaan yhtiön hallinnon ulkopuolelle (Penttilä 1997: 38–41).

Kommandiittiyhtiön pääsäännön mukaan jokaisella vastuunalaisella yhtiömiehellä on oikeus edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toiminimi yhtiön toimialaan kuuluvissa asioissa. Jokainen vastuunalainen yhtiömies voi yksin, ilman muiden yhtiömiesten myötävaikutusta, tehdä oikeustoimia yhtiön nimissä. Jos yhtiömies on solminut yhtiön lukuun sopimuksen, muut yhtiömiehet eivät voi poistaa sen yhtiötä sitovaa vaikutusta, ellei sopimus sitä salli tai ellei sopimukseen voida puuttua jonkin sopimusoikeudellisen perusteen nojalla esimerkiksi pätemättömyys. Vastuunalaisen yhtiömiehen oikeutta edustaa yhtiötä ei voida häneltä poistaa, vaikka hän käyttäisikin tätä oikeutta väärin. Tällaisessa tapauksessa muut yhtiömiehet voivat turvautua ainoastaan selvitystilaa koskeviin säännöksiin. Yhtiömiehet voivat solmia yhtiön edustamis- ja toiminimenkirjoitusoikeuden rajoittamista koskevan sopimuksen. Tämä edellyttää kaikkien, myös äänettömien yhtiömiesten myötävaikutusta, joko siten, että oikeus kuuluu kahdelle tai useammalle yhtiömiehelle yhteisesti. Tällainen rajoitus voidaan merkitä kauppa-rekisteriin, joka tarkoittaa sitä, että siihen voidaan vedota kaikkia ulkopuolisia kohtaan sen jälkeen, kun rajoitus on merkitty kaupparekisteriin ja kuulutettu. Vastuunalaisen yhtiömiehen ohella myös toimitusjohtajalla on henkilöyhtiössä lakiin perustuva oikeus edustaa yhtiötä asioissa, jotka AKL 2:4.1:n mukaan kuuluvat hänen tehtäviinsä. Toisin sanoen asioissa, jotka koskevat yhtiön juoksevaa hallinnon hoitoa. Henkilöyhtiön toimitusjohtajalla on sama kelpoisuus

edustaa yhtiötä kuin osakeyhtiön toimitusjohtajalla Toimitus-johtajan oikeus edustaa yhtiötä perustuu lakiin ja kolmannen on voitava luottaa siihen, että kaupparekisteriin toimitusjohtajaksi merkitty henkilö on todella laissa mainitulla tavalla kelpoinen toimimaan yhtiön nimissä. Toimitusjohtajan kelpoisuus edustaa yhtiötä, samoin kuin hänen hallintovaltuutensa, rajautuvat mm. yhtiön toiminnan laadun ja laajuuden mukaisesti. Jos yhtiömiehet haluavat antaa ulkopuoliselle toimitusjohtajalle, laajemman kelpoisuuden edustaa yhtiötä kuin AKL 3:2 §:n mukaan on mahdollista, toimitusjohtajalle voidaan antaa prokuravaltuus. Toimitusjohtajan passiivinen edustamisoikeus on laajempi kuin hänen edustamis-kelpoisuutensa aktiivinen osa. AKL 3:4:n mukaan haasteen tai muun tiedoksiannon katsotaan tulleen yhtiön tietoon, kun se on annettu tiedoksi yhtiön toimitusjohtajalle. (Wilhelmsson ym. 2001:191–202).

OYL 1:2 §:ssä todetaan, että osakeyhtiö on osakkeenomistajistaan erillinen oikeushenkilö, joka syntyy rekisteröinnillä. Oikeushenkilöllä voi olla oikeuksia ja velvollisuuksia. Saman pykälän mukaan osakkeenomistajat eivät vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista. Oikeustoimikelpoisuudella tarkoitetaan, sitä, että yhtiö voi itse määrätä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Yhtiö on sen omistajista erillinen oikeushenkilö. Yhtiön omaisuus ei kuulu soraan osakkeenomistajille vaan yhtiölle itselleen ja osakkeenomistajat omistavat vain yhtiön osakkeita ja sitä kautta mahdollisesti suhteellisen osuuden nettovaroista, jos yhtiö puretaan. Kun yhtiö omistaa itse omaisuutensa, osakkeenomistajan velkoja ei voi periä osakkaan velkaa osakeyhtiöltä, eikä osakeyhtiön velkoja yhtiön velkoja osakkeenomistajalta. Osakeyhtiöstä syntyy erillinen oikeushenkilö sillä hetkellä, kun yhtiö merkitään kaupparekisteriin. Vaikka lain mukaan osakkaan taloudellinen riski osakeyhtiössä rajoittuu OYL:n mukaan vain hänen yhtiöönsä sijoittamaan pääomapanokseen, käytännössä riski on huomattavasti konkreettisempi. Varsinkin alussa, kun yhtiöllä ei ole muuta kuin osakepääoma, ja kun se tarvitsee investointeihinsa tai muutoin käyttöpääomaa, yhtiön osakkeenomistajat joutuvat takaamaan yhtiön lainoja. Tällöin osakkeenomistajalla on takausvastuu yhtiön veloista takauksensa perusteella (Siikarla 2006: 17–20).

Yritysjohdon toimintaa ja yhtiön hallintoa sääntelevät osakeyhtiölain säännökset määrittävät, miten yrityksen hallinta on järjestettävissä, mikä on yrityksen johdon toimivalta, mitä siltä voidaan edellyttää ja miten sitä voidaan kontrolloida. Osakeyhtiölaissa säännellään erityisesti hallituksen ja toimitusjohtajan sekä hallituksen ja osakkeenomistajien (yhtiökokouksen) tehtävien ja toimivallan välistä suhdetta. Osake-yhtiölaissa asetetaan kehys, jonka mukaan yrityksen johdon eli hallituksen ja

toimitus-johtajan tehtävät, velvollisuudet, toimivalta ja vastuu yhtiötä ja osakkeenomistajia kohtaan määräytyvät. Osakeyhtiölain lähtökohtana on, että yhtiöiden hallinto on järjestetty samojen sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti. Yksinkertaisimmillaan osakeyhtiön hallintomalli voi käsittää yhtiökokouksen ja hallituksen, jossa on yksi varsinainen jäsen ja hänellä varajäsen. Osakkeenomistajat käyttävät päättämisvaltaansa yhtiön asioissa yhtiökokouksessa (OYL 5:1.1). Säännös sisältää myös oletaman yhtiön ja osakkeenomistajan erillisyydestä eli siitä, ettei osakkeenomistajalla ole oikeutta puuttua yhtiön asioiden hoitoon muuten kuin osallistumalla yhtiökokouksessa asioiden päättämiseen. Osakkeenomistajat eivät voi esimerkiksi osakkeenomistaja-asemansa perusteella antaa määräyksiä yhtiön hallitukselle tai toimitusjohtajalle. Osakkeenomistaja voi kyllä tulla valituksi hallituksen jäseneksi tai toimia yhtiön toimitusjohtajana.. Yhtiökokous muodostuu niistä yhtiön osakkeenomistajista, jotka ovat kokouksessa läsnä tai laillisesti edustettuina. Poissa olevan osakkeenomistajan on tyydyttävä yhtiökokouksessa läsnä olleiden tekemiin päätöksiin, jos tehdyt päätökset ovat olleet muodollisesti päteviä eivätkä ne ole muutoin osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisia. Yhtiökokouksen päätöksenteon lähtökohta on, että yhtiökokouksella on toimivalta päättää sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista yhtiön asioista yleisen toimivallan kuuluessa yhtiön hallitukselle (OYL 5:2.1). Osakeyhtiölaissa on varauduttu yhtiökäytännössä varsin tavanomaisiin toimivallan siirtämistilanteisiin toimielimeltä toiselle. Yhtiöjärjestyksessä voidaankin määrätä, että yhtiökokous päättää tietyistä toimitusjohtajan tai hallituksen yleistä toimivaltaan kuuluvista asioista (OYL 5:21:n 2. virke) (Mähönen ym. 2006:83–88).

Oikeushenkilö, kuten osakeyhtiö, ei voi toimia sellaisenaan, vaan se tarvitsee fyysisiä henkilöitä toimimaan puolestaan. Osakeyhtiön edustajalla tarkoitetaan osakeyhtiön toimielintä (OYL 6:25), jonka jäseninä fyysiset henkilöt toimivat sekä niitä fyysisiä henkilöitä, jotka muutoin kuin osakeyhtiöoikeudellisen elimen jäsenenä voivat edustaa osakeyhtiötä (OYL 6:26). Edustamisella tarkoitetaan yhtiön edustajan osakeyhtiön puolesta ja sen nimissä sitä sitovalla tavalla tekemiä sitoumuksia, hankkimia oikeuksia, velvoittautumista sekä hakemista, kantamista ja vastaamista tuomioistuimissa ja viranomaisten luona. OYL 6:1.1 § määrittelee johdon ja yhtiöoikeudellisten toimielinten välisen tehtäväjaon. Toimivallan määrittämisen yhtiökokouksen, hallituneuvoston, hallituksen ja toimitusjohtajan välillä on tapahduttava niin selkeästi, että yhtiön ulkopuoliset toimijat voivat luottaa kunkin elimen toimivaltaan. Johdon tehtäväksi on laissa määritelty edistää yhtiön etua huolellisesti toimien (OYL 1:8). Hallituksen tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja yhtiön toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Kysymys on hallituksen yleistä toimivallasta. Hallituksella on OYL 6:2.1:n yleissäännöksen perusteella oikeus osallistua yhtiön liiketoiminnasta päättämiseen silloinkin, kun

yhtiöllä on toimitusjohtaja. Vaikka päätökset yhtiön juoksevista asioista kuuluvat toimitusjohtajan tehtäviin, hallitukselle kuuluu päättäminen yhtiön toiminnan kannalta laajakantoisista operatiivisista toimista. Hallituksen vastuulle kuuluu päättäminen sellaisista asioista, jotka ovat 1) yhtiön toiminnan laajuuden ja laadun huomioon ottaen epätavallisia ja laajakantoisia, 2) periaatteellisesti tärkeitä tai 3) koskevat toiminnan huomattavaa laajentamista tai supistamista. Siten hallituksen toimivaltaan saattaa kuulua mm. tuotantolaitoksen sulkeminen tai suurehkon investoinnin tekeminen, työvoiman vähentäminen, tytäryhtiön perustaminen tai hankkiminen taikka merkittävän yhteistoimintasopimuksen tekeminen. Hallituksen nimenomaisella vastuulla on, että yhtiön kirjanpito ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty (OYL 6:2.1 §). Mikäli yhtiössä on toimitusjohtaja, hänen tehtävänä on puolestaan hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti (OYL 6:17.1). Toimitusjohtaja vastaa erityisesti siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Hallituksella on myös velvollisuus seurata ja arvioida jatkuvasti yhtiön taloudellista asemaa sekä huolehtia tätä arviointia koskevan raportoinnin sisäisestä ja ulkoisesta järjestämisestä. Yhtiön hallituksen on myös ohjattava toimitusjohtajan toimintaa sellaisin ohjein ja määräyksin kuin yhtiön toiminnan kannalta on tarpeellista. Tämä on yksi hallituksen tärkeimmistä tehtävistä ja liittyy hallituksen yleiseen valvontavastuuseen. Toimitusjohtajan valitseminen on osakeyhtiölain mukaan vapaaehtoista (OYL 6:1.1) ja täysin yhtiön sisäinen asia (Mähönen ym. 2006: 148–177).

4.3. Osakkaan ja yhtiön välisten siirtojen välinen näkökulma

Henkilöyhtiö ja sen yhtiömies voivat tehdä keskenään sopimuksia ja sitoumuksia. Yhtiön puolesta voi tällaisen sitoumuksen tehdä tämä yhtiömies. Henkilöyhtiön yhtiömiehet voivat nostaa lainana yhtiön rahavaroja itselleen vapaasti riippumatta yhtiön pääomarakenteesta tai yksityistiliensä saldoista. Käytännössä varojen siirrot henkilöyhtiöistä yhtiömiehille kirjataan kirjanpidossa normaalisti yksityisotoiksi eikä lainasäämisiksi. Yksityisotoista mahdollisesti aiheutuvan negatiivisen oman pääoman johdosta elinkeinotoiminnan tulolähteessä vähennyskeltottomiksi katsottavat korkokulut sekä yhtiöosuuden luovutusvoittoon lisättävä negatiivinen yksityistili saattavat aiheuttaa paineita muuttaa tätä kirjaamiskäytäntöä. Yhtiömiehelle maksettu kohtuullinen palkka on vähennyskelpoista ja yhtiömiehen veronalaista tuloa. Lähtökohtana kohtuullisuuden määrässä on se, mikä olisi suoritettu vastaavan ammattitaidon omaavalle ei-yhtiömie-

helle samasta tehtävästä tai työstä. Yhtiömies voi vuokrata yhtiölle sen toimitilat, jotka voivat sijaita yhtiömiehen kotonakin. Vuokraus voi tapahtua kohtuullista vastiketta vastaan. Yhtiön tulosta vähennyskelpoisen vuokramenon yläraja on käypä vuokra. Mikäli yhtiön yhtiömiehelle maksama vuokra ylittää käyvän vuokran, ylimenevä osa vuokrasta katsotaan vähennyskeltottomaksi voitonjaoksi. Henkilöyhtiön luovuttaessa jonkin hyödykkeen yhtiömiehelleen ei oikeus- tai verotuskäytännössä ole vaadittu käyvän arvon noudattamista. Alimpana hyväksyttävänä hintana henkilöyhtiön myydessä hyödykkeen yhtiömiehelle pidetään EVL 51 b §:n mukaista arvoa. Kauppa voidaan tehdä ilman verotuksessa tapahtuvia korjaustoimenpiteitä alkuperäiseen hankintahintaan tai sitä alhaisempaan todennäköiseen luovutushintaan. Yhtiömiehen verotuksessa ostetun hyödykkeen hankintamenona pidettäneen käytettyä kauppahintaa, eikä yhtiön verotuksessa tuloksi luettua määrää, jos tämä on korkeampi kuin kauppahinta. Alihintaisessa myynnissä verotuksessa ei tehdä korjauksia, koska alihinnan osuus tulkitaan yhtiömiehen pääomansijoitukseksi (Järvenoja 1993: 266–284).

Pienosakeyhtiön henkilöosakkaalla on perustilanteessa melko laaja kirjo eri tapoja nostaa yrityksensä tuloa henkilökohtaiseen käyttöön; osinkona, palkkana, vuokrana, korkona ja luovutusvoittona. Lisäksi yhtiöstä voidaan nostaa rahaa osakaslainana taikka erityyppisinä etuisuuksina, jotka useimmiten verotuksessa rinnastuvat palkkaan. Tavallisesti osinko jaetaan rahana, mutta pienosakeyhtiön osinko voidaan päättää maksaa myös esimerkiksi luovuttamalla osakkaille yhtiön arvopapereita tai muuta omaisuutta. Yhtiö voi antaa myös velkasitoumuksen osingosta. Osakkaiden yhdenvertaisuutta, joka on OYL:n peruslähtökohta, ei kuitenkaan saa loukata ilman kaikkien osakkaiden suostumusta. Yhtiössä työskentelevälle aktiiviosakkaalle maksetaan useimmissa yhtiöissä palkkaa. Palkanmaksu on kahdenkertaisen verotuksen piirissä siten, että työntekijän eli yhtiön on maksettava palkasta sosiaalikulut. Pienosakeyhtiön omistaja-yrittäjän ei ole pakko nostaa palkkaa, vaan hän voi nostaa tuloa jossakin muussa muodossa. Yrittäjän ja yhtiön kokonaisverorasituksen ratkaisee sosiaalikulujen ja yrittäjän muiden ansiotulojen määrä. Palkan ollessa pieni ja muita tuloja ei ole, palkan kokonaisverotaso voi olla alhainen. TEL:n mukainen eläkevakuutus johtaa pakollisiin sosiaali-kuluihin, johon kuuluvat sotumaksun lisäksi eläkevakuutusmaksu ja tapaturmamaksu sekä työttömyys- ja henkivakuutusmaksut. Johtavassa asemassa olevat osakkaat, jotka omistavat yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa enemmän kuin puolet yhtiön osakepääomasta tai joiden omistamalla osakkeilla on äänivaltaenemmistö yhtiössä, kuuluvat YEL:n piiriin. Maksu on 21.4 %:ia työtulosta, johon ei vaikuta palkka, vaan se määritellään erikseen. YEL-yrittäjän osalta ei tarvitse maksaa tapaturmamaksua (Niskanen ym.2004: 121–122).

Verouudistuksessa verotuksen epäneutraalisuus kärjistyy eri pääomatulomuotojen kohdalla. Osingot on valittu tehoverotuksen kohteiksi. Sen sijaan koroissa ja vuokrissa säilyy tai on mahdollista säilyttää miedompi verotus. Korot ja vuokrat ovat tulonhankintaan tai elinkeinotoimintaan liittyessään maksajalleen vähennyskelpoisia, toisin kuin osingot. Kun osakeyhtiö maksaa vuokraa tai korkoa yksityishenkilölle, maksajan saama verottajan kuluosuus ja suorituksen saajan maksama vero eivät vastaa toisiaan. Yhteisöverokanta alennetaan verouudistuksessa 26 prosentiksi ja pääomatuloverokanta tätä korkeammaksi 28 prosentiksi. Sekä korko että vuokra ovat edullisia osinkoihin verrattuna. Osingon maksaja ei miltään osin saa vähentää maksamaansa osinkoa. Korko ja vuokra ovat saajalleen veronalaisia, osinko on osittain (70 %) tai kokonaan (muusta kuin pörssiyhtiöstä pääomatulona 90 000 euroon saakka) verovapaa (Leppiniemi 2004:31)

Pien-osakeyhtiö saattaa tarvita liiketoiminnassa monenlaisia toimitilakiinteistöjä, kuten tehdas-, varasto-, myymälä- ja voimalaitoskiinteistöjä sekä konttorikiinteistöjä. Vuokratiloissa toimittaessa maksettu vuokra on yhtiön maksamisvuoden kulu (EVL 33 §). Kiinteistöomistus voi olla joko suoraa tai yhtiöitettyä. Kaikkein suorinta omistus on silloin, kun omistajayrittäjä itse omistaa kiinteistön ja toimitilaosakkeet ja vuokraa niitä yhtiölle. Yrittäjän vuokratessa suorassa omistuksessa olevat tuotantotilansa tai muun kiinteistön yhtiölle, hän saa yhtiöltä vuokraa, joka on yhdenkertaisen verotuksen kohteena. Vuokran täytyy olla verrannollinen markkinavuokraan nähden, koska muutoin voidaan soveltaa VML 29 §:ää ja ylivuokra katsotaan osakkaan saamaksi peiteltyksi osingonjaoksi. Vuokratulon käyttämisen huonona puolena on otettava huomioon se, että vuokratuotto kiinteistön käyvän arvon mukaan laskettuna ei yleensä ole läheskään niin suuri kuin osinkotulon verovapaan osuuden laskentakorkokanta. Lisäksi on muistettava vertailla vuokrauksen verotuksellista edullisuutta kiinteistön myyntiin liittyvien vero-seuraamusten näkökulmasta. Apporttisijoitus yhtiöön realisoi osakastasolla luovutusvoittoverotuksen. Sama pätee tilanteeseen, jossa osakas myy kiinteistön yhtiölle. Yhtiön omistusajan arvonnousu saadaan osakkaalle vain osingonjaon kautta edellyttäen, että yhtiö myy kiinteistön voitolla. Yhtiö ei voi hyödyntää hankintameno-olettamaa myytäessä (Kukkonen 2004: 281–286).

Pääomatulojen epäneutraali verotuskäsittely johtaa korko- ja vuokratulojen tavoitteluun osinkojen asemesta. Yhtiön ja osakkeenomistajan välisessä suhteessa tämä saattaa merkitä sitä, että yhtiö ottaa osakkeenomistajiltaan mieluummin lainoja kuin osakepääomaa. Käypä korko on verotuksessa vähennyskelpoinen myös osakkeenomistajalle maksettuna, kunhan lainanottaminen on yrityksen harjoittaman tulonhankinta- tai elinkeinotoiminnan rahoitustarpeet huomioon ottaen perusteltu. Koron osinkoa parempaa

verotusasemaa on mahdollista hyödyntää silloinkin, kun yhtiön nettovarallisuus antaa mahdollisuuden jakaa osakkeenomistajien kädessä verovapaata osinkoa mutta yhtiön maksuvalmiustilanne estää osingon maksamisen. Tällöin yhtiö ja osakkeenomistaja voivat sopia osingon jäämisestä velaksi. Velka voi olla korollinen (Leppiniemi 2004:31). Voitonjakoon voidaan siis käyttää myös korkoa, jos osakas on lainannut rahaa yhtiölleen. Koron muodossa saatavan tulon etuna suhteessa osinkoon on riippumattomuus yhtiön nettovarallisuudesta. Korkoa maksettaessa kokonaisverorasitus on vuoden 2005 alusta osakkaan pääomaveron eli 28 %:ia korkotulosta. TVL 32 §:n nojalla saatu korkotulo on kokonaan osakkaan pääomatuloa. Annetun lainan pitää olla aina tarpeellinen yhtiön elinkeinotoiminnassa. Mikä tahansa annettu laina ei tuota toivottua verokohtelua yhtiön puolella, jos laina ei riittävästi liity EVL-toimintaan. Toisinaan osingonjako on ongelmallista yhtiön huonon likviditeetin vuoksi. Tällaisissa tilanteissa maksimaalinen vero-vapaa osinko voidaan kuitenkin jakaa, jos osakas saman tien lainaa varat takaisin yhtiölle. Tällöin pääoma tulee myöhemmin takaisin ja lainan korko on pääomatuloa. Pääomasijoituksen tuottoa katsottaessa on syytä huomata, että nykyiset korkotuloprosentit ovat huomattavasti alhaisemmat kun osingon verovapaustuottotaso 9 %. Velkasuhteen on oltava todellinen eli on kirjoitettava velkakirja ja maksettava lyhennyksiä. (Kukkonen 2004: 286–288).

Pienosakeyhtiön osakas voi rahoittaa elämäänsä tai hankintojaan ottamalla yhtiöstä lainaa lyhyeksi tai pidemmäksi aikaa. Osakaslaina on samalla tavallaan yksi voitonjakokeino, koska sitä verotetaan nykyisin osakkaan pääomatulona, jos lainaa ei makseta takaisin saman verovuoden sisällä. Verotus jää pysyväksi, jos osakas ei maksa lainaa koskaan takaisin. Osakaslainan ottamisen käänköpuolena on TVL 42.4 §:n mukainen vähennys yhtiön nettovarallisuudesta. Osakaslaina vähentää verovapaan pääomatulo-osingon määrää ja voi jopa muuntaa osingon veronalaiseksi ansiotuloksi. Osakaslainoilla on merkitystä verotuksessa määriteltäessä niiden verovaikutusta osakkaan ja yhtiön tuloverotuksessa sekä määriteltäessä vaikutusta osinkotulon jakamiseen verovapaaksi tuloksi ja pääoma- ja ansiotuloksi (Kukkonen 2004: 289). Pieniyhtiön henkilö-osakas voi saada yhtiöstään tuloa myös antamalla vakuuden tai takauksen yhtiön lainasta. Tällaisesta perittävän palkkion tulolaji riippuu osakkaan verotuksessa kuitenkin vakuuden luonteesta. Yhtiön verotuksessa vakuuskorvaus on pääsääntöisesti normaali vähennys-kelpoinen meno. Sen täytyy kuitenkin olla kohtuullinen (KHO 1993 T 3909 = KVL 1993/128). VML 29 §:n mukainen peitelty osinko voi tulla kysymykseen ylisuuren palkkion osalta.

Yhtiöllä on urakkatoiminnan harjoittamista varten työvastuuajaisia pankkitakauksia, joita ja yhtiön muita pitkäaikaisia lainoja varten, yhtiön on tullut asettaa riittävä vakuus pankille. Yhtiön toimitusjohtaja, joka on myös yhtiön kaikki osakkeet omistavan emoyhtiön ainoa osakas, on joutunut asettamaan vakuudeksi yksityisomaisuuttaan yhtiön omien vakuuksien riittämättömyyden vuoksi. Yhtiö aikoi maksaa toimitusjohtajalle 3 prosentin takausprovisio vakuutena olevalle yksityisomaisuudelle. Kohtuullisen määräinen provisio oli yhtiön tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuva kustannus. Verotusta toimittaessa piti tutkia, tuleeko suoritettavan takausprovisio määrän osalta sovellettavaksi verotuslain 57 §:n 1 momentti. Äänestys 5–4. Verovuosi 1993 ja verovuosi 1994. Mikäli vakuuden arvo on lainapääomaa suurempi, ei tältä osin voida kantaa palkkiota. Vakuuden on tietenkin oltava myös taloudellisessa mielessä tarpeellinen. Oikeuskäytännön perusteella osakkaan antaman henkilövakuuden provisio tai palkkio on osakkaan ansiotuloa (KHO 1994 T 2895). Tätä voidaan perustella TVL:n pääomatulon määritelmällä. Henkilötakauksen palkkio ei kerry varallisuuden perusteella. Sen sijaan reaali vakuuden antamisesta saatu palkkio on pääomatuloa.

4.4. Osakkeiden luovutuksen näkökulma

OYL 1:4 §:n mukaan osake voidaan rajoituksitta luovuttaa ja hankkia, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Osakeyhtiön lähtökohtana on osakkeenomistajan mahdollisuus luovuttaa omat osakkeensa. Osakkeen vapaa luovutettavuus tekee mahdolliseksi yrittää realisoida osakeomistus milloin tahansa. Vastaavasti oikeus hankkia osakkeita sisältyy vapaan luovutettavuuden periaatteeseen. Monissa yhtiöjärjestyksissä on oikeutta luovuttaa ja hankkia osakkeita rajoitettu yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Ottamalla yhtiöjärjestykseen lunastuslauseke, varmistetaan, ettei yhtiöön pääse ulkopuolisia vastoin osakkeenomistajan tahtoa. Tavallisissa perheosakeyhtiöissä, joissa on vain muutama osakkeenomistaja, lunastuslauseke on useinkin hyvin perusteltu. Mikäli joku osakkeenomistaja haluaisi luopua yhtiöstä ja pyrkisi myymään osakkeet esimerkiksi kilpailijalle, lunastuslausekkeella voidaan estää ulkopuolisen pääsy osakkeenomistajaksi (Siikarla:67). Osakekauppa on yritysluovutus yksinkertaisimmillaan. Siinä omistajayrittäjä eli myyjä myy yhtiönsä hallintaan ja tuottoon oikeuttavat osakkeet joko kokonaan tai osittain. Osakekauppa poikkeaa periaatteellisella tasolla substanssikaupasta, jossa ostaja ostaa tietyt omaisuuserät ja liiketoiminnot kohdeyhtiöstä ja kohdeyhtiön omistus jää edelleen alkuperäiselle omistajalle. Jos myyjänä on yksityishenkilö, toimitetaan osakekaupan verotus TVL:n luovutusvoitto-

verotussäännösten perusteella (TVL 45-50 §). Osakkeiden myynti on pääsäännön mukaan pääomatulona verotettavaa tuloa ja luovutusvoiton osuudesta maksetaan veroa 29 prosentin mukaan. Osakkeiden luovutusvoitto verotuksessa lasketaan vähentämällä luovutushinnasta omaisuuden hankintamenon poistamatta olevan osan ja voiton hankkimiseen käytettyjen menojen yhteismäärä. Luonnollisen henkilön TVL-verotuksessa luovutushinnasta vähennettävä määrä on aina vähintään 20 prosenttia luovutushinnasta ja jos myydyt osakkeet on omistettu yli 10 vuotta, vähennys on vähintään 40 prosenttia (Kukkonen 2004: 490–492).

Osakkeiden luovutusvoittojen verovapauden merkittävimpanä etuna pidetään sitä, että se mahdollistaa yritysten omistusrakenteiden joustavat muutokset. Tällöin rakennejärjestelyjen yhteydessä ei realisoitu veronalaista arvonnousua eikä verotus siten aiheuta esteitä kansainvälisen liiketoiminnan edellyttämille rakennemuutoksille. Verovapaista luovutusvoitoista säädetään EVL 6.1 §:n 1 kohdassa ja EVL 6b.1-2 §:ssä. Luovutusvoiton verovapaus koskee vain tilanteita, joissa sekä luovuttaja että luovutuksen kohde täyttävät EVL:ssä määritellyt edellytykset. Osakeyhtiön ja eräiden muiden yhteisöjen elinkeino-toiminnan tulolähteeseen kuuluvien käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot ovat verovapaita eräin edellytyksin. Edellytyksiin kuuluu mm. se, että osakkeiden myyjä on omistanut vähintään 10 % luovutettavan yhtiön osakepääomasta. Luovutusvoiton verovapaus ei koske pääomasijoitusyhtiöitä eikä asunto- tai kiinteistöyhtiön osakkeita tai sellaisen osakeyhtiön osakkeita, jonka toiminta käsittää pääasiallisesti kiinteistöjen omistamista ja hallintaa. Verovapaus ei koske myöskään henkilökohtaiseen tulolähteeseen kuuluvia osakkeita. Jos käyttöomaisuusosakkeet on omistettu vähemmän kuin vuoden tai omistusoikeus on alle 10 %, luovutusvoitto on veronalainen (Mattila 2004: 487–490.) Tällä sääntelyllä on haluttu estää se tähän asti usein noudatettu menettely, että ostettu osakeyhtiö on heti oston jälkeen purettu, ja purkamisella on realisoitu vähennyskelpoinen purkutappio (Ojala 2004: 31).

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön myynnissä kaupan kohteena ovat yleensä yhtiön osuudet. Erilliset substanssikaupat saattavat ennen osuuksien myyntiä olla perusteltuja mm niissä tapauksissa, joissa yhtiöllä on vähentämättömiä tappioita, joiden kattamiseen käyttöomaisuuden luovutushinta voidaan käyttää. Tappioiden vähennysoikeus nimittäin menetetään, jos yli puolet yhtiön osuuksista on vaihtanut omistajaa (TVL 122.1 §). Ostajan kannalta erillisten omaisuuserien kaupat ovat edullisia myös sen vuoksi, että ostaja saa lukea hyväkseen käyttöomaisuuden uuden poistokelpoisen hankintamenon. Kaupan jakaminen osittain substanssikauppoihin ja osittain osuuden kauppoihin saattaa

nostaa yrityksestä maksettavaa kokonaiskauppahintaa, mikä taas on myyjän intressissä. Kommandiittiyhtiön osuus on irtainta omaisuutta, vaikka yhtiö omistaisi kiinteistön. Osuuden kauppakirjaa ei siten tarvitse tehdä MK 2:1:ssä säädetyssä määrämuodossa. Yhtiöosuuden luovutuksesta saatu voitto verotetaan TVL:n luovutusvoittojen verottamista koskevien säännösten mukaan, ellei yhtiöosuus poikkeuksellisesti kuulu liikeomaisuuteen, jolloin luovutukseen sovelletaan EVL:a. Osuuden luovutuksesta saatu voitto lasketaan siten, että luovutushinnasta vähennetään osuuden hankintamenon ja voiton hankkimisesta aiheutuneiden menojen yhteismäärä. Luovutusvoittoa laskettaessa luovutushinnasta saadaan vähentää hankintameno-olettamana verovuodesta 2005 alkaen 40 % (aikaisemmin 50 %), jos yhtiöosuus on omistettu vähintään 10 vuotta. Jos yhtiöosuus on omistettu alle 10 vuotta, hankintameno-olettama on 20 %. Jos todellinen hankintameno ylittää mainitut prosenttimäärät, luovutushinnasta vähennetään todellinen hankintameno. Jos yhtiöosuus on liikeomaisuutta tai myyjänä on muu kuin luonnollinen henkilö tai kuolinpesä, hankintameno-olettamaa ei käytetä. Jos luovutuksen kohteena on yhtiömiesosuus, joka on hankittu kahdella tai useammalla saannolla, luovutusvoitto on laskettava kunkin osuuden osalta erikseen. Tällöin voidaan erikseen hankittujen yhtiömiesosuuksien hankintamenona käyttää joko todellista hankintamenoa tai hankintameno-olettaman mukaista määrää. Tapauksessa KHO 2004/1954 vuonna 1997 luovutettu avoimen yhtiön yhtiömiesosuus oli hankittu osittain yhtiötä perustettaessa vuonna 1984 ja osittain vuonna 1993, kun toinen yhtiömies luopui osuudestaan. Luovutusvoitto laskettiin siten, että vuonna 1984 hankitun yhtiömiesosuuden osalta käytettiin hankintameno-olettamaa ja vuonna 1993 hankitun osuuden osalta todellista hankintamenoa. Omistusaika vaikuttaa yhtiöosuuden luovutuksessa vain hankintameno-olettaman määrään. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön perustajien saantoaika lasketaan yhtiösopimuksen tekemisestä. Jos avoimen yhtiön perustamisesta ei ole laadittu kirjallista yhtiösopimusta, osuuden omistusaika on laskettu suullisen sopimuksen tekemisestä. Suullisen sopimuksen tarkan ajankohdan todistaminen saattaa olla käytännössä vaikeaa, minkä vuoksi myös avoimen yhtiön yhtiösopimus olisi syytä tehdä kirjallisena. Kirjallinen yhtiösopimus on 1.1.1989 voimaan tulleen AKYL:n rekisteröintisäännösten vuoksi nykyisin välttämätön. Uusien yhtiömiesten tulo yhtiöön katsotaan heidän osuutensa hankinta-ajankohdaksi. Jos yhtiöosuus on ostettu entiseltä yhtiömieheltä, osuuden omistusaika lasketaan kauppakirjan allekirjoituspäivästä (Tikka ym.2007).

5. LÄHDELUETTELO

- Andersson, Edward (1990). Tulo- ja varallisuusverolaki. 3. uud. painos. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus. 235 s. ISBN 951-640-515-0.
- Andersson, Edward (2004). Johdatus vero-oikeuteen. Helsinki: Talentum Media Oy. 236 s. ISBN 952-14-0829-4 .
- Andersson, Edward, Linnakangas Esko (2002). Tulo- ja varallisuusverolaki. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus. 507 s. ISBN 952-14-0529-5.
- Andersson, Edward & Jarmo Ikkala (2005). Elinkeinoverolain kommentaari. Jyväskylä: Talentum Media Oy. 722 s. ISBN 952-14-0830-8.
- Arvela, Lasse (1993). Uuden yritys- ja pääomaverotuksen tausta ja rakenne. Verotus. 43:1, 7-16 ISSN 0357-2331.
- Arvela, Lasse (2003). Tuloverotuksen ja pääomaverotuksen uudistaminen: tuloverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotukset. Verotus 53:1, 4–15 ISSN 0357-2331
- Arvela, Lasse (2004). Hallituksen kannanotto yritys- ja pääomaverotuksen uudistamisesta. Verotus 54:1, 4–8 ISSN 0357-2331.
- Halén, Matti (2004). Osinkoverotus ja ketjuverotus. Verotus 54:5, 471–484 s. ISSN 0357-2331.
- HE 6/1987. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöistä sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi.
- HE 26/1998. Hallituksen esitys Eduskunnalle peitellyn osingon verotusta koskevien säännösten uudistamisesta.
- HE 200/1992. Hallituksen esitys Eduskunnalle tuloverolaiksi sekä laiksi eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen verohuojennuksista annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta.

HE 92/2004. vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle yritys- ja pääomatuloverotukseksi.
Helsinki: Valtion painatuskeskus.

HE 109/2005. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

Immonen, Raimo & Lindgren, Juha (2006). Onnistunut sukupolvenvaihdos. Helsinki:
Talentum. 303 s. ISBN 952-14-1036-1.

Juusela, Janne (2004). Osinkoverotus uudistuu [on-line]. KPMG taxview 2/2004:
Helsinki: KPMG Wideri Oy Ab. Saatavissa internetissä:
>URL:<http://www.kpmg.fi/Binary.aspx?Section=1442&Item=1461>>

Järvenoja, Markku (1993). Henkilöyhtiöt verotuksessa. 2. uudistettu painos. Helsinki:
Lakimiesliiton kustannus. 336 s. ISBN 951-640-651-3.

Järvenoja, Markku (1999). Yrityksen uusi verosuunnittelu. Jyväskylä: Gummerus
Kirjapaino Oy. 360 s. ISBN 951-9440-58-5.

Järvenoja Markku (2002). Osinkoverotus. 2. uudistettu painos. Helsinki: Talentum
Media Oy. 350 s. ISBN 952-14-0354-3.

Järvenoja, Markku (2005). Yritysmuodot ja verouudistus. Verotus 55:3. 228–235. s.
ISSN 0357-2331.

Koski, Pauli & Raimo Immonen (1990). Henkilöyhtiöt yritysmuotona Helsinki:
Lakimiesliiton kustannus. 311 s. 951-640-492-8 .

Koski,Pauli. & Sillanpää Matti J. Yhtiöoikeus [on-line.] Helsinki: Wsoy. Saatavissa
internetissä:<URL:<http://www.wsoypro.fi>>

Kukkonen, Matti (2004). Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan tuloverotus. Helsinki:
Talentum. 700 s. ISBN 952-14-0852-9

Kukkonen, Matti (2004). Pienyritysten ja omistajayrittäjien tuloverotus
verouudistusvirrassa: ajopuu vai koskivene ? Verotus 54:3. 228–258 s. ISSN 0357-2331

Laitinen Mirjami. Ennakkoperintä [on-line.] Helsinki: Wsoy. Saatavissa internetissä:<URL:http://www.wsoypro.fi>

Leppiniemi, Jarmo (2002). Tilinpäätös ja verosuunnittelu. Helsinki: WSOY Gummerus Kirjapaino, Jyväskylä ISBN 951-0-26227-7.

Leppiniemi, Jarmo (2004). Tilinpäätös ja verosuunnittelu uudessa tilanteessa. Tilisanomat 4/2004, 29–32 s.

Lindgren, Juha (1999). Osakepääoman korotus osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen toteutuksessa erityisesti lahjaverotuksen näkökulmasta. Verotus 49:1. 57–67 s. ISSN 0357-2331.

Lindgren, Juha (2004), Yrityksen sukupolvenvaihdoksen verotus ja sitä koskevat muutokset. Verotus 54:5. 528–536 s. ISSN 0357-2331.

Martikkala, Timo & Janne Juusela (2004). Verouudistus verosuunnittelun kannalta. Verotus 54:5. 537-545. ISSN 0357-2331.

Mattila, Pauli K. (2000). Sukupolvenvaihdoksen verokysymykset. Tili- ja veropäivät 2000 s 41–49

Mattila, Pauli K. (2004). Luovutusvoitot ja –tappiot yritysverotuksessa. Verotus 54:5. 485–495 s. ISSN 0357-2331.

Myrsky, Matti & Esko Linnakangas (2006). Elinkeinotulon verotus. Helsinki: Talentum 415 s. ISBN 952-14-1002-7.

Mähönen, Jukka & Säiläkivi, Antti & Villa Seppo (2006). Osakeyhtiölaki käytännössä. Juva: WSOY 763 s. ISBN 951-0-30097-7.

Niskakangas, Heikki (2004). Uudistuneet verolait: muutoksen merkitys käytännössä, säädökset ja hallituksen esitykset. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö. 358 s. ISBN 951-640-492-8.

Niskakangas, Heikki, Kari S. Tikka, Tero Honkavaara Marjaana Helminen, Anna Lundén, Mirjami Laitinen, Timo Rabinä, Jarmo Leppiniemi, Esko Kiviranta,

Hannele Ranta-Lassila, P.K. Mattila, Merja Raunio & Kristiina Äimä (2004). Verouudistus 2005. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö. 409 s. ISBN 951-0-29834-4.

Ojala, Ilkka (2004). Osingot ja luovutusvoitot osakeyhtiöissä. Tilisanomat 5/2004 29–31

Penttilä, Seppo (2005). Uudistunut osinkoverotus- omistajayrittäjän verosuunnittelu. Verotus 55:2. 120–128 s. ISSN 0357-2331.

Penttilä, Seppo (1997). Yrityksen omistajan tuloverotus. Jyväskylä: Lakimiesliiton kustannus. 356 s. ISBN 951-640-961-X.

Penttilä, Seppo (2003). Yrityksen omistajan tuloverotus. Jyväskylä: Talentum. 407 s. ISBN 952-14-0349-7.

Rissanen, Tapio (2004). Yrityksen verosuunnittelu ja kuumat veroneuvot. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Pohjantähti. 156 s. ISBN 952-5128-32-6.

Rehbinder, Maria (1993). Yhtiöveron hyvitysjärjestelmän muutosesitys ja osinkotulojen verotuksen kehittäminen. Verotus 43:4. 407–413 s. ISSN 0357-2331.

Siiكارla Pentti J. (2006). Osakeyhtiölaki & käytäntö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 441 s. ISBN 952-9660-68-5.

Tikka, Kari S. & Nykänen, Olli & Juusela, Janne. Yritysverotus I ja II [on-line] Helsinki Wsoy: Jatkuvatäydenteinen ISBN 951-0-25436-3. Saatavissa internetissä: <URL:<http://www.wsoypro.fi/>>

Tikka Kari S., (1991). Yritysverotuksen perusteet. Jyväskylä: Lakimiesliiton kustannus. 308 s. ISBN 951-640-501-0.

Tikka Kari S., (1995). Yritysverotuksen perusteet. Toinen uudistettu painos Jyväskylä: Lakimiesliiton kustannus. 207-211 s. ISBN 951-640-641-6.

Toivonen, Antti (2000). Onko henkilöyhtiöllä tulevaisuutta ? Verotus 50:2, 208-216. ISSN 0357-2331.

Uudenmaan verovirasto (1993). Ulkomaisen elinkeinonharjoittajan verotuksesta Suomessa. Päivitetty 12.3.2006. 12 s.

VEROH:n kirje 21.4.1989 nro 706/41/89

Verohallituksen ohje 24.6.2004. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa. Diaarinumero 535/345/2004. 64 s.

Verohallituksen ohje 4.1.2006. Yhteinäistämisohteet vuoden 2005 verotusta varten. Diaarinumero 1572/32/2005

Villa, Seppo (2002). Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. 2. uudistettu painos. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus. 233 s. ISBN 952-14-0536-8.

Wilhelmsson, Thomas & Jääskinen, Niilo (1992). Avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Wilhelmsson, Thomas – Jääskinen, Niilo (2001). Avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt. 3. uud. p. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus. 355 s. 952-14-0330-6.

OIKEUSTAPAUSLUETTELO

KHO 1967/5287	s. 60
KHO 1970/551	s. 58
KHO 1972/1995	s. 84
KHO 1973/1156	s. 60
KHO 1975/2135	s. 60
KHO 1977/1076	s. 64
KHO 1977/1078	s. 31
KHO 1979/2288	s. 48
KHO 1979/2805	s. 31
KHO 1980/1124	s. 32
KHO 1980 II 534	s. 9
KHO 1980/2545a	s. 31
KHO 1982 II 571	s. 47
KHO 1983/1094	s. 59
KHO 1983/4660	s. 65
KHO 1985 II 513	s. 10
KHO 1985/748	s. 30
KHO 1989/3637	s. 48
KHO 1991/249	s. 48
KHO 1993/128	s. 97
KHO 1993/3909	s. 97
KHO 1994/2895	s. 98
KHO 1995/4006	s. 50
KHO 1995 T 6806 ja 6807	s. 31
KHO 1997/28	s. 61
KHO 1998/98	s. 61
KHO 1999/119	s. 75
KHO 1999/4387	s. 81
KHO 1999/4427	s. 83
KHO 2001/92	s. 78
KHO 2002/3052	s. 78
KHO 2004/1954	s. 100
KHO 2005/254	s. 78
KVL 1974/100	s. 31

KVL 1978/748	s. 30
KVL 1989/101	s. 19
KVL 1996/219	s. 78
KVL 1998/67	s. 78
KVL 1999/119	s. 77
KVL 1997/131	s. 78